Ali bin Ferid el-Hindi

علي بن فريد الهندي

مختصر الأحكام الفقهية

SKRAĆENA ZBIRKA

FIKHSKIH PROPISA

Dodatak knjizi
NAMAZ I TAHARET
od šejhova
IBN BAZA I SALIH USEJMINA

PREDGOVOR

Hvala Allahu Gospodaru svjetova, salavat i selam na Allahovog Poslanika, na njegovu časnu porodicu i na sve ashabe.

Ono u šta nema sumnje jeste da islamsko nasljede ima važnu ulogu te je briga o njemu naša obaveza, jer na njegovom čelu stoji Allahova Knjiga i Sunnet vjerovjesnika Muhmmeda ﷺ kao dva najveća i najvažnija nasljeđa.

Mi smo učinili da Knjigu poslije naslijede oni Naši robovi koje Mi odaberemo. (Fatir, 32.) A na čelu odobranih je Božiji Poslanik plemeniti, najljepši salavat i selam na njega, njegove ashabe sve one koji ga slijede do Sudnjeg dana. On veli: "Ostavljam vam ono poslije čega, ako se budete pridržavali, nećete zalutati, Allahovu Knjigu i moj Sunnet." (Muslim i Hakim)

I doista, nema drugog puta ka uspjehu. Ovo je jedni ispravni put i on je obaveza svakom pametnom, punoljetnom i od ljudi i od džinna, muškarcu i ženi, bogatom i siromahu, vladaru i podaniku obaveza da budu u islamu i da rade po njemu, da se pokoravaju Allahovim odredbama i udaljuju od Njegovih zabrana. Najveća zaštita ovog nasljeđa jeste štampanje i distribucija njegovih vrijednosti ljudima koji će se time poučiti vrijednostima svoje vjere.

Poznata je važnost i značaj porodice u dredenom društvu. Ona je vaspitnoobrazovana ustanova za mladića i djevojku u kojoj se odgajaju i podučavaju.

Ona je uzrok prosperiteta jednog društva kao i njegove dekadence. Ona je izvor njegove moći. Iz nje se rađaju jake ličnosti koje vode društvo, iz nje izlaze buduće odgajateljice ...

Zato vam bahrejnska ***"Organizacija islamskog preporoda"*** predstavlja porodični komplet knjiga kao veliki poduhvat i vrijednu hediju svakoj porodici koju će svako čitati i čije su ljepote prelazne. Tako će muslimanska porodica živjeti u imanskom ambijentu. Ona će kao takva postati uistinu odgojnoobrazovana ustanova iz koje će izlaziti jake muslimanske generacije koje će biti u stanju da se odupru svakom neprijateljstvu bilo izvana ili iznutra. Ovaj komplet se nudi svakom ocu koji želi odgojiti svoju porodicu, svakoj majci koja želi svoju porodicu uvesti u Džennet, svakom bratu koji želi ispravni put, svakoj djevojci koja želi da vjeruje u Allaha ﷻ i da bude odgojateljica budućih pokoljenja.

Uručujemo vam ovaj komplet kao hediju moleći Allaha ﷻ da okoristi njime svaku bošnjačku porodicu i da svaki naš posao radimo u Njegovo ime.

جمعية التربية الإسلامية - البحرين

Organizacija islamskog preporoda - Babrejn

قام بتمويل هذه المكتبة جمعية التربية الإسلامية - البحرين
OVU BIBLIOTEKU FINANSIRA
ORGANIZACIJA ISLAMSKOG ODGOJA - BAHREJN

Horčević Fikret

SKRAĆENA ZBIRKA FIKHSKIH PROPISA

مختصر الأحكام الفقهية

بتصرف

Autor: ALI BIN FERID EL HINDI

Prijevod: Hasan Makić

Lektor: Muhidin Džanko

Urednik: Imad el Misri

PREDGOVOR
تصدير

Zahvala pripada samo Allahu, od Njega pomoć tražimo i molimo Ga za oprost. Utječemo se Allahu od zla, nas samih i zlih djela naših. Koga Allah uputi na dobro, za njega nema zablude, a koga u zabludu dovede, za njega nema upućivača. Svjedočim da nema drugog Boga osim Allaha, Jedinog, koji nema sudruga i svjedočim da je Muhammed a.s. Allahov rob i Poslanik.

Fikh je jedna od temeljnih islamskih znanosti. Kad bi se njegovi propisi uporedili sa bilo kojim drugim propisima ili zakonima, oni bi nadmašili i potčinili svaki drugi zakonik, jer, ko god se suprotstavi vjeri, ona ga savlada.

Poznato je da je francuski zakonodavac odustao od rimskog prava i većinu zakonskih normi utemeljio na islamskom fikhu malikijskog mezheba. Suvišno je napominjati da su oni prilikom preuzimanja fikskih propisa od muslimana u Španiji u njih ubacili propise koji odgovaraju njihovom idolopoklonstvu i običajima njihove sredine.

Islamski učenjaci su podjelili fikh na šest dijelova:

PRVI DIO: Ibadat (obredoslovlje)
العبادات

Ovaj dio reguliše vezu između čovjeka i njegovog Gospodara, te čovjekovo ispravno iskazivanje pokornosti Allahu dž.š. odajući Mu na taj način svoje priznanje kao Gospodaru.

Prema tome: namaz, zekat, post, hadž, umra i sve što je u vezi s tim, kao što su: čistoća, klanje, zavjetovanje i slično, sve to predstavlja približavanje čovjeka Uzvišenom Allahu i čini ga sigurnim pod zaštitom Gospodara koji je Milostiv i Moćan, koji prašta grijehe i prima pokajanje, koji žestoko kažnjava i obilno nagrađuje.

DRUGI DIO: Muamelat (međusobni postupci)

المعاملات

Ovaj dio uređuje odnose ljudi, jednih prema drugim u svakodnevnom životu u što spada kupoprodaja, poklon, oporuka, iznajmljivanje, udruživanje i svaki drugi imovinski kontakti.

TREĆI DIO: Munakehat (bračno pravo)

شئون الاسرة

Ovaj dio reguliše odnose između muža i žene u toku života i nakon smrti, a obuhvata sklapanje braka, razvod, iddet "iščekivanje", nasljedstvo, oporuku, ustanovljavanje porijekla, podizanje potomstva i druga prava i dužnosti bračnih drugova.

ČETVRTI DIO: Ukubat (kazneno pravo)

العقوبات

Ovaj dio definiše granice zlodjela, prestupa i prekršaja te određuje smisao zlodjela, propisuje kazne i popravne mjere, određuje iskupljenje za pojedine prestupe. Sve ove kazne propisane su radi zaštite pet osnovnih ljudskih prava koja je Islam zagarantovao, a to su:

1. **Vjera** - zbog zaštite vjere propisana je kazna za odmetništvo,
2. **Život** - u cilju zaštite života za ubicu je u određenim slučajevima propisana smrtna kazna,
3. **Čast** - u svrhu očuvanja časti propisane su kazne za blud kao i za potvaranje poštenih žena,
4. **Imetak** - radi zaštite imetka propisana je kazna za onog ko krade,
5. **Pamet** - u cilju zaštite pameti propisana je kazna za onog ko upotrebljava alkohol.

Neke kazne imaju višestruku ulogu kao što je npr. kažnjavanje drumskih razbojnika.

Što se tiče popravnih mjera, Islam prepušta sudiji da, shodno veličini prekršaja, po svom nahođenju, izrekne kaznu zatvora, bičevanja, protjerivanja, proskribiranja, ili neku drugu kaznu.

Za određivanje kazne ili popravne mjere nadležan je samo sudija.

Za razliku od kazni i popravnih mjera, kefareti (iskupljenja) su lične kazne koje čovjek određuje sam sebi u cilju samoodgoja.

Samokažnjavanje može uslijediti ako čovjek prekrši zakletvu, ili ako se hotimično omrsi i tome slično. Kefareti su prepušteni pojedincu da se, izdvajanjem imetka, ili kažnjavanjem tijela, iskupi za propust koji je učinio, ali pod uvjetom da nije javno griješio.

PETI DIO: Murafeat (tužilaštvo)

المرافعات

Ovaj dio obuhvata propise koji se odnose na pokretanje optužnice zbog parničenja među ljudima do kojih dolazi u svakodnevnom životu, u šta spada određivanje svojstva sudije, vođenje postupka, podizanje i pobijanje optužbe, zakletve, svjedoci i drugi poslovi koji prate sudstvo.

ŠESTI DIO: Voini pohodi

المغازى

Ovaj dio obuhvata definiciju islamskih i neislamskih zemalja, uređivanje odnosa između jednih i drugih, vrste međusobnih ugovora, određivanje glavarine, proglašavanje rata, propise o borbi (džihadu), ratnom plijenu i dr. Iz navedenog se vidi da Islam prati čovjeka u svim trenucima njegova života, bez obzira da li on nešto radi ili ne, da li se budi ili odlazi u postelju, Islam je stalno uz njega, poput blagog i milostivog saputnika koji ga upućuje, ispravlja, podučava i vodi.

Većina ljudi je zanemarila mnoge islamske propise zbog njihovog nepoznavanja ili zbog lošeg razumijevanja prihvatajući zemaljske neznabožačke zakone, umjesto Allahovog šeriata koji je sveobuhvatan.

Lično smatram, da je takvima ponuđen jednostavan fikh kojeg bi oni mogli lahko razumjeti, on bi bio prvi korak ka razumijevanju i prihvatanju šeriata, jer poznato je da se onaj ko nešto ne zna dovoljno, suprotstavlja tome. Na takav način bismo zapriječili puteve protagonistima bezboštva i materijalizma, te oni ne bi mogli proturati svoju pokvarenu robu i svoje izmišljene zakone među muslimane.

Islamsko šeriatsko pravo posjeduje mnoge vrline koje su veliki umovi otkrili, a najvažnije su:

BOŽANSTVENOST... Šeriat temelji svoje postojanje i svoje propise od Uzvišenog Allaha koji je stvarni Zakonodavac i Presuditelj.

LJUDSKOST... ona odgovara ljudskoj prirodi i zadovoljava u potpunosti, duhovne i tjelesne potrebe čovjeka.

SVEOBUHVATNOST... obuhvata sve strane ljudskog života, i to svaku stranu u sadejstvu sa ostalima.

SREDIŠNJOST... u šeriatu nema pretjerivanja, nema nedorečenosti, sve je na mudrosti utemeljeno i sa mjerom dato.

STVARNOST... ona ne živi u svijetu mašte i ne podliježe lijepim snovima, nego je vezana za stvarnost i nju uređuje.

POZITIVNOST... ona na život ne gleda negativno.

URAVNOTEŽENOST... u svim područjima zakonodavstva, za dobro je propisana nagrada, a za zlo kazna.

JASNOST... u šeriatu nema nejasnoća niti tajni. Ona objedinjuje čvrstinu i elastičnost; čvrstinu u temeljima, a elastičnost u pojedinostima, s konačnim ciljem jedinstva na kraju.

Naši časni prethodnici, neka ih Allah nagradi, učinili su nam značajne usluge. Međutim, njihova djela su suviše opširna, što otežava njihovo čitanje i savlađivanje. Zbog toga je bilo nužno da se fikh ponudi na jedan jednostavan i privlačan način.

Pred nama je djelo koje je izuzetno sažeto, jasno i pristupačno, koje spominje samo opće priznate stavove, navodeći samo ono najneophodnije za muslimane, a ostavljajući pojedinosti za stručnjake.

U jednoj maloj knjizi prezentiran je sav fikh i njegovi propisi. Ovo djelo nije skraćeni tekst kojem su potrebni komentari, ono se od takvih tekstova bitno razlikuje, jer:

a) navodi jasne propise,

b) pridržava se umjerenosti i preciznosti u propisima,

c) objašnjenje i dokaze prepušta specijalistima za to,

d) u pogledu pitanja po kojima su stavovi uleme različiti navodi samo neophodne dokaze bez komentarisanja,

e) izbjegava ponavljanje, razilaženje i pretpostavke,

f) propisi koje spominje prihvatljivi su jer se drže Kur'anskog i hadiskog teksta, a ne mezheba,

g) propise navodi jednostavno i prihvatljivo,

h) djelo je pisano privlačnim stilom,

i) nije ostavljeno ni jedno poglavlje fikha, a da nije spomenuto ono najvažnije u njemu,

j) djelo se može tretirati kao mala fikhska enciklopedija, ili skraćeni zbornik fikhskih propisa,

k) iako je ovo djelo veoma kratko, mislim da je potrebno svakom,

l) ono je dokaz da je nacionalnost muslimana njihova vjera. Njegovi izvori obuhvataju sve islamske krajeve, kroz sva stoljeća.

Djelo je napisano u Indiji, štampano u Egiptu, a raširit će se, ako Bog da, po cijelom islamskom svijetu.

Moj udio u ovom djelu je slijedeći:

1. Upoređivanje propisa sa onim što se nalazi u temeljnim fikhskim i hadiskim djelima kao dopuna ovim odredbama za koje sam smatrao da nedostaju
2. Svoje komentare i pojašnjenja pisao sam u fusnotama
3. Označavanje dokaza iz Kur'ana i hadisa.
4. Objašnjenje nepoznatih riječi.
5. Uspostavljanje redoslijeda i rednih brojeva slijedeći orginalni redoslijed, osim u iznimnim slučajevima.
6. Postavljanje sadržaja tema onako kako su navedene u knjizi.

KONAČNO:

Što bude ispravno, to je od Allaha, pa neka Mu je hvala, a ako bude nešto neispravno, to je od mene, pa molim Ga za oprost.

Očekujemo nagradu od Allaha i molim Ga da nas učini onim koji traže budući svijet djelima na ovom svijetu, a da nas odstrani od onih koji traže ovaj svijet djelima budućeg svjeta!

On je Onaj koji upućuje i pomaže.

8. Džumadel-ula 1404.
10. Februar 1984. JUSUF EL-BEDRI

UVOD
المقدمة

U IME ALLAHA, MILOSTIVOG, SAMILOSNOG

Neka je hvala Allahu, Gospodaru svih svjetova i neka je salavat na Njegova časnog poslanika Muhammeda s.a.v.s.

Neki iskreni prijatelji su tražili od mene da im napišem kraće djelo o fikhskim pitanjima koje bi obuhvatilo ibadet i muamelat, u svijetlu Kur'ana i hadisa, uz traženje i odabiranje najispravnijeg mišljenja između svih stavova koje su naveli raniji imami, kojim bi se koristili učenici i nastavnici u islamskim školama radi pripreme za studiranje na fakultetima.

U početku sam im se izvinuo smatrajući da nisam sposoban za tako važan zadatak a nedostaje mi znanje i materijalne potpore, pa se bojim da ne bih mogao udovoljiti zahtjevu.

Kraće vrijeme sam predavao na nekim arapskim fakultetima i koristio se pri tom uobičajenim udžbenicima i literaturom te sam i na taj način uočio neophodnost sastavljanja jednog novog djela o fikhu, sličnog onom što su od mene ranije tražili, jer mi nemamo nekog kraćeg djela koje bi obuhvatio sva fikhska poglavlja. Knjige koje imamo, ili su ograničene na obredoslovlje, ili su preopširne obzirom da se osvrću čak i na pitanja koja se uopće nisu dogodila, već postoji samo pretpostavka da bi se mogla desiti, te naširoko objašnjavaju pojedinačna pitanja zbog čega postaju dosadne za one koji žele proširiti svoje znanje o fikhu, a teška su za učenike koji su tek završili osnovne škole. S druge strane one su ograničene na samo jedan mezheb, što još više produbljuje mezhebske razlike.

Zbog toga sam se odlučio da pristupim pisanju ovog djela. Oslanjajući se na Allaha dž.š. počeo sam prikupljati fikhska pitanja po željenom principu, pridržavajući se izbora do kojeg su stručnjaci došli u svjetlu Kur'ana i hadisa. Nisam ni najmanje sumnjao da onaj ko postupa na ovakav način radi po Allahovom vjerozakonu i uputi Njegova poslanika s.a.v.s.

Da sam sabirao fikhska pitanja na osnovu jednog mezheba oslobodio bih se truda oko konsultiranja mnogih knjiga, međutim, odustao sam od toga jer sam želio da privikavam učenike ispravnoj metodi, shodno riječima Uzvišenog Allaha:

"Ako se u nečemu ne slažete, obratite se Allahu i Poslaniku" (En-Nisa: 59).

Napominjem svojoj braći da sam zadovoljio svoju dušu i umirio savjest i obzirom da u ovo djelo nisam ništa unio lično i proizvoljno. Naprotiv, sve što sam u njemu dao predstavlja stavove poznatih imama u kojim su ih slijedili milioni muslimana.

Predajem vam knjigu "Izbor propisa islamskog vjerozakona" očekujući od vas da je nepristrasno proučite i da mi skrenete pažnju na nedostatke i greške koje uočite.

Molim Uzvišenog Allaha da ovo moje djelo bude ispravno i primljeno, a moj trud nagrađen, te da se njime okoristi svako ko traži pravi put, a Allah je najveći Dobročinitelj i Najmilostiviji.

Ali bin Ferid El-Kešdženuri El-Hindi

BISMILLAHIR-RAHMANIR-RAHIM

PODJELA FIKHA

أقسام الفقه

Hvala Allahu, Gospodaru, svih svjetova. Neka je Allahov blagoslov i spas na Muhammeda s.a.v.s., njegovu časnu porodicu i iskrene drugove.

Fikh je nauka koja proučava islamsko zakonodavstvo, proizašlo iz Objave koja je dostavljena Muhammedu s.a.v.s.

Fikh se djeli na dva djela:

1. Prvi dio obuhvata samo ibâdâte (obredoslovlja) kao što su namaz i post i kada su u pitanju ovi propisi niko ne može ništa ni oduzeti ni dodati.

2. Drugi dio je vezan za dunjalučke poslove u pogledu kojih je uzvišeni Allah dozvolio svome Poslaniku da se dogovara sa ashabima kad se radi o opštim poslovima kao što su interesi pojedinca u zajednici ili politički poslovi.

Prvi dio je poznat kao ibâdât, a drugi kao muâmelât.[1]

CILJEVI ŠERIATA

مقاصد الشريعة

Svrha šeriata je zaštita vjere, zaštita života i imetka, razuma i zaštita časti i porijekla. Svi njegovi propisi odgovaraju ljudskoj prirodi, kao što Uzvišeni Allah kaže: "Ti upravi lice svoje vjeri kao pravi vjernik, vjeri, djelu Allahovu, prema kojoj je On ljude načinio." [2]

"Allah želi da vam olakša, a ne da poteškoće imate." [3]

---

1) Ovo je podjela ranijih učenjaka, a u predgovoru je navedena preciznija podjela fikha koju su ustanovile kasnije generacije.
2) Er-Rum: 30
3) El-Bekare: 185

IZVORI ŠERIATA
مصادر الشريعة

Izvor šeriata je objava od Allaha njegovom Poslaniku, uz ono što nam je on svojim hadisom objasnio. Pitanja u kojima su se učenjaci razišli traže potvrdu u Kur'anu i sunnetu[1], shodno riječima Uzvišenog Allaha: "Ako se u nečemu ne slažete, obratite se Allahu i Poslaniku." [2]

FIKHSKI PROPISI
الأحكام الفقهية

Pod fikhom se podrazumjevaju šeriatski propisi u Islamu. Islamski učenjaci su ove propise podijelili na šest vrsta.

1. Vadžib ili fard je ono što je naređeno da se radi, za čije izvršenje se zaslužuje nagrada, a za neizvršenje kazna.

2. Mendub - naredba koja se izvrši ali nije stroga kao vadžib, počinilac ima nagradu a ko je ostavi zaslužuje ukor. (Naredba da se zapiše dug) Često se zove i potvrđeni sunet.

3. Mustehab - preporučljiva radnja. Ko je uradi ima nagradu a ko je izostavi nema za to kazne (Klanjanje dva rekjata prije akšanskog farza).

4. Mubah, ili halal je ono čime se ne zaslužuje nagrada, ako se uradi, niti se zaslužuje kazna ako se izostavi.[3]

5. Mekruh je ono što je zabranjeno raditi, ali njegov počinilac ne zaslužuje kaznu, i ako je to djelo pokuđeno kod Allaha i suprotno je ponašanju koje je On propisao, kao što je npr. mokrenje u zmijsku rupu.[4]

---

1) Sunnet je: svaka riječ, djelo, ostavljanje ili odobrenje koje je prećutno odobrio Resul s.a.v.s. Od sunneta je nešto vadžib ili potvrđeni sunnet ili mustehab.

2) En-Nisa: 59

3) Ako se mubah učini s nijetom, zaslužit će se nagrada, shodno hadisu: "Djela se cjene prema namjerama." (Buhari)

4) Mekruh je mokriti u zmijsku rupu zbog moguće opasnosti. U pogledu ovih propisa postoji izvjesno razilaženje među učenjacima. Tako hanefije prave razliku između farda i vadžiba, a i ostali mezhebi to prihvataju, ali samo u odnosu na propise o hadžu. Hanefija također dijeli mekruh na: mekruhi tenzihen i mekruhi tehrimen, zatim sunnet na: potvrđeni i nepotvrđeni sunnet kod šafija.

6. Haram je ono što je zabranjeno raditi i za šta slijedi kazna.

OSNOVA FIKHSKA PRAVILA
القواعد الفقهية الذهبية

PRVO PRAVILO:
القاعدة الاولى

Djela se vrijednuju prema namjerama. Muhammed s.a.v.s. je rekao: "Djela se cijene pram namjerama." Prema tome, namjera (nijjet) je faktor koji izdvaja ibadet od običaja i pravi razliku među ibadetima. Nijjet je uvjetovan iskrenošću prema Allahu koja će poteći sa njegovog pravog mjesta, iz čista srca. U tom smislu također se uvjetuje da nijet bude zajedno sa ibadetom, u tačno određeno vrijeme. Ulema smatra nijjećenje riječima novotarijom.

DRUGO PRAVILO:
القاعدة الثانية

Sumnjom se ne potiskuje ubjeđenje, pa ako čovjek sumnja da li je izgubio abdest ili nije, znači da je pod abdestom, ako sumnja da li je uopšte uzeo abdest ili nije, znači da nije pod abdestom.

TREĆE PRAVILO:
القاعدة الثالثة

Teškoća zahtjeva olakšicu, a Uzvišeni Allah kaže: "Allah želi da vam olakša, a ne da poteškoće imate." [1] U tom smislu Zakonodavac olakšice daje: na putovanju, za vrijeme bolesti, prilikom prisile, zaborava ili nez-nanja, ali sve to pod određenim uvjetima.

ČETVRTO PRAVILO:
القاعدة الرابعة

Štetu treba otkloniti, jer je Alejhiselam rekao: "Nema štete ni nanošenja štete." Za ovo pravilo vezana su naredna pravila:

---

1) El-Bekare: 185

U nevolji su dozvoljene zabranjene stvari; Nevolja se mora tačno procijeniti; Jedna šteta se ne otklanja drugom štetom.

PETO PRAVILO:

القاعدة الخامسة

Običaji se prihvataju. Ibn Mes'ud kaže: "Ono što muslimani smatraju dobrim, to je i kod Allaha dobro". Običaj će biti prihvaćen pod uvjetom da se ne suprotstvalja slovu šeriata ili nekom fikhskom propisu.

ŠESTO PRAVILO:

القاعدة السادسة

Potreba zauzima mjesto zakonodavstva i to pod određenim uvijetima koje su stručnjaci objasnili.

IZVORI ISLAMSKOG ZAKONODAVSTVA

مصادر التشريع الاسلامي

Izvori islamskog zakonodavstva su dokazi, a njih ima dvije vrste: govorni i analogni. Govorni dokazi su Kur'an i hadis, iz čega se crpe propisi shodno određenom izrazu, da li je on općenit ili se odnosi na konkretnu situaciju, da li je neograničen ili ograničen, da li je kategoričkog značaja i vjerodostojnosti ili je samo ličnog uvjerenja, itd.

Što se tiče drugih dokaza, oni su svi vezani za Kur'an i hadis, a to je ono što se naziva idžtihad. Neki od tih dokaza su općeprihvaćeni, dok se oko nekih dokaza stavovi uleme razilaze. To su: idžma, kijas, istihsan (odobravanje), istishab (smatranje dobrim), opće koristi, sprečavanje zabranjenog, postupak nekog ashaba, propisi onih prije nas i običaji.

Djela iz usuli fikha opširno obrađuju ova pitanja, pa ko želi podrobnija objašnjenja iz tog područja, neka odgovor potraži u tim djelima.

Idžtihad je ulaganje svih mogućnosti kako bi se na osnovu šeriatskog dokaza donijeli određeni propisi.

OBREDOSLOVLJE
كتاب العبادات

Prvo i najvrijednije što je Uzvišeni Allah propisao od ibadeta jeste pet dnevnih namaza. S obzirom da je čistoća jedan od uvjeta namaza, ovo poglavlje ćemo početi odredbama o čistoći.

ČISTOĆA
أبواب الطهارة

VODA I NJENE VRSTE
المياه وأقسامها

Ima više vrsta voda:

1. Čista i čisteća, to je ona voda koja je sama po sebi čista i kojom se postiže čistoća, poznata je kao općenita voda, bez obzira da li se radi o morskoj vodi, kišnici, snijegu ili izvorskoj vodi.

U ovu vrstu spada i ona voda koja je izmijenjena zbog dugog stajanja ili zbog miješanja sa nečim što je čisto, a ne može se odvojiti od vode, poput lišća ili zemlje.

2. Čista, ali ne i čisteća (njome se ne može postići čišćenje). To je voda za koju se ne može reći da je voda.Tu spada sirće, ružina voda, sokovi i druge tekućine, kao i voda koja je promijenjena nečim što se može odvojiti od nje (npr. sapun ili šafran).

3. Što se tiče vode u koju je upala nečist, a ako je promijenila jedno od tri svojstva: boju, okus ili miris, ona nije ni čista ni čisteća. U tome se slažu svi učenjaci. Međutim, ako se ni jedno njeno svojstvo ne izmijeni, ona je čista i čisteća, s tim što Šafija uvjetuje da njena količina bude veća od pola kubnog metra.

4. Sûr je voda koja ostane u posudi nakon pijenja. Čovječiji sûr, kao i sûr nekih životinja, svejedno da li se njihovo meso jede ili ne, čist je i čisteći, osim vode koju je nalokao pas ili svinja, jer je takva voda nečista.

O NEČISTOĆAMA

باب النجاسات

Nečistoća je ono što je ružno i od čega se moramo strogo čuvati i prati svaki dio tijela ili odjeće na koji padne nečistoća.

VRSTE NEČISTOĆA

أنواع النجاسات

1. Mrljina tu spada sve što ugine (bez šeriatskog klanja) osim čovjeka, ribe i skakavca. Ako životinja kojoj se krv ne pusti (kao mrav ili pčela) upadne u vodu i ugine, to neće uticati na njenu čistoću, pod uvjetom da voda ne promjeni svoja svojstva.
Što se tiče kosti mrljine (rog, papak, dlaka ili pero), one su čiste. Koža mrljine postaje potpuno čista štavljenjem.[1]

2. Krv, svejedno da li se radi o krvi koja ističe, ili krvi hajza i nifasa. Krv buha i njima sličnih životinjica ne smeta.

3. Gnoj, ono što se povrati, izmet i mokraća. Mokraća muškog djeteta koje se hrani samo majčinim mlijekom se najlakše čisti, jer dovoljno je samo saprati vodom.

4. Životinjski izmet, iako neki učenjaci kažu da izmet i mokraća životinja čije se meso jede nisu nečisti.

5. Pas i svinja su nečisti. Posudu iz koje pas nešto pojede ili popije treba oprati sedam puta i to prvi put ne pere se samo vodom nego i zemljom (sredstvima za pranje).

6. Vedijja - bijela čvrsta tekućina koja ponekad izlazi poslije napornog mokrenja.

7. Mezija - bijela sluzava tekućina koja izlazi prilikom razmišljanja o spolnom općenju ili nadražaja, kod muškarca i žene s tim što kod žene izlazi više.

Što se tiče sperme, ona je čista kao pljuvačka i slina iz nosa, ali ipak lijepo ju je oprati ako je u tekućem stanju, a dovoljno je potrti ako se osuši.

8. Sve vrste alkoholnih pića, kod većine uleme, mada ima uleme koja kaže da je alkohol čist.

---

1) Dozvoljeno je korištenje sirišta od mrtvih životinja po mišljenju Ebu Hanife i drugih što potrđuju rivajeti od Ahmeda u kojima se navodi da su ashabi jeli sir koga su sirili Perzijanci (vatropoklonici).

OTKLANJANJE NEČISTOĆE:
التطهر من النجاسات

Vino postaje čisto ako se pretvori u sirće. Koža mrljina stavljenjem postaje čista. Tijelo i odjeća se čiste pranjem sve dotle dok se ne odstrani nečistoća i njen trag, ako je nečistoća vidljiva. Ne smeta da ostane trag kojeg je teško ukloniti kao što je boja krvi. Ako nečistoća na tijelu ili odjeći nije vidljiva ona se čisti jednim pranjem vodom. Ako u maslo upadne nešto poput miša, ono će se očistiti tako što će se izbaciti miš i dio masla oko njega, ako je maslo u čvrstom stanju, ali ako je u tečnom stanju, onda ga treba baciti svega.

Što se tiče ogledala, sablje, noža, nokta i svega što je glatko bez hrapavosti, to se čisti brisanjem sve dok se ne odstrani trag nečistoće.

Brisanje obuće od zemlju je dozvoljeno ako se time odstrani trag nečistoće, što znači da zemlja može biti sredstvo za čišćenje obuće.

Ako nešto padne na odjeću ili tijelo, a ne zna se da li se radi o mokraći ili vodi, nije obavezno ispitivati da li se radi o jednom ili drugom.

Nije obavezno pranje noge ako se upraši zemljom sa ulice, ili uprlja blatom sa puta.

Ako se ne zna mjesto na kojem je odjeća nečista, a zna se sigurno da je dio odjeće nečist, onda je obavezno oprati svu tu odjeću.

PONAŠANJE PRILIKOM OBAVLJANJA NUŽDE I ČIŠĆENJE POSLIJE NUŽDE
آداب قضاء الحاجة والاستنجاء

Prilikom obavljanja nužde treba se pridržavati slijedećih pravila - adaba:

1. Kada se pođe u nužnik, treba se obuti i ne nositi sa sobom ništa na čemu ima napisana riječ Allah ili ajeti iz Kur'ana.

2. Treba se udaljiti i skloniti od svijeta, a posebno prilikom obavljanja velike nužde.

3. Proučiti Bismillu i Euzu prije ulaska u nužnik, ili prije skidanja odjeće kada se nužda vrši na otvorenom prostoru, tako što će reći: "Bismillahi, allahume inni euzu bike minel hubusi vel habâisi." Ovako treba da postupi i muško i žensko.

4. Treba šutjeti prilikom obavljanja nužde i ne govoriti ništa osim u slučaju da se nešto stvarno mora progovoriti. Neće se ponavljati za mujezinom, niti će se odgovarati na selam, a ako kihne onda će u sebi reći "El hamdu lillahi".

5. Da poštuje Kiblu tako što joj se neće okretati ni sprijeda ni otraga, nego će se okrenuti tako da mu ona bude s desne ili lijeve strane, osim u slučaju kad je zaklonjen od Kible nečim u neposrednoj blizini.

6. Da potraži pogodno mjesto za obavljanje nužde sa kojeg neće na njega pasti ili doći nečistoća.

7. Da ne obavlja nuždu u životinjsku jazbinu zbog mogućnosti da u njoj bude životinja koja bi mu nanijela zlo.

8. Da ne obavlja nuždu na putevima kojima prolaze ljudi i gdje ljudi odsjedaju i pričaju.

9. Da bez nužde ne mokri stojeći, jer to odudara od dostojanstva, a postoji i mogućnost prskanja mokraćom.

10. Da ne mokri na mjestu gdje se kupa, niti u stajaću ili tekuću vodu, niti na kabur, niti u džamiji, pa makar to bilo i u kakvu posudu.

11. Da u nužnik ulazi lijevom nogom, a iz njega izlazi desnom, izgovarajući riječ "gufraneke".[1] Poslije obavljanja velike ili male nužde obavezno je odstraniti nečistoću sa onih mjesta odakle je izašla pranjem vodom ili brisanjem kamenom.

Umjesto kamena može se koristiti i drugi čvrsti predmet, pod uvjetom da je čist, da se njime može odstraniti nečistoća i da njime nije zabranjeno čišćenje nakon obavljanja nužde.

12. Da kamenje uzima desnom rukom, a da se njima briše lijevom rukom, i da se ne briše sasušenim životinjskim izmetom, (jer je to hrana džina) niti sa kostima. Poslije obavljenog brisanja ili pranja treba dobro oprati ruke sapunom ili ih obrisati trljanjem o zemlju.

NAPOMENA: Poprskati vodom po vešu i stidnom mjestu radi otklanjanja vesvese (sumnje).

1) Ebu Davud, Tirmizi, Nesai, Ibn Madže i Ibn Hiban

ISLAMSKA PRIRODNOST

خصال الفطرة الإسلامية

1. Simbol Islama, a i praksa ranijih poslanika, je obrezivanje ili sune-ćenje.[1] Obrezivanje je vadžib. Preporučuje se da se ta dužnost obavi sedam dana nakon rođenja. Svrha obrezivanja je višestruka: da se ne skuplja prljavština na kožici, da čovjek bude u mogućnosti dobro iscijediti mokraću nakon mokrenja, da ne umanjuje nadražaj prilikom spolnog općenja itd. Što se tiče probijanja ušiju ili nosa to ne spada u prirodna obilježja Islama i neki učenjaci, poput Gazalija, to zabranjuju s obzirom da to prouzrokuje bolove i za njega nema šeriatski opravdanog razloga. Međutim, ako se radi o probijanju ušiju kod žene radi nošenja nakita, onda je to dozvoljeno.

2. Uklanjanje dlaka sa stidnih mjesta i ispod pazuha može se učiniti brijanjem ili šišanjem, a obrezivanje nokata preporučuje se svake sedmice.

3. Od prirodnih obilježja je i puštanje brade, i to je vadžib. Od brade se ne uzima ništa, a brijanje brade je haram. Po pitanju puštanja brade hadisi su u zapovjednoj formi, kao što je kod Buharije, Muslima i drugih. Sunnet je kratiti brkove, kako bilježe Buharija i Muslim od Poslanika s.a.v.s.: "Brade puštajte, a brkove kratite". Brkovi se krate da ne dosežu bijelu liniju na gornjoj usni, niti se briju potpuno.

4. Što se tiče kose na glavi, dozvoljeno ju je brijati, ali je bolje ostavljati je dužu ako će se držati uredno. Međutim, mekruh je brijati dio glave, a dio izostavljati. Pohvalno je odgoditi brijanje kose do hadždža, ili umre ako će se to uskoro obaviti. (Vidi: Rijadus-salihin)

5. Pohvalno je mirisati se mošusom ili nekim drugim mirisom koji je prijatan. Sve ovo je Muhammed a.s. praktikovao i naređivao da se praktikuje.

---

1) Sunećenje žena podrazumijeva obrezivanje dijela polnog organa koji je kao uhor (klitoris) radi uravnoteženja nadražaja. Poslanik s.a.v.s. je rekao Hafidi koja je sunetila žene: "Odreži dio a ne cijelo jer to će je učiniti prijatnijom u licu i ugodnijom njenom mužu." Veća raširenost bluda u neislamskim zemljama je otuda što ne poznaju sunećenje žena.

ABDEST

باب الوضوء

Uzvišeni Allah je rekao: "O vjernici, kad hoćete da namaz obavite, lica svoja i ruke svoje do iza lakta operite - a dio glava svojih potarite - i noge svoje do iza članaka" [1]

RUKNOVI ABDESTA:

أركان الوضوء

1 Nijjet, odluka da će se uzimati abdest, donosi se u srcu, tako da nije uopće propisano izgovarati nijjet pri uzimanju abdesta.

2. Pranje lica vrši se odakle je kosa nikla, pa do pod bradu uzduž i od uha do uha u širinu.

3. Pranje ruku do iza laktova.

4. Potiranjem glave nije obavezno obuhvatiti cijelu glavu (nego samo četvrtinu), ali bi bilo bolje obuhvatiti cijelu glavu jer nam jedan hadis to preporučuje. To će se učiniti na taj način što će se palčevi staviti u uši, a kažiprsti iznad čela, te ih povući prema potiljku, a potom vratiti na početni položaj.

5. Pranje nogu do iza članaka.

6. Pridržavanje redosljeda pri pranju pojedinih dijelova tijela. Ovo posljednje se smatra ruknom kod nekih mezheba, dok je po hanefijskom mezhebu sunnet.

SUNNETI ABDESTA:

سنـــنـــه

1. Učenje Bismille na početku.

2. Pranje zuba misvakom. Misvak je grubo drvce kojim se čiste zubi. Najbolji je onaj izrađen od eraka koji se donosi iz Hidžaza jer on učvršćuje nepce i odstranjuje zubne bolesti. Ako nema misvaka zubi će se oprati četkicom, ili bar prstom protrljati.

Upotreba misvaka se preporučuje i pred obavljanje namaza, pred učenje Kur'ana, nakon buđenja iz sna i prilikom promjene zadaha iz usta. Upotreba misvaka u bilo koje doba dana ne utiče na valjanost posta, jer je Muhammed s.a.v.s. u toku posta

1) El-Maide:6

upotrebljavao misvak. Sunnet je oprati misvak nakon svake upotrebe. Pranje ruku do iza šaka tri puta na početku abdesta, kao i izapiranje usta i nosa po tri puta.

4. Rastavljanje brade prstima radi boljeg pranja i ukrštenja prstiju pri pranju ruku.

5. Pranje svakog dijela tijela po tri puta, osim potiranja glave (jedanput).

6. Počinjanje s desnom stranom prilikom pranja ruku i nogu.

7. Trljanje vodom prilikom pranja.

8. Uzastopnost, to jest da se uzimanje abdesta ne prekida nekim drugim poslom.

9. Potiranje ušiju nakon potiranja glave i to unutrašnjost ušiju kažiprstima, a vanjsku stranu palčevima. Potiranje ušiju se obavlja jedanput bez uzimanja nove vode[1], jer je Muhammed s.a.v.s. potirao glavu i uši jedanput.

10. Kod pranja lica, ruku i nogu oprati više nego što je obavezno.

11. Voditi računa o umjerenosti u trošenju vode, tako da se ne pretjeruje pri upotrebi vode.

12. Učenje dove u toku ili poslije abdesta. Propisana dova glasi: "Subhanekellahumme ve bi hamdike. Ešhedu en la ilahe illa ente. Estegfiruke ve etubu ilejk".[2]

Izostavljanjem nekog od abdeskih sunneta umanjuje se nagrada za abdest.

ŠTA KVARI ABDEST

نواقض الوضوء

ABDEST KVARI:

يبطل الوضوء

1. Sve što izađe na prirodne otvore (prednji i zadnji): mokraća, izmet, vjetar, zatim sperma, vedijja i mezija. Ako se posumnja u puštanje vjetra, to ne utiče na valjanost abdesta, osim u slučaju da se čuje ili osjeti smrad.[3]

---

1) Nema sigurna hadisa da bi se na njega oslonili u pogledu potiranja šije i vrata.

2) Nije vjerodostojna osim jedna dova u toku abdesta od Ebu Musaa el Ešarie: Allahummagfir li zembi, vevessi' li fi dari, ve barik li fi rizki, dok poslije abdesta postoji više sahih dova kao: Ešhedu en la ilahe illallahu vahdehu la šerike lehu ve ešhedu enne muhammeden abduhu ve resuluh. (Muslim)

3) Pod ovim ne treba shvatiti da se misli bukvalno na glas ili smrad nego se misli da se osoba uvjeri da je izišao vjetar.

2. Duboki san pri kojem se izgubi svijest, osim u slučaju da se zaspi u takvom položaju, pri kojem uopće nije moguće ispustiti vjetar.

3. Gubljenje svijesti, bez obzira da li se radi o ludilu, padanju u nesvijest, pijanstvu ili gubljenju svijesti zbog upotrebe kakvih lijekova.

4. Dodirivanjem spolnog organa bez ikakva zastora kvari se abdest dok doticanje žene ne kvari abdest kod velikog broja fikhskih učenjaka (Džumhur). Hazreti Aiša r.a. je izjavila da je Muhammed s.a.v.s. poljubio jednu od svojih žena, a potom otišao na namaz ne uzimajući abdest nakon toga, s tim što je on najbolje vladao svojom strašću (zabilježio je Ahmed, Ebu Davud, Tirmizi, Nesai i Ibn Madže).

O tome ima i drugih sahih hadisa.

Međutim, ako bi se žensko tijelo dodirnulo sa strašću, onda bi to kvarilo abdest.

Onaj ko uzme abdest, a kasnije posumnja da li ga je izgubio ili ne, smatraće se da ima abdest.

Izlazak krvi, osim iz polnog organa žene pri hajzu i nifazu ne kvari abdest, kao ni povraćanje ni jedenje devina mesa.[1]

KADA JE OBAVEZNO UZIMANJE ABDESTA

مايجب له الوضوء

Uzimanje abdesta je obavezno radi obavljanja namaza, bez obzira da li se radi o farz namazu ili nafili, kao i radi tavafa - obilaženje oko Kabe. Neki učenjaci smatraju da nije dozvoljeno dodirivanje mushafa bez abdesta, a kao dokaz za to uzimaju se riječi Uzvišenog Allaha: "Dodirnuti ga smiju samo oni koji su čisti".[2], kao i riječi Muhammeda a.s. :"Kur'an smije dotaknuti samo onaj koji je čist".[3]

1) Navodi Muslim od Džabira Ibn Semure da je Poslanik a.s. naredio abdest poslije jedenja mesa deve.
2) El-Vakia: 79
3) Hadis su zabilježili Malik u Muvetau, Ebu Davud u Merasilu i Derekutni.

KADA JE MUSTEHAB UZETI ABDEST

مايستحب له الوضوء

Mustehab je uzeti abdest radi učenja Kur'ana, učenja ezana, pred spavanje i kada je čovjek neokupan (džunup) pa hoće da jede, pije ili ponovo opći i prije kupanja, bez obzira da li se radi o obaveznom ili dobrovoljnom kupanju (gusulu).

NAPOMENE:

تـنـبـيـهات

1. U toku uzimanja abdesta dozvoljen je razgovor i u hadisima nema ništa što bi to zabranjivalo.
2. Nema nikakve osnove u hadisu za učenje posebnih dova prilikom pranja svakog djela tijela.
3. Ako neko posumnja koliko je puta nešto oprao pri uzimanju abdesta, uzeće manji broj.
4. Ako se na dijelovima tijela koji se moraju oprati prilikom uzimanja abdesta nađe nešto što spriječava dodir s vodom npr. lak na noktima, abdest neće biti ispravan.
5. Što se tiče same boje (kao što je kna) ona ne utiče na valjanost abdesta.
6. Dozvoljeno je zatražiti pomoć od drugog pri uzmanju abdesta.
7. Dozvoljeno je nakon uzimanja abdesta obrisati se čistim peškirom, marahmicom i slično.
8. Dozvoljeno je grijanje vode za abdest.

MESH PO MESTVAMA

المسح على الخفين

Umjesto pranja nogu kod uzimanja abdesta dozvoljeno je uzeti mesh po mestvama temeljeći to na sahih sunnetu ili mesh po čarapama. Za valjanost mesha šart je da se obuku mestve kad osoba ima abdest.

Za valjanost mesha potrebno je ispuniti slijedeće uvjete:[1]

1. Da pokrivaju svu nogu do iza članka,
2. Da ne propuštaju vodu,
3. Da same stoje na nogama bez posebnih pričvršćenja,
4. Da je moguće u njima hodati..

Mesh se uzima s gornje strane mestvi. Nije određeno koliko treba potrati mestvu, pa je obavezno potrati onoliko koliko se može smatrati da je dovoljno za mesh.

Vrijeme važenja mesha je dan i noć za onoga ko je kod kuće (mukim) i tri dana i tri noći za onog koje na putu (musafir).

Mesh će prestati važiti ako istekne vrijeme važenja, ako se odžunupi, ili ako se skine mestva. U tim slučajevima noge se moraju oprati prilikom uzimanja abdesta.

VJERSKO KUPANJE - GUSUL

الغسل

Kupanje (gusul) je obavezno u pet slučajeva:

1. Nakon izlaska sperme uz osjećaj strasti, u snu ili na javi, kod muškarca ili kod žene. Ako sperma izađe bez nadražaja (strasti) zbog bolesti npr, onda nije obavezno kupanje.

Ako se nešto sanja, ali se na odjeći ne nađe ništa, nije se dužno kupati. Kada se probudi iz sna i osjeti vlažnost na odjeći, a ne sjeća se sna, ako ustanovi da se radi o spermi obavezan je da se okupa.

2. Poslije spajanja polnih organa tj. stavljanja glavića u ženski polni organ makar i ne došlo do izlučivanja sperme, obavezni su se okupati i muško i žensko.
3. Nakon prestanka hajza i nifasa.
4. Nakon smrti. Svi se slažu da je obavezno okupati mrtvaca, osim šehida koji pogine na bojnom polju.
5. Primanje Islama, kada nevjernik primi Islam obavezan je da se okupa, što se zaključuje iz hadisa Ebi Sumame.

1) Ovo su uvijeti koje su postavili učenjaci bez argumenata iz sunneta.

NAČIN UZIMANJA GUSULA SHODNO POSLANIKOVOJ PRAKSI

كيفيته المسنونة

Nijjet i "bismillah"oprati ruke tri puta,

zatim oprati stidna mjesta,

zatim uzeti abdest kao što se uzima z namaz, s tim što se pranje nogu može odgoditi do završetka gusula,

potom oprati glavu tri puta, uz rastavljanje kose.

A onda vodom oprati cijelo tijelo, perući prvo desnu stranu, obraćajući pažnju da se opere ispod pazuha, zatim unutrašnjost ušiju, pupak i nožni prsti kao što je praktikovao Muhammed s.a.v.s.

Žena se kupa kao i muškarac, s tim što ona nije obavezna rasplitati pletenice pod uvijetom da voda dopre do korijena kose (da ne ostane nijedan dio glave nepokvašen).[1]

KADA JE PREPORUČENO OKUPATI SE

الأغسال المستحبة

U nekoliko slučajeva poželjno (mustehab) je da se musliman okupa i za takvo kupanje biće nagrađen, ali neće biti kažnjen ako ga izostavi:

1. Kupanje petkom i to u vremenu od pojave zore do džuma namaza, a najbolje bi bilo pred sam odlazak na džumu.

2. Kupanje na Ramazanski i Kurbanski Bajram, iako u tom pogledu nema vjerodostojnih hadisa, ali se prenose čvrste izjave ashaba.

3. Kupanje nakon opremanja mrtvaca, u kom smislu se prenosi hadis hasen (pohvalan).

4. Kupanje pred oblačenje ihrama za hadždž ili umru, što je mendub kod većine učenjaka.

5. Svi učenjaci preporučuju kupanje pred ulazak u Mekku, iako za izostavljanje toga kupanja ne predviđaju fidju, a većina ih smatra da se umjesto kupanja može uzeti abdest.

6. Mendub je okupati se pred polazak na Arefat.

---

1) Kod dijela fakiha raspliće pletenice, a posebno kod gusula zbog hajza

SASTAVNI DIJELOVI GUSULA

أركانه

1. Nijjet u srcu.
2. Oprati cijelo tijelo.

TEJEMUM

التيمم

Umjesto abdesta ili gusula može se uzet tejemum zbog slijedećih razloga:

1. Ako se ne nađe voda, ili se nađe količina koja je nedovoljna za čišćenje.

2. Kada je čovjek bolestan ili ranjen, pa se boji da će mu se upotrebom vode pogoršati bolest ili otežati proces izlječenja, pod uvjetom da bude siguran u to na osnovu vlastitog iskustva ili izjave pouzdanog liječnika muslimana.

3. Ako voda bude toliko hladna i teško je ugrijati, pa se boji da će mu nauditi ako je upotrijebi.

4. Kada je voda u blizini, ali se čovjek plaši za sebe, svoju čast ili svoj imetak, ili izostajanje saputnika ako ode po vodu.

5. Isto tako u slučaju kada mu je potrebna voda za piće, ili piće nekom drugom, makar i psu.

Tejemum se uzima zemljom i svim što je od zemlje, poput pijeska ili kamenia.

NAČIN UZIMANJA TEJEMUMA

كيفيته

Prvo se odluči da će se uzeti tejemum (nijet), potom se prouči Bismilla, a onda se rukama dotakne čista zemlja te se potre lice, a zatim šake do zgloba iza šaka. Sunnet je da se prilikom uzimanja tejemuma s ruku otrese i opuše prašina i da se ne trlja lice rukama. Dovoljno je da se jednom dotakne zemlja i za lice i za ruke, shodno hadisu u kom je Alejhiselam rekao Ammaru:

"Dovoljno ti je ovo", a potom rukama dotaknuo zemlju, opuhao s njih prašinu, a zatim potrao po licu i šakama.[1]

Dozvoljeno je obavljati sa tejemumom ono što je dozvoljeno sa gusulom i abdestom. Tejemum može zamijeniti gusul i abdest.

Ulema postavlja uvjet za uzimanje tejemuma na stupanje namaskog vremena.[2] Jednim tejemumom može se klanjati više farzova.

ŠTA KVARI TEJEMUM

نواقضه

1. Sve što kvari abdest.
2. Dolazak vode za onog ko je nije imao.
3. Prestanak razloga za nemogućnost upotrebe vode.

Kada se neki namaz obavi tejemumom, a potom dođe voda nakon što je namaz obavljen, nije obavezno ponavljati namaz, pa makar još bilo vremena za njegovo ponovno obavljanje.

Ako voda dođe prije nego što se završi namaz, tejemum će se pokvariti pa je potrebno ponovo uzeti abdest i klanjati. (Po ovom pitanju postoje oprečna mišljenja).

MESH PO ZAVOJU I RANI

المسح على الجبيرة

Obavezno je uzeti mesh po zavoju ili gipsu, nakon tejemuma umjesto pranja vodom.

a) mesh po zavoju se uzima preko cjelokupnog zavoja, a mesh po obući samo po gornjoj strani obuće,

b) za mesh po zavoju nije uvjet da zavoj bude stavljen dok je čovjek pod abdestom,

c) zavoj se ne mora skidati kad se čovjek odžunupi,

d) mesh po zavoju nema određenog roka,

e) mesh po zavoju je vadžib, mesh po mestvama dozvoljen.

---

1) Buhari, Kitabu tejemum: 1/87

2) Ebu Hanifa se razilazi i ne postavlja uslov nastupa namaskog vremena i dokazi su na njegovoj stran

HAJZ I NIFAS

الحيض والنفاس

Hajz (menzes) je pojava krvi iz polnog organa žene dok je zdrava, a koju nije prouzrokovalo rađanje djeteta.

Prema mišljenju većine učenjaka hajz se ne pojavljuje prije napunjene devete godine, pa ako se ranije primijeti krv, to je zbog nečeg drugog.

Boja krvi koja se pojavljuje prilikom hajza, može biti crna, crvena, žuta ili negdje između bijele i crne.

Najmanje trajanje hajza nije ograničeno, a za najduže trajanje neki kažu da je deset dana, dok drugi kažu da je petnaest dana.

Najduži period čistoće između dva hajza nije ograničen, a najkraći je petnaest dana.

Nifas je pojava krvi koju je prouzrokovalo rađanje djeteta.

Najkraći period nifasa nije ograničen, a najduži može biti četrdeset dana.[1]

ŠTA SE NE SMIJE ČINITI U TOKU HAJZA I NIFASA

مايحرم بالحيض والنفاس

1. Dok je žena u hajzu i nifasu smatra se nečistom (džunup), pa joj je zabranjeno sve ono što je zabranjeno džunupu. Ne dotiče musaf i ne sjedi u mesdžidu.

2. Zabranjeno joj je da posti i da klanja s tim što je obavezna napostiti one dane koje nije postila u toku hajza ili nifasa, dok izostavljene namaze nije dužna naklanjavati, jer je Alejhiselam naredio da se naposti propušteni post, a nije naredio da se naklanjaju namazi.[2]

3. Zabranjeno je polno općiti sa ženom koja ima hajz ili nifas, sve dok se ne očisti, jer Uzvišeni Allah je rekao: "I pitaju te o mjesečnom pranju. Reci: To je nepristojnost.

---

1) Kod Malikija i Šafija 60 dana.

2) Ako prestane krvarenje u doba ikindije, klanja se podne i ikindija, a ako prestane u doba jacije klanja se akšam i jacija. Ovo je stav ashaba i većine uleme, kao Malika, Šafije i Ahmeda.

Zato ne općite sa ženama za vrijeme mjesečnog pranja i ne prilazite im dok se ne okupaju. A kada se okupaju onda im prilazite.[1]

Svi se slažu da je dozvoljeno dodirivanje žene u takvom stanju, radi naslađivanja iznad pupka i ispod koljena. Većina smatra da je zabranjeno naslađivanje tijelom žene u stanju hajza ili nifasa na dijelu između pupka i koljena, dok neki smatraju da je i to dozvoljeno jer je Muhammed s.a.v.s. rekao: "Radite što god hoćete osim spolnog općenja."[2]

ISTIHAZA

الإستحاضة

Istihaza je izlazak krvi izvan određenog perioda hajza-menstruacije.

Ako je period hajza bio uobičajen i poznat prije istihaze, taj period će se smatrati hajzom, a krvarenje izvan toga je istihaza.

Ako se mogne razlikovati krv hajza od ostale, onda će se postupiti na osnovu te razlike.

Žena nije obavezna da se kupa zbog istihaze da bi mogla klanjati u bilo koje doba, osim onda kad joj prestane hajz, ali je obavezna da uzima abdest za svaki namaz. Isto tako je obavezna da prije uzimanja abdesta opere svoj spolni organ i zaštiti ga krpom ili vatom od izlaska nečistoće.

Većina smatra da je istihaza poput sahibi uzura i da ne treba uzimati abdest za neki namaz prije nastupanja vakta toga namaza.

Njenom mužu je dozvoljeno općenje s njom.

Ona se smatra čistom, pa je obavezna klanjati i postiti, a može boraviti i u itikafu.

---

1) El-Bekare: 222.
2) Zabilježili Muslim, Ebu Davud i drugi.

SAHIBI UZUR

صلاة المعذور

Ko bude imao neki uzur, kao što je: nemogućnost držanja mokraće, nekontrolisan izlazak vjetra ili istihazu, da bi bio čist namaz mora ispuniti slijedeće uvjete:

1. Oprati mokraću ili krv nakon nastupanja namaskog vremena.
2. Zaštiti se krpom koja će spriječiti odlijevanje krvi, ili zamotati polni organ nečim što će spriječiti izlazak mokraće.
3. Kad nastupi namasko vrijeme uzeti abdest za dotični namaz, a potom ne obraćati pažnju hoće li nešto isteći ili se ispustiti.
4. S jednim abdestom može se klanjati samo jedan farz namaz i više sunneta. Ako se desi da bude između dva pojavljivanja mokraće ili krvi toliko vremena da se može očistiti, uzeti abdest i obaviti namaz, onda je sahibi uzur dužan u tom vremenu očistiti se i klanjati.

NAMAZ ONOG KO NE MOŽE NAĆI NI VODE NI ZEMLJE

صلاة فاقد الطهورين

Onaj ko ne mogne naći vode za abdest niti zemlje za tejemum, obaviće namaz bez abdesta i tejemuma. Takav namaz nije dužan ponavljati.

NAMAZ
باب الصلاة

DEFINICIJA I ZNAČAJ NAMAZA
تعريفها ومكانتها

Namaz je posebna vrsta ibadeta koji počinje tekbirom a završava se selamom. Riječ salat jezički označava dovu.

Namaz je stub vjere i prvi ibadet kojim je Allah obavezao svoje robove. U početku je bilo propisano po dva rekata, da bi tokom miradža Uzvišeni Allah u direktnom obraćanju svom Poslaniku a.s. propisao pet namaza.

Svi muslimani su jednoglasni da onaj ko ostavlja namaz zanijekavši obaveznost postaje nevjernik. Međutim, ko priznaje njegovu obaveznost, ali ga izostavlja zbog zauzetosti ili lijenosti, prema mišljenu većine učenjaka ne prestaje biti vjernik, ali postaje veliki griješnik i dužan je da se pokaje. Neki ashabi, kao i dio kasnijih učenjaka, smatraju da prestaje biti musliman onaj ko namjerno izostavi namaz tako da prođe cjelokupno namasko vrijeme. I ovo je ispravno mišljenje.

Namaz kojim nas je Uzvišeni Allah zadužio sastoji se od pet namaza u toku dana i noći i to u tačno određeno vrijeme. Uzvišeni Allah kaže: "Vjernicima je propisano da u određeno vrijeme namaz obavljaju." [1]

NAMASKA VREMENA
أوقات الصلاة

U Kur'anu kerimu se spominju namaska vremena. Tako Uzvišeni Allah kaže: "I obavljaj namaz početkom i krajem dana i u prvim časovima noći."[2]

Sabah, podne i ikindija namaz su na početku, u sredini i pri kraju dana, dok su akšam i jacija u prvim časovima noći.

Uzvišeni Allah je također rekao: "Obavljaj propisane namaze kad sunce s polovine neba krene, pa do noćne tmine, i namaz u zoru, jer namazu u zori mnogi prisustvuju."[3]

---

1) En-Nisa: 103
2) Hud: 114
3) El-Isra: 78 "... Namazu u zori mnogi prisustvuju" misle se na meleke. (prim. prev.)

U ovom ajetu se prvenstveno upozorava na vrijeme podne - namaza, ali isto tako i na ostale propisane namaze.

1. Vrijeme podne - namaza počinje kad sunce pređe polovinu neba i traje dok se sjenka nekog predmeta ne poveća za jednu svoju dužinu.

Sunnet je da se za vrijeme velikih vrućina, podne - namaz odgodi do jedne trećine njegovog vremena.

2. Vrijeme ikindije - namaza počinje istekom podnevskog vremena. Mekruh je odgađati ikindiju dok sunce ne požuti (približi se zapadu).

Ikindija je prema mišljenju većine mufesira, srednji namaz kojeg Kur'an spominje u ajetu "Redovno namaz obavljajte naročito onaj srednji i pred Allahom ponizno stojte".[1]

3. Vrijeme akšam - namaza počinje od zalaska sunca i traje do nestanka rumenila na zapadu.

4. Tada počinje vrijeme jacije i traje sve do pola noći, a neki kažu da je jaciju dozvoljeno klanjati sve do zore. U tom smislu Muslim prenosi od Katade da je Alejhiselam rekao: "U spavanju nema grijeha, nego je počinio grijeh onaj ko ne obavi namaz prije nego što nastupi vrijeme slijedećeg namaza."

Mekruh je spavati prije, ili pričati nešto poslije jacije - namaza.

5. Vrijeme sabah - namaza počinje od pojave prave zore i traje do izlaska sunca. Mustehab je malo požuriti obavljanjem sabah - namaza, tako da se klanja prije razdanjivanja.

Ovo su vremena u kojima se moraju obavljati namazi, uz napomenu da se onaj ko stigne klanjati jedan rekat prije izlaska namaskog vremena, stigao klanjati i propisani namaz.

Ko prespava neki namaz ili ga zaboravi, klanjat će ga kad se sjeti.

Mekruh je klanjati nafile namaz u slijedećim slučajevima:

a) nakon klanjanja sabah - namaza pa sve do izlaska sunca,

b) od početka rađanja sunca, pa dok sunce ne odskoči u visinu jednog koplja,

c) kad je sunce na sredini neba,

d) od klanjanja ikindije - namaza pa do zalaska sunca.

U pomenutim vremenima, s izuzetkom, mogu se obaviti namazi koji imaju određeni povod, kao što su tehijjetul - mesdžid, namaz poslije tevafa ili poslije abdesta itd.

---

1) El-Bekare: 238

Kada se prouči ikamet za nastupajući farz namaz, mekruh je baviti se dobrovoljnim namazom.

EZAN I IKAMET

الأذان والإقامة

Ezan spada u potvrđene sunete.

To je oglašavanje početka namaskog vremena posebnim riječima. Njime se poziva na namaz i u džemat i on predstavlja jedno od obilježja Islama. Sunet ga je proučiti, makar čovjek i sam klanjao, pa čak i za prošle namaze.

Ezan je propisan prve godine po hidžri. Povod njegovog propisivanja bilo je okupljanje muslimana na zajednički namaz. Oni su bili u nedoumici kad treba da dođu s obzirom da ih niko nije pozivao.

Jednog dana o tome je započeo razgovor pa su neki rekli: "Uzmite zvono poput kršćana ", dok su drugi rekli: "Uzmite trubu poput Jevreja", Hazreti Omer je predložio da neko poziva na namaz i njegovo mišljenje je odobreno, pa je Muhammed a.s. naredio Abdullahu b. Zejdu da poziva na namaz (učenje ezana).[1]

Riječi ezana i ikameta, u obliku u kom se i danas uče, uzete su iz sna kojeg su sanjali Abdullah ibn Zejd i Omer ibn Hattab.

Ezan ima petnaest rečenica: četiri puta prvi tekbir, ostale rečenice po dva puta, te "la illahe illallah" jedan put.

Prema tome ezan glasi ovako:

Allahu ekber Allahu ekber Allahu ekber Allahu ekber,

Ešhedu en la ilahe illallah ešhedu en la ilahe illallah,

Ešhedu enne Muhammeden resulullah Ešhedu enne Muhammeden resulullah,

Hajje ales-salah Hajje ales-salah,

Hajje alel-felah Hajje alel-felah

Allahu ekber Allahu ekber

La ilahe illellah.

Ikamet ima jedanaest rečenica: po dva puta prvi i poslednji tekbir i rečenica "Kad kametis-salah", a ostale rečenice po jedan put.[2]

---

1) Hadis o propisivanju ezana prenose Buharija i Ahmed, a u predaji ovog hadisa koju je zabilježio Tirmizi od Abdulaha b. Zejda kaže se da je on rekao: "Bilala pouči ezanu jer je njegov glas prodorniji".

2) U tom obliku ikamet glasi: Allahu ekber Allahu ekber ešhedu el-la ilahe ilellah ešhedu en-ne Muhammeder-resullah haj-ja ales-salah haj-ja alel felah kad kametis-salah kad kametis-salah Allahu ekber Alahu ekber la laha il-lellah. Ikamet koji se uči u Bosni je ispravan.

Sunnet je da mujezin riječi šehadeta dva puta izgovori u sebi prije nego što ih izgovori naglas.

Prilikom sabahskog ezana propisano je da se poslije riječi "hajje alel- -felah" dva puta izgovori "es-salatu hajrun minen-nevm"

Mustehab je onom ko čuje ezan da ponavlja ono što govori mujezin, osim poslije riječi "hajje ales-salah" i "hajje alel-felah", kada treba reći "la havle ve la kuvvete illa billah".

Isto to treba činiti i prilikom slušanja ikameta, osim poslije riječi "kad kametis-salatu", kada treba reći "ekamehelahu ve edameha" (Hadis je daif, slab).

Nakon ezana sunnet je proučiti slijedeću dovu:

"Allahumme rabbe hazihid-da'vetit-tammeti vessalatil kaimeti ati Muhammedenil- vesile-te vel-fadilete veb-ashu mekamen mahmudenillezi veadtehu inneke latuhliful - miad".

Sunet je da onaj koji uči ezan i ikamet bude pod abdestom, zatim ih uči stojeći, okrenuvši se prema Kibli, s tim što će se, pri izgovaranju riječi "hajje ales-salah", okrenuti glavom i grudima na desnu stranu, a pri izgovaranju riječi "hajje alel-felah" na lijevu stranu. Prste će staviti u uši. Ezan će učiti polahko, a ikamet brže.

Ezan se uči na početku namaskog vremena.

Prije sabahskog ezana lijepo bi bilo proučiti dodatni ezan.

Propisani ezan za džumu je onaj pred hutbu, a ezan prije toga nije bio u praksi Muhammeda a.s., već ga je uveo h. Osman u doba svoga hilafeta, radi upozorenja ljudi za džumu-namaz.

Ko uđe u džamiju nakon što je obavljen namaz, ako hoće može u sebi proučiti ezan i ikamet, ali je ezan džemata dovoljan i za one koji dođu posliie džemata.[1]

NOVOTARIJE PRI EZANU

بدع الأذان

Od stvari koje nisu od sunneta:

1. Dodavanje tekstu ezana "sejjidina" kod izgovaranja: Ešhedu enne Muhammede resulullah.[2]

2. Što se tiče pjevanja pri ezanu i zanošenja dodajući harf ili dužinu to je bidá (novotarija).

3. Također glasno izgovaranje salata i selama po ezanu.

---

1) Treba ostaviti dovoljno vremena između ezana i ikameta kako bi oni koji čuju ezan prispjeli u džemat nakon što se pripreme tj. nakon što obave nuždu i abdeste se.

2) Jer originalni tekst je bez dodatka "sejjidina".

UVJETI ZA VALJANOST NAMAZA

شروط صحة الصلاة

Uvjeti za valjanost namaza, bez kojih bi namaz bio neispravan, su slijedeći:

1. Svijest da je nastupilo namasko vrijeme, makar se radilo i o pretežnom mišljenju ili izvješću pouzdane osobe.

2. Uzeti abdest, a ako je potrebno i okupati se.

3. Čistoća tijela, odjeće i mjesta na kome će se klanjati, mora biti zadovoljena. Ko nije u mogućnosti nikako odstraniti nečistoću, klanjaće u nečistoj odjeći i neće obnavljati taj namaz.

4. Propisno odjevanje za obavljanje namaza: za muškarca obavezno pokrivanje tijela od pupka do koljena, za ženu pokrivanje cijelog tijela osim lica i ruku do šaka.[1] Odjeća ne smije biti prozirna u toj mjeri da otkriva da li je boja kože bijela ili crvena.

Dozvoljeno je klanjati u jednoj haljinki, ali je bolje da na tijelu budu dvije odjeće, ili više njih i da to bude najbolja odjeća koja se ima.

Mekruh je klanjati samo sa donjom odjećom, bez ogrtača, ili klanjati u tijesnoj odjeći koja ocrtava sramotna mjesta, ili klanjati u otetoj odjeći.

Ne smeta da čovjek klanja gologlav. Nema ni jednog dokaza da je vrijednije pokriti glavu u namazu, izuzev onog što se razumije iz riječi Uzvišenog Allaha: "Lijepo se obucite kad hoćete da namaz obavite".[2]

5. Okrenuti se prema Kibli. Onaj ko vidi Kabu dužan je da se prema njoj okrene, a onaj ko nije u mogućnosti da je vidi, dužan je da se okrene u njenom pravcu.

Jedino je dozvoljeno da putnik, u toku nafile namaza, bude okrenut u pravcu prema kojem ide njegova jahalica.

Onaj koji je u strahu, ili je na neki drugi način prisiljen, bolestan, ili slično, pa se ne može okrenuti prema Kibli, može se okrenuti i mimo Kible.

---

1) Ovdje se misli na stidna mjesta u namazu koja su različita od stidnih mjesta uopšte i kod muškaraca i kod žena, Tako je žena uopšte sva stidna i treba se sva zastrti osim, pri namazu gdje treba otkriti lice i šake, a ako je gledaju ljudi pokriće lice i ruke makar bila u namazu. Stidno mjesto kod muškaraca je dio od pupka do koljena uopšte, a u namazu treba pokriti i ramena koja spadaju u stidna mjesta u namazu.

2) El-Earaf: 31

FARZOVI NAMAZA

فرائض الصلاة

Prvi je nijet ili odluka, jer je Alejhiselam rekao: "Djela se cijene prema namjerama". U nijetu se mora odrediti namaz koji će se klanjati.

Nijet je namjera ili odluka koja se donosi u srcu s kojom jezik nema ništa. Nije prenešeno od Poslanika s.a.v.s. niti od njegovih ashaba da su oni ikada izgovarali nijet.

Drugi je početni tekbir, tj. izgovaranje riječi "Allahu ekber".

Treći je stajanje u namazu. Ko ne može stajati, klanjat će sjedeći, a ako ne može ni sjedeći, onda ležeći na strani.

Nafila namaz se može klanjati sjedeći, ali je bolje da se klanja stojeći.

Četvrti: Proučiti Fatihu na svakom rekatu farza ili nafile namaza. Prema mišljenju većine učenjaka Bismilla je ajet Fatihe, i ajet svih Kur'anskih sura. U tom smislu vadžib je i Bismillu proučiti uz Fatihu, naglas ili u sebi pošto Poslanik a.s. nije stalno učio Bismillu naglas nego bi više učio u sebi.[1] Ko ne zna učiti Fatihu uči sedam ajeta iz Kur'ana, a ako ne zna ništa iz Kur'ana učit će "Subhanellah, El hamdu lillah" koliko iznosi učenje Fatihe.

Peti: ruku-pregibanje preko polovine tijela tako da ruke budu na koljenima. Na ruku'u čovjek mora biti smiren, u smislu da mu miruju svi organi, a kičma mu mora biti potpuno poravnata.

Šesti: vraćanje sa rukua i uspravno stajanje tako da se svaki kičmeni pršljen vrati na svoje mjesto uz potpunu smirenost.

Sedmi: dvije sedžde za svaki rekat. Sedžda se čini sa sedam dijelova tijela: lice, ruke, koljena i stopala. I na sedždi treba da bude poravnata kičma. Prilikom sedžde i čelo i nos moraju biti pripijeni uz tlo, bez ikakvih prepreka kao što je npr. kosa ili odjeća.

Osmi: sjedenje između dvije sedžde uz potpunu smirenost.

Deveti: posljednje sjedenje u namazu.

Deseti: učenje et-tehijatu na posljednjem sjedenju koje glasi: Et-tehijâtu, elmubarekatu es-salavâtu et-tajibât lillah. Es-selâmu alejke ejjjuhenebiju verahmetullâhi ve berekâtuh.

---

1) Ahmed, Nesai i Ibn Huzejme prenose da Poslanik s.a.v.s., Ebu Bekr i Omer nisu učili Bismillu naglas u drugom rivajetu dolazi da su je učili u sebi, po Muslimovom rivajetu nijeće se učenje naglas

Es-selamu alejnâ ve alâ ibâdillâhis-salihin. Ešhedu en lâ ilâahe illellah. Ve ešhedu ene Muhammeden abduhû ve resûluh.[1]

Jedanaesti: Donijeti salavat na Vjerovjesnika (s.a.v.s.) nakon učenja Ettehijjatu na poslijednjem sjedenju. Po nekim meshebima proučiti salavate je sunnet.

Salavat glasi: "Allâhumme salli alâ Muhammedin ve alâ âli Muhammed kemâ sallejte alâ Ibrâhîme veala ali Ibrahime ve bârik alâ Muhammedin ve alâ âli Muhammed, kemâ bârekte alâ Ibrâhîme ve alâ âli Ibrâhîme inneke hamîdun medžid.

Napomena: Nije sunnet ubaciti riječ sejjidina dok se uči salavat.

Dvanaesti: predaja selama na desnu stranu. I predaja selama na lijevu stranu je propisana, ali nije obavezna.

Osim navedenog obavezno je pridržavati se redosljeda među ovim farzovima, iako to nismo nabrojali u farzove namaza.

SUNNETI NAMAZA

سنن الصلاة

Neke radnje u namazu su sunnet i treba pridržavati ih se.[2]

1. Dizanje ruku u četiri slučaja u namazu:

a) kod početnog tekbira,

b) prilikom rukua,

c) prilikom vraćanja sa rukua,

d) prilikom ustajanja na treći rekat.

Ruke se dižu naspram ramena, tako da krajevi prstiju budu naspram gornjeg dijela ušiju, a palčevi naspram doljnjeg dijela ušiju, i da prsti budu ispruženi. Ruke se dižu u toku izgovaranja početnog tekbira, što se odnosi i na muškarce i na žene podjednako.

2. Mendub je staviti desnu ruku po lijevoj tj. na podlakticu lijeve poslije početnog tekbira. Navode se rivajeti koji upućuju da je Poslanik s.a.v.s. stavljao ruke na prsa i o stavljanju ruku ispod prsa, tako da ne obuhvataju prsa ili pak ispod pupka ne postoji o tome sahih hadis.[3]

---

1) Ettehijjatu poznato kod nas je također ispravno.

2) Bolje reći mustehab.

3) U "NEJLUL EVTAR" stoji:Neki fakihi kažu da čovjek može izabrati, pošto ne postoji od Poslanika a.s. ništa o ovom.A hadis o stavljanju na prsa je sahih, bilježi ga Ibn Huzejme. Hadise o vezanju ruku na pupku bilježi Ahmed i Ebu Davud i oba imaju mahanu, a hadis Ibn Huzejme je sahih i ispravniji po pitanju - 3...25.

3. Početna dova. Prenosi se više oblika ove dove, a jedan od njih glasi: "Vedždžehtu vedžhije lillezi fetares-semavati vel-erda hanifen muslimen ve ma ene minel-mušrikin. Inne salati ve nusuki ve mahjaje ve memati lillahi rabbil-alemin. La šerike lehu ve bizalike umirtu ve ene minel muslimin."[1]

4. Poslije početne dove a prije učenja Kur'ana, u sebi proučite: Euzu billahi mineš-šejta-nir-radžim.

5. Poslije proučene Fatihe reći "amin", bez obzira da li klanjao kao imam, za imamom ili pojedinačno. Onaj koji klanja za imamom treba reći "amin" istovremeno kad to učini imam, ni prije ni poslije imama. Riječ "amin" nije dio Fatihe, a njeno značenje, prema najodabranijem mišljenju, je "Uslišaj Bože".

6. Proučiti jednu suru ili nešto iz Kur'ana poslije Fatihe na prvom i drugom rekatu.

Preporučuje se da se duže uči na sabah-namazu, kratko na ikindiji i akšamu, a srednje na jaciji i podne-namazu, i da se na džuma-namazu uči suretul- džumua i elmunâfikûn, ili sebbihisme rabbikel-eala i el-gašijeh.

7.Glasno učiti na džuma-namazu, sabahu, Bajramima, namazu pri pomračenju sunca, prilikom dove za kišu i na prva dva rekata akšama i jacije.

Što se tiče nafila, u dnevnima se ne uči naglas, dok se u noćnim može učiti naglas, a može i u sebi.

8. Izgovaranje tekbira, prilikom dizanja i spuštanja, sjedenja i stajanja osim poslije vraćanja sa rukua kada se izgovara:

semi-Allahu limen hamideh.

9. Sunnet je izravnati glavu i leđa na ruku'u, osloniti se rukama na koljena, odvojiti ih od tijela i raširiti prste na koljenu.

10. Na ruku'u tri puta izgovoriti "Subhhâne rabijel-azîm", ili "Subhaneke llahumme rabbena ve bihamdik"[2], a nakon vraćanja sa rukua reći: "Rabbenâ ve lekel-hamd" ili Allâhumme rabbenâ lekel hamdu mil'es-semâvati ve mil'el-erdi ve mil'e mâ bejne-humâ ve mil'e mâši'te min šein ba'd. Ehles-senâi vel medždi ehakku ma kâlel-abdu ve kulunâ leke abd. Lâ maniâ limâ eatajte ve lâ mu'tije limâ mena'te ve la jenfeu' zeldžeddi minkel-džedd" [3]

---

1) Ahmed, Muslim i Tirmizi prenose hadis koji navodi pomenutu dovu. Hadis koga bilježi džemata tj. Buharija, Muslim, sakupljači sunena osim Tirmizija navodi dovu:

Allahumme baid bejni ve bejne hatajaje kema baatte bejnel mešrik vel magrib, Allahumme nekkini min hatajaje kema junekka ssevbul ebjedu mine ddenes. Allahumme gsilni mi hatajaje bisseldži vel mai vel bered.

2) Može se dodati na ovu dovu još "Allahumme gfir li" bilježi džemaat osim Tirmizija.

3) Muslim i Nesaia

Što se tiče kunuta, nakon rukua, na sabah-namazu, to nije propisano kao sastavni dio namaza, jer je Alejhiselam to činio samo jedan mjesec, učeći tada dovu za potlačene zatočenike u Mekki, a potom je to napustio i do kraja života više nije učio kunut dovu na sabah-namazu.

Muslim prenosi od Ebu Hurejre da je Vjerovjesnik (s.a.v.s.) na sabah-namazu, mjesec dana učio kunut-dovu a potom smo saznali da je on to napustio nakon što je objavljeno: "Od tebe ne zavisi da li će on pokajanje njihovo primiti, ili će ih na muke staviti".[1]

Sad B. Tarik priča da je rekao svome ocu: "Oče, ti si klanjao za Allahovim Poslanikom (s.a.v.s.), Ebu Bekrom, Omerom, Osmanom i Alijom. Da li su oni učili kunut dovu na sabah namazu? On je odgovorio: "Sine to je novotarija".[2]

11. Prilikom odlaska na sedždu prvo spustiti koljena, a potom ruke, a prilikom ustajanja sa sedžde prvo podignuti ruke, a zatim koljena. Čelo i nos stavljati na tlo kao i ruke koje treba odvojiti od tijela. Šake držati u visini ramena, a prste priljubljene jedan uz drugi pružiti prema Kibli.

12. Na sedždi tri puta izgovoriti: "Subhane rabbijel-eala".

13. Između dvije sedžde sjediti tako što će se ispružiti lijeva noga i sjesti na nju, a desnu upraviti okrenuvši prste prema Kibli te izgovoriti: "Allahumafgir lī verhamnī ve âfinī vehdinī verzukni".[3]

Ako čovjek klanja pojedinačno, lijepo bi bilo da ovdje još doda: "Allâhume heblī kalben tekijjen nekijjen mineš-širki berijjen la kâfiren ve la šekijjen".[4]

14. Poslije druge sedžde kratko sjesti, prije nego što se ustane na drugi rekat.

15. Prilikom sjedenja na tešehudu staviti lijevu ruku na lijevo koljeno tako da vrhovi prstiju budu naspram vrha koljena i da budu pruženi, a desnu ruku na desno koljeno,

---

1) Ali Imran: 128

2) Ovo se odnosi na kunut pri sabah namazu jer u sahihu stoji da je činio kunut na akšamu, jaciji, podne a u sunenu dolazi da je činio kunut na ikindiji također. Činio je Poslanik s.a.v.s. kunut zbog nevolje koja bi zadesila muslimane pa bi to napustio nestankom tog uzroka. A kunut su činili i hulefai rašidini r.a. Hazreti Omer je činio kunut pri kom je molio protiv kršćana pri borbama protiv njih. Kunut je dakle propisan pri nevolji i to na bilo kom farz namazu. (Fetvel kubra I dio 223 do 225 str.).

3) Tirmizi, Ebu Davud, ibn Madže, Hakim i Bejheki

4) Ezral kaže da u ovom smislu postoji hadis (nejful-evtar 3:13)

sve prste skupiti osim kažiprsta kojeg će ostaviti pružena i podizati ga prilikom izgovaranja ettehijjata do predaje selama.[1] Vrh palca treba staviti na zglob srednjeg prsta ispod kažiprsta.[2]

16. Jedan od potvrđenih sunneta je proučiti ettehijjatu i salavat na Poslanika s.a.v.s. iza ettehijjatu na prvom sjedenju nakon drugog rekata i u trorekatnih i četverorekatnih namaza.[3]

17. Na prvom tešehudu sjesti na lijevu nogu, stopalo desne ispraviti i prste okrenuti prema Kibli. To isto učiniti i na drugom sjedenju, s tim što će se lijeva noga izbaciti malo u stranu ispod desne.

18. Na posljednjem sjedenju, prije selama, proučiti jednu dovu. Prenosi se da je Alejhiselam tom prilikom učio: "Allâhumme innî euzu bikemin azâbi džehenneme ve min azâbil-kabri ve minfitnetil mahjâ vel memâti vemin šerri fitnetil mesîhid-dedždžâl".[4]

Isto tako se prenosi dova: "Allâhummagfir li mâ kaddemtu ve mâ ehhartu ve mâ esrertu ve ma ealentu ve mâ esreftu ve mâ ente ealemu bihî minnî, entel-mukaddimu ve entel-muehhiru lâ ilahe illâ ente".[5]

Dova treba da bude kraća od tešehuda.

19. Prilikom predaje selama okrenuti se na desnu stranu i to pri izgovoru prvog selama, a na lijevu pri izgovoru drugog selama.

20. Sunnet je proučiti zikr i dovu, ali u sebi i odmah nakon farz namaza.[6] Muhammed s.a.v.s. je zabranio da se to uči naglas, a Uzvišeni Allah kaže: "I spominji Gospodara svoga, ujutro i naveče u sebi, ponizno i sa strahopoštovanjem."[7]

21. Nakon što preda selam imam će se pomjeriti s mjesta na kom je klanjao ako ne bude tamo žena.

---

1) Ne postoji vjerodostojna predaja u sunnetu kao potvrda podizanja kažiprsta pri izgovoru "illallah" niti mu ima osnove, nego miče se kažiprst tokom učenja ettnijjat do predaje selama. Ovo bilježi Ebu Davud i Nesaija sa sahih senedom.

2) U pogledu položaja desne ruke prilikom tešehuda ima i drugih varijanti o kojima govore vjerodostojni hadisi.

3) Po ovom pitanju postoje različita mišljenja.

4) Muslim, Ebu Davud, Nesai i ibn Madže

5) Bilježi Muslim

6) Zikrovi poslije farza su brojni kao: subhanellah, el hamdu lillah, Allahu ekber 33x ili 10x.

7) El-Earaf: 205

22. Onaj koji klanja za imamom ostaće na svom mjestu sve dok imam ne ustane, a za nafilu-namaz je mendub da se pomjeri na drugo mjesto. Sjedenje imama sa džematlijama, radi dove, nakon svršetka namaza, u suprotnosti je sa praksom Muhammed a.s. i Hulefai Rašidina.[1]

SEHVI SEDŽDA [2]

سجود السهو

Sehvi sedžda je propisana u slijedećim slučajevima:

1. Kad se preda selam, prije nego što se namaz završi, ako se to desi u zaboravu a potom se sjeti.
2. Ako se iz zaborava doda nešto namazu.
3. Ako se zaboravi prvi tešehud, ili ako se zaboravi sjesti, pa se sjeti prije nego što se ustane u tom slučaju, vratiće se na sjedenje, a ako se potpuno ustane neće se vraćati (ako bi se vratilo pokvario bi se namaz), nego će se učiniti sehvi-sedžda.
4. Kada se posumnja koliko se klanjalo odbaciće se ono u što se nije sigurno i nastaviti od onog u što se sigurno (manji dio), a potom učiniti sehvi-sedždu.
5. Ako se dvoumljenje pojavi u toku namaza, sehvi-sedžda će se učiniti prije predaje selama, a ako se sumnja pojavi nakon završetka namaza sehvi-sedžda će se učiniti naknadno.[3]

Ako imam učini sehvi-sedždu, s njim će sehvi-sedždu učiniti i oni koji klanjaju za njim.[4]

SEDŽDEI TILAVET

سجدة التلاوة

Ko prouči ili čuje ajet u kom se nalazi sedžda, mustehab je proučiti tekbir i učiniti sedždu, a potom ponovo donijeti tekbir [5] i vratiti se sa sedžde.[6]

---

1) Ovdje se misli na ono što se čini u nekim džamijama kad jedan od prisutnih glasno ponavlja zikr nakon namaza, a ljudi ga zajednički slijede.
2) U Bosni se mnoge greške oko SEHVI SEDŽDE neosnovano pripisuju hanefijskom meshebu-vidi poglavlje "PRAVILA OKO SEHVI SEDŽDE U NAMAZU".(na stranici 181).
3) Treba spomenuti da su se islamski učenjaci razišli u vezi s pitanjem vremena kada se čini sehvi-sedžda.
4) Pravilo je da onaj ko klanja za imamom, ako nešto pogriješi, neće činiti sehvi-sedždu jer imam podnosi njegovu grešku, ali ako imam pogriješi onda će i onaj ko klanja za njim učiniti sedždu zajedno s njim.
5) Kod Šafija je samo jedan tekbir za sedždei-tilavet.
6) Samo Ebu Hanife smtara da se sedždei-tilavet vadžib, a za dokaz uzima Kur'anski ajet: "Sedždu obavljaj i nastoj da se Gospodaru svome približiš". (El-Alek: 19)

Ako se nalazi u namazu, učinit će sedždu neposredno poslije proučenog ajeta, bez obzira da li je klanjao kao imam ili pojedinačno, a onaj koji klanja za imamom učiniće sedždu zajedno sa imamom.

Da bi se mogalo učiniti sedždei-tilavet potrebno je okrenuti se prema Kibli i biti propisno obučen. Što se tiče abdesta kao uvjeta za sedždei-tilavet u vezi s tim pitanjem su se fikhski učenjaci razišli.

Prilikom pomenute sedžde treba izgovoriti: "Sedžede vedžhije lillezî halekahû ve šekka sem'ahû ve besarehû bi havlihî ve kuvvettihî fete barekellâhu ahsenul-hâlikin"

Za ovu sedždu ne treba tešehud niti predaja selama.

Sedždei - tilavet se nalazi na petnaest mjesta:

1. "Oni koji su bliski Gospodaru svome doista ne zaziru da Mu se klanjaju, samo Njega hvale i samo pred Njim licem na tle padaju". (El-Earaf: 206)

2. " Allahu se pokorava sve što je na nebesima i na zemlji, htjeli ili ne htjeli, a i sjene njihove, ujutru i u sumrak". (Er-Rad: 15)

3." Allahu se klanja sve što živi na nebesima i na zemlji, u prvom redu meleki, i oni se ne ohole". (En-Nahl:49)

4. Reci:"Vjerovali u Njega ili ne vjerovali, oni kojima je još prije objavljivanja Njegovo dato znanje, padaju licem na tle kad im se On čita, i govore: "Hvaljen neka je Gospodar naš, obećanje Gospodara našeg se ispunilo i padaju licem na tle plačući, i On im uvećava strahopoštovanje". (El-Isra: 107-109)

5. "To su ti vjerovjesnici koje je Allah milošću svojom obasuo, potomci Ademovi i onih koje smo sa Nuhom nosili, i to su potomci Ibrahimovi i Israilovi, i onih koje smo uputili i odabrali. Kad bi im se ajeti Milostivog čitali, oni bi licem na tle padali i plakali". (Merjem: 58)

6. "Zar ne znaš da se i oni na nebesima i oni na zemlji Allahu klanjaju, i Sunce, i Mjesec, i zvijezde, i planine, i drveće i životinje, i mnogi ljudi, a mnogi i kaznu zaslužuju? A koga Allah ponizi, nikoga ne može poštovanim učiniti, Allah radi ono što hoće ." (El-Hadž: 18)

7. "O vjernici, namaz obavljajte i Gospodaru svome se klanjajte, i dobra djela činite da bi ste postigli ono što želite". (El-Hadž: 77)[1]

8. A kad im se rekne: "Padajte ničice pred Milostivim", oni pitaju: "A ko je Milostivi?" Zar da padamo ničice samo što nam ti naređuješ?" I još se više otuđuju. (El-Furkan: 60)

9. "Pa da se klanjaju Allahu, koji izvodi ono što je skriveno na nebesima i u zemlji i koji zna ono što krijete i ono što na javi iznosite Allah je jedan i nema Boga osim Njega, Gospodar svega što postoji". (En-Neml: 25-26)

10. "U naše riječi vjeruju samo oni koji, kad se njima opomenu, licem na tle padaju, i koji Gospodara svoga veličaju i hvale i koji se ne ohole." (Es-Sedžda: 15)

11. "I Davud se uvjeri da smo mi baš njega na kušnju stavili, pa oprost od Gospodara svoga zamoli, pade licem na tle i pokaja se." (Sad: 24)

12. Među znamenjima Njegovim su noć i dan, i Sunce i Mjesec. Ne padajte licem na tle ni pred Suncem ni pred Mjesecom, već padajte licem na tle pred Allahom, koji ih je stvorio. Ako želite da se samo Njemu jedinom klanjate, a ako oni neće da te poslušaju, pa, oni koji su kod Gospodara tvog hvale Ga i noću i danju i ne dosađuju se". (Fussilet: 37-38)

13. "Bolje padajte licem na tle, pred Allahom i klanjajte se!" (En-Nedžm: 62)

14. "I zašto, kad im se Kur'an čita, na tle licem ne padaju?! " (El-Inšikak : 21)

15. " Ne valja to! I ti njega ne slušaj, već molitvu obavljaj i nastoj da se Gospodaru svome približiš! " (El-Alek: 19)

Sedždei tilavet se čini samo kad se uči Kur'an, nije potrebno pri čitanju prijevoda.

---

1) Čudno je da se ova sedžda u Bosni ne čini, iako je potvrđena sa više dokaza. U musnedu Imama Ahmeda je zabilježeno od Ukbe ibn Amira da je on upitao Poslanika s.a.v.s. da li sura Hadž ima prednost nad ostalim surama u dvije sedžde? Poslanik s.a.v.s. je odgovorio: "Da, ako ne čini te dvije sedžde neka ih i ne čita". Isto bilježe i Abu Davud i Tirmizi. Također je potvrđeno od Omera ibn Hataba r.a. da je činio te dvije sedžbe i da je rekao da sura HADŽ ima prednost nad ostalim u ove dvije sedžde. Bilježe Abu Davud i Ibn Madžeh od Amr Ibril-As-a da ga je Poslanik s.a.v.s. podučio o 15 sedždi, od kojih su dvije u suri HADŽDŽ.Hafiz ibn Kesir da svi ovi dokazi potvrđuju jedni druge.

ZIKR, DOVA I DONOŠENJE SALAVATA NA ALLAHOVOG POSLANIKA S.A.V.S.

الذكر والدعاء والصلاة على رسول الله

Zikr je izgovaranje jezikom, uz osjećanje u srcu riječi koje upućuju na slavljenje Uzvišenog Allaha, Njegovo veličanje i zahvalu Njemu.

Obavezno je što više praktikovati zikr, jer Allah spominje onog ko Njega spominje. Onaj ko čini zikr pretekao je druge u dobru, on je stvarno živ, upućen je na najvrjednija dobra djela i krenuo je putem spasa. Zikr čini onaj ko redovno praktikuje, ujutro i uveče u svako doba i u svim situacijama oblike zikra koji se prenose od Alejhiselama.

Mustehab je zikr činiti u sebi i pri tome biti čiste odjeće, čista tijela, ugodno namirisan, okrenut prema Kibli, u kružocima u kojima se čini zikr.[1]

Posebnu čast ima onaj ko čini zikr izgovarajući riječi koje se odnose na Allahovo jedinstvo.

Zikr ima veliku težinu na mizan-terezij. On odmara dušu i predstavlja govor koji je najdraži Allahu dž.š.

U zikr spada i istigfar, kojim se brišu grijesi, a koji se čini izgovarajući:"Estagfirullah, estagfirullah, estagfirullah"

Mustehab je da se zikr čini sadržajnim dovama i da se broji na prste jer je to bolje nego brojati na tespih, jer će i prsti progovoriti u sudnjem danu - kako kaže hadis.

Mendub je da ni jedan skup ne prođe bez spominjanja Uzvišenog Allaha i donošenja salavata na Njegova Poslanika (s.a.v.s.) i da se pri rastanku prouči dova koja je propisana da se uči na kraju sastanka ili sijela kao kefaret za eventualne grijehe učinjene tom prilikom.[2]

Dova predstavlja iskazivanje ljudske nemoći i pokornosti pred Svemogućim Gospodarom. Allah je naredio ljudima da Mu se ponizno mole i obećao im da će udovoljiti njihovim dovama, bez obzira koliki im grijesi bili. Što se tiče spominjanja Allaha, izrazima kao Allah, Allah, Kajjum, kajjum..., ovo su novotarije, a još gore od ovog jeste Hu, Hu... kao što rade derviši u tekijama - ALLAH IH UPUTIO.

---

1) Pod kružocima za zikr ne misli se na halke koje potenciraju mase, kao i derviši pri čemu plaču i uče svoje ilahije i zikrove kojih nema u sunnetu.

2) Ova dova glasi:"Subhānekellahumme ve bi hamdike, ešhedu en lā ilāhe illā ente, estagfiruke ve etūbu ilejke.

Želim još da ukažem na novotarije koje se dešavaju po mevludima i tevhidima i koje nije propisao Allah niti na to podstrekao Poslanik s.a.v.s.

Vjernik je dužan da očisti svoje ibadete od svih izmišljotina i zabluda, i ako ne bude to uradio dijelo mu neće biti primljeno jer u hadisu od hazreti Aiše stoji, da je rekao Poslanik: "Ko uvodi nešto novo u ovu našu vjeru što nije od nje, to se ne prima." Hadis je Muttefekun alejh.

Poseban bereket i posebne vrijednosti ima istihara.

Adabi dove su: čuvanje od harama u jelu, piću i odijevanju. Po mogućnosti se treba okrenuti prema Kibli, pratiti odabrana vremena kao što je dan Arefata, mjesec Ramazan, petak, zadnja trećina noći, vrijeme pred zoru, u toku sedžde, u toku padanja kiše, između ezana i ikameta, kada se sukobe dvije vojske, prilikom žestokog straha, i kada se srce posebno raznježi.

Uvjeti dove su: prisutnost srca, iskazivanje nemaštine i skrušenosti, da se ne moli za nešto što predstavlja grijeh ili kidanje rodbinske veze, da se ne očekuje odugovlačenje s uslišavanjem dove nego da se moli sa uvjerenjem da će mu biti uslišana. Prema tome, ne treba govoriti "Oprosti mi ako hoćeš". Isto tako treba birati najsadržajnije riječi, kao npr. "Molim Te za dženet i tražim od Tebe da me sačuvaš džehennema", treba ponavljati dovu, a ako se uči dova za nekog drugog, treba početi sa sobom.

Ne valja moliti protiv sebe, svoje porodice ili imetka.

Posebno se uslišavaju dove roditelja, postača, putnika, potlačenog kao i dova muslimana svome bratu u odsutnosti.

Preporučuje se čitanje knjiga o zikru kako bi se poznali jutarnji i večernji zikr, salavat i drugo što nam je prepisao Poslanik (s.a.v.s.).

a) Izbor zikrova i dova od Mehmeda Handžića,

b) Shvatanja koja trebamo ispraviti,

c) Zbirka koja je prevedena i čekamo je među nama "ŠTIT MUSLIMANA" od dova sunneta i Kur'ana.

Salavat koji se donosi na Allahova Poslanika (s.a.v.s.), ako je od Uzvišenog Allaha, predstavlja pohvalu za Poslanika s.a.v.s. pred melekima. Kad je od meleka, on predstavlja dovu i istigfar, a kad je od nas on predstavlja traženje milosti.

Salavat je vadžib svim melekima i ljudima, kao džinima. Salavat dopire do njega u njegovom časnom mezaru. Neki učenjaci smatraju da je dužnost donijeti salavat kad god se Alejhiselam

spomene i ko to odbije on je škrtac. Kad se klanja treba pomenuti zajedno salavat i selam. U hadiskim djelima se spominju razni oblici salavata.

ŠTA KVARI NAMAZ
مبطلات الصلاة

NAMAZ KVARI:
مبطلات الصلاة

1 Ako se nešto namjerno pojede ili popije.

2. Ako klanjač namjerno izgovori nešto što nije iz namaza, osim upozorenja imamu.

3. Pokreti koji nisu vezani za namaz, koji su uzastopni i ponovljeni, tako da se, ako čovjek gleda klanjača sa strane, stiče utisak da on nije u namazu. Učenjaci kažu da tri ili više takvih pokreta kvare namaz. Međutim, jedan ili dva koraka napravljena radi popune safa ne kvare namaz.

4. Namjerno izostavljanje nekog uvjeta za namaz ili sastavnog dijela namaza takođe kvari namaz.

5. Ako se nasmije u namazu, a ne kvari se namaz osmijehom.

ŠTA JE DOZVOLJENO KLANJAČU
ما يباح للمصلي

1. Smiješak bez glasa ne kvari namaz,

2. Klanjaču je dozvoljen mali pokret, kao što je namještanje odjeće i nakašljavanje,[1]

3. Poravnanje čovjeka u safu pomijeranjem nazad ili napred ne kvari namaz,

4. Podsjećanje imama u učenju ili ako pogriješi,

5. Spriječavanje da neko prođe ispred klanjača ne kvari namaz,

6. Otprimanje selama išaretom ruke dopušteno je u namazu,

7 Češanje po tijelu (manje od tri puta) neće pokvariti namaz.

Ako u toku namaza treba na nešto upozoriti, muškarac će reći: "Subhanallah", a ako žena upozorava ona neće ništa govoriti, nego će dlanom udariti po gornjoj strani druge ruke, a ne dlanom o dlan.

---

1) Dozvoljeno je ženi da drži dijete pri namazu, s tim da bi ga spustila pri rukuû i sedždi.

NAKLANJAVANJE NAMAZA

قضاء الصلاة

Onaj ko zaboravi namaz ili ga prespava, obavezan ga je naklanjati i u tome se slažu svi učenjaci.

Međutim, ko svjesno izostavi namaz, po mišljenju većine učenjaka, dužan je naklanjati ga (iako dio grijeha ostaje, jer namaz nije obavljen u njegovom vremenu). Neki pak učenjaci smatraju da naklanjavanje uopće nije propisano i kažu da je onaj ko izostavi namaz dužan pokajati se, a potom klanjati što više nafila namaza, jer Uzvišeni Allah nije dozvolio odgađanje namaza čak ni bolesnoj niti iznemogloj osobi.[1]

Ipak uvjet teobe, koja je obavezna jeste nadoknađivanje onog što je propušteno, što podrazumijeva obavezu naklanjavanja propuštenih namaza.

NAMASKI MEKRUHI

المكروهات في الصلاة

KLANJAČU JE MEKRUH:

ويكره للمصلي

1. Da izostavi neki od namaskih sunneta.
2. Da se igra odjećom u toku namaza.
3. Da diže pogled prema nebu i gleda u nešto što će ga zaokupiti od misli na namaz.
4. Zatvaranje očiju.
5. Pokazivanje rukama pri predaji selama.
6. Klanjanje u prisustvu jela, ili pod pritiskom potrebe za obavljanjem nužde, ili nečeg drugog što umanjuje koncentraciju.
7. Klanjanje u pospanom stanju (kad san savlađuje).
8. Pridržavanje posebnog mjesta za klanjanje u džamiji, osim u slučaju imama.
9. Pokreti glavom ili očima.
10. Sjedenje na petama (kod tešehhuda).
11. Prostiranje ruku prilikom sedžde.

---

1) Ovo mišljene zastupaju Zahirije, a od njih su to mišljenje uzeli Ibn Tejmije, Ibn Kajjim i dr.

MJESTA NA KOJIMA JE ZABRANJENO KLANJATI

المواضع المنهى عن الصلاة فيها

1. Mezarje, jer je Alejhiselam zabranio da se klanja na mezarju,[1]
2. Crkva,
3. Smetljište,
4. Klaonica,
5. Središte puta,
6. Torovi deva,
7. Hamam, kupatilo
8. Iznad Kabe.

Klanjanje namaza u mezarju je haram i takav namaz je neispravan, jer je po vjerodostojnim hadisima zabranjeno klanjanje u mezarju.

Alejhiselam je izjavio: "Allah je prokleo jevreje i kršćane zbog toga što su na grobovima svojih poslanika podigli mesdžide".[2]

Namaz obavljen unutar Kabe ispravan je bez obzira da li se radilo o farzu ili o nafili.

STAVLJANJE PERDE

إتخاذ السترة

Mustehab je da klanjač ispred sebe postavi perdu, koja bi sprečavala prolaz ispred njega.

Za perdu se može iskoristiti sve što može uspravno pred klanjačem stajati pa čak i kraj njegove postelje. Između njega i perde treba da bude onoliko koliko se može učiniti sedžda.

Zabranjeno je prolaziti između klanjača i njegove perde. Kad klanjač postavi perdu njemu je dozvoljeno da onemogućava prolazak ispred sebe. Perda se stavlja ispred imama i ako čovjek klanja sam.

DŽEMAT

صلاة الجماعة

Klanjanje u džematu je potvrđeni sunnet, a neki imami smatraju da je to farzi kifaje. O vrijednosti klanjanja u džematu govore mnogi hadisi.

---

1) Nažalost, džamije u Bosni su često na kaburovima, Allah je prokleo ko to bude činio. Treba ili praviti džamije na drugom mjestu ili izmjestiti kaburove.
2) Buhari, Muslim, Ebu Avane i Ahmed

I ženama je također sunnet da klanjaju u džematu, iako im je bolje da klanjaju u kući, jer je Alejhisselam rekao: "Nemojte braniti vašim ženama da idu u džamiju, iako su im njihove kuće bolje za njih".[1]

Vrijednije je klanjati u džamiji u kojoj se sakuplja veći broj ljudi, makar ona bila i udaljena, osim u slučaju da njen imam praktikuje novotarije, ili u slučaju kada će se njegovim odsustvom bliža džamija zatvoriti. Tada je bolje klanjati u džamiji s manjim brojem klanjača.

Mustehab je da se u džamiju ide dostojanstveno i mekruh je žuriti. Najpreče je da imam bude onaj ko najviše uči Allahovu knjigu, zatim onaj ko najbolje poznaje sunnet (ako su isti u kiraetu), a ako su jednaki u pogledu poznavanja sunneta, onda onaj koji je stariji po godinama.

Niko ne treba biti imam drugome u njegovoj porodici, niti tamo gdje je on pretpostavljeni, osim ako mu ovaj odobri.

Dozvoljeno je da bude imam:

1. Onaj koji sjedi onom koji stoji, i obrnuto,
2. Onaj ko klanja nafilu onom ko klanja farz, i obrnuto,
3. Dječak koji je svjestan obaveze, kao i slijepac,
4. Onaj ko je manje vrijedan vrijednijem od sebe.

Nije ispravno da žena bude imam, izuzev ženama.

Mekruh je da imam bude onaj ko griješi, ili onaj ko praktikuje novotarije (bid'ate).

Imamu se preporučuje da ne dulji previše sa džematlijama, a kad klanja sam, onda neka dulji koliko hoće.

Propisano je da imam sačeka onog ko uđe u džamiju, kako bi on postigao vrijednost džemata. Poznato je da bi Poslanik odužio s prvim rekatom zbog onih koji dolaze.

Obavezno je slijediti imama, a zabranjeno ići prije njega. Čak je mekruh kretati se istovremeno sa imamom osim početnog tekbira i predaje selama ako muktedija učini početni tekbir ili predaju selama prije imama ili istovremeno namaz će mu biti pokvaren.

Slijeđenje imama sastoji se u tome da muktedija ne počne nešto činiti sve dok imam ne počne, ali mora početi s nekim ruknom prije nego što imam završi taj rukn.[2]

Ako muktedija zakasni učiniti jedan rukn, tako da imam završi taj rukn, a muktedija na prethodnom ruknu , namaz mu neće biti pokvaren, ali ako zakasni dva rukna, namaz mu je pokvaren!

1) Ahmed, Ebu Davud, Bejheki i Ibn Huzejme

2) Na primjer da sačeka dok imam ne učini sedždu i smiri se na sedždi a potom ode na sedždu prije nego što se imam vrati sa sedžde.

Ako muktedija pretekne imama za jedan rukn, to mu je haram, ali mu to neće pokvariti namaz. Međutim, ako bi pretekao imama za dva rukna to bi mu pokvarilo namaz!

Ako za imamom klanja jedan čovjek, mustehab je da on stane desno od imama, ali ako dođe još jedan staće s lijeve strane imama, a zatim će se obojica povući natrag ili će imam proći naprijed. Ako dođe žena ona će sama stati iza muškarca, a neće stati s njima u saf. Dvojica i više ljudi treba da stanu iza imama.

Ljudi staju u saf ispred dječaka, a žene iza dječaka. Dječaci mogu upotpuniti saf muškaraca.

Mustehab je da imam upozori na ravnanje i upotpunjavanje safova. Mekruh je da čovjek bude sam u safu. Ako ne nađe mogućnost da stane u safu ispred sebe, staće u slijedeći saf, s tim što će povući nekog ispred sebe, kojem je sunnet da se vrati i bude s njim u safu.[1]

Poželjno je stajati u prednje safove i na desnu stranu.

Ko stigne imama donijeće tekbir stojeći, a potom se priključiti imamu, bez obzira u kom se on stanju nalazio. Ako ga stigne na rukuú, ili stigne stavit svoje ruke na koljena prije nego se imam vrati s rukua, stigao je na taj rekat.

Onaj ko zakasni na prvi rekat radiće isto ono što radi imam, te će i sjediti s njim na posljednjem sjedenju, pa čak i dovu učiti i neće ustajati da naklanjava propuštene rekate sve dok imam ne preda selam.

Kada imam uči naglas, a ne ostavi vremena muktediji da prouči Fatihu sa muktedije, spada dužnost učenja Fatihe, zbog obaveze da šuti i sluša kada se uči Kur'an, jer Uzvišeni Allah je rekao: "A kad se uči Kur'an, vi ga slušajte i šutite da bi ste bili pomilovani" [2] Dok u namazima u kojima imam uči u sebi na prvom i drugom rekatu, podnevskom i ikindijskom, muktedija uči fatihu i suru, a na trećem i četvrtom rekatu bilo kojeg namaza uči samo fatihu.

Dozvoljeno je da se neko ko je počeo imamiti povuče i postane muktedija, u slučaju da se pojavi redovni imam. Dozvoljeno je napustiti imama ako za to postoji opravdan razlog.[3]

---

1) Zabranjeno je klanjanje izvan safa ako ima mjesta u safu ispred, a ako nema onda će klanjati sam iza safa, jer Allah ne zadužuje čovjeka onim što je izvan njegovih mogućnosti.

2) El-earaf 204

3) A to tako što će muktedija završiti namaz po sebi i prije imama, a to iz razloga što se boji ako bude čekao imama, da će izgubiti priliku da ode na put sa društvom.

Mustehab je da se imam nakon predaje selama, pomjeri desno ili lijevo, a potom se pomjeri sa mjesta na kojem je klanjao, jer Alejhisselam je imao običaj da sjedi poslije selama samo toliko za koliko se može reći: "Allâhumme entesselâmu ve minkes-selâmu tebarekte ja zeldželâli vel ikrâm".[1]

Ako za imamom budu i žene, on će sačekati da se one razidu.

Mekruh je da imam bude na uzvišenijem mjestu, dok je muktediji dozvoljeno da stane na višem mjestu.

Dozvoljeno je slijediti imama iza kakve pregrade ako se znaju pokreti imama, bilo da se vidi ili da se čuje imam.

Ako se imamu nešto dogodi, npr. gubljenje abdesta, dozvoljeno mu je proturanje nekog drugog pred džemat da upotpuni namaz.

Ako imam izostavi neki namaski šart ili rukn, dužan je obnoviti namaz, a muktedija nije ako nije znao za to, a pristupio je za njim[2] kao što se to desilo Omeru r.a. kad je klanjao kao imam, a zaboravio da je džunup. Poslije, kad se sjetio, samo je on naklanjao.

Prenošenje iza imama je mustehab ako ima potrebe za tim, ali ako muktedije čuju glas imama, onda je to pokuđeno, to je nepotrebna novotarija.

NAMAZ U STRAHU

صلاة الخوف

Namaz u strahu (salatul-havf) propisan je kao namaz u toku borbe, a način njegova obavljanja spomenut je u Kur'anu:[3]

1. Ako se neprijatelj ne nalazi u pravcu Kible, jedna skupina će klanjati s imamom jedan ili dva rekata, a potom će ga napustiti i sami upotpuniti namaz. Nakon što oni završe i stanu nasuprot neprijatelja doći će druga skupina, a imam, koji ih je čekao na namazu klanjaće s njima ono što mu je ostalo od namaza, te će oni , nakon njegovog selama, upotpuniti svoj namaz.

2. Ako se neprijatelj nalazi u pravcu Kible, svi će klanjati zajedno, ali će na sedždu za imamom ići samo prva skupina, dok

---

1) El-Fethur-Rebbani, 4/82

2) Učenjaci se razilaze kada je u pitanju neispravnost namaza muktedije, u slučaju kad namaz imama bude pokvaren.

3) Kad ti budeš među njima i budeš zajedno namaz obavljao, neka jedni s tobom namaz obavljaju i neka svoje oružje uzmu; i dok budete obavljali namaz neka drugi budu iza vas, a onda neka dođu oni koji još nisu obavili namaz, pa neka i oni obave namaz s tobom, ali neka drže oružje svoje i neka budu oprezni... (En-Nisa: 102)

će druga pratiti neprijatelja. Kad se oni vrate sa sedžde, tek tada će druga skupina ići na sedždu, i tako cio namaz.

3. Ima još nekih oblika namaza u strahu.

4. Kada se strah još više pojača i bojni redovi se poremete, svako će klanjati onako kako može: idući, jašući okrenut prema Kibli ili ne, spuštajući se na ruku i sedždu koliko mogne. Ruknove koje ne mogne obaviti, spadaju sa njega.

NAMAZ MUSAFIRA

صلاة المسافر

1. SKRAĆIVANJE NAMAZA

القصر

Musafiru je propisano skraćivanje četverorekatnih namaza.

Uzvišeni Allah je rekao: "Nije vam grijeh da namaz na putovanju skratite".[1] Skraćivanje namaza počinje od kada musafir izađe iz mjesta boravka pa sve do njegovog povratka.

U Kur'anu i hadisu nije spomenuta najmanja dužina putovanja na kojoj je dozvoljeno skraćivanje namaza. Većina učenjaka smatra da je to dan hoda, odnosno četrdeset osam milja.[2]

Neki učenjaci smatraju da čovjek stiče status musafira ako putuje tri milje, i više, i to na osnovu prakse Alejhisselama.

Enes r.a. je izjavio: "Vjerovjesnik (s.a.v.s.) je običavao klanjati po dva rekata kad putuje na udaljenost od tri milje" [3]

Ebu Seid El-Hudri r.a. kaže: "Allahov Poslanik (s.a.v.s) je običavao skratiti namaz kad bi putovao na udaljenost jednog ferseha (tri milje) ".[4]

Neki imami smatraju da je musafir obavezan skraćivati namaze jer Vjerovjesnik (s.a.v.s.) nikada, kao musafir, nije upotpunio četverorekatni namaz.

Čovjek se smatra musafirom od momenta kad napusti svoje mjesto, te od tada skraćuje namaz, pa sve dok se ne vrati do prvih kuća svoga mjesta.

---

1) Ne postoji sunnetom određena razdaljina puta koju treba preći musafir da bi mogao kratiti namaz, nego ono što se smatra putovanjem na njemu čovjek krati namaz kao musafir.

2) To je nešto oko 81 km, s tim što nije uvjet da se ta udaljenost pređe za određeno vrijeme. Naprotiv, sva ulema je jednoglasna da postaje musafir onaj ko tu udaljenost pređe avionom za manje od pola sata.

3) Ahmed, Muslim, Ebu Davud i Bejheki

4) Zabilježio Seid b. Mensur

Ako čovjek odluči da na putu ostane određeno vrijeme, on ne gubi status musafira, osim u slučaju kad odluči da se nastani u tom mjestu. Dešavalo se da ashabi borave u udaljenim krajevima više od godinu dana i da stalno skraćuju namaz.

Trojica imama, izuzev Šafija, smatraju da musafir, koji boravi u jednom mjestu, čekajući da obavi neki posao, stalno će skraćivati namaze, Šafija smatra da će skraćivanje trajati do osamnaest dana.

SPAJANJE NAMAZA

الجمع

Dozvoljeno je da spoji podne i ikindiju, te akšam i jaciju, u vremenu prvog (takdim) ili drugog (te'hir) namaza. Alejhisselam je, kad bi nastupilo ikindijsko vrijeme odsjedao i klanjao skupa podne i ikindiju, a tako je postupao i u pogledu akšama i jacije.[1]

Neki smatraju da je spajanje dozvoljeno i prilikom: kiše i snijega, žestoke hladnoće, i bolesti, dok jedni spajanje namaza opravdavaju i kad su u pitanju važni poslovi[2] a spajanje namaza bez potrebe je veliki grijeh.

DOBROVOLJNI NAMAZ

صلاة التطوع

Dobrovoljni namaz se dijeli na neograničeni i ograničeni (vezan za određenu situaciju). Za neograničeni namaz je dovoljan nijet da će še klanjati, poslije čega se može klanjati neograničen broj rekata.

Ograničenog, dobrovoljnog namaza, ima dvije vrste:

a) dobrovoljni namazi koji se klanjaju u džematu kao Bajrami, namaz pri pomračenju sunca ili mjeseca i namaz pri traženju kiše.

b) namazi u kojima nije propisan džemat, tu spadaju svi ostali dobrovoljni namazi.

---

1) Ebu Davud i Tirmizi hadis hasen

2) Muslim i Buharija su zabilježili da je Alejhiselam sastavio podne, ikindiju, akšam i jaciju u Medini, kada nije bilo straha niti kiše. Upitan: šta je htio s tim, Ibn Abbas je odgovorio da je htio da olakša svom ummetu.

1. SUNNETI PET DNEVNIH NAMAZA:

الرواتب مع الفروض

Dva rekata prije sabaha, dva ili četiri rekata prije i dva poslije-podne namaza, dva poslije akšama i dva nakon jacije-namaza To su potvrđeni sunneti (sunneti muekkede).

Nepotvrđeni sunneti su: dva ili četiri rekata prije ikindije, dva prije akšama i dva rekata prije jacije.

Mustehab je u sunnet namazu poslije akšama i prije sabaha proučiti ELKAFIRUN na prvom rekatu i IHLAS na drugom rekatu.

2. VITR NAMAZ

الوتر

Vitr je potvrđeni sunnet. Može se klanjati najmanje jedan rekat, a najviše trinaest rekata. Klanja se dva po dva rekata, a potom završi jednim rekatom. Može se klanjati bez predavanja selama između, sa jednim ili dva tešehuda, to jest da se sjedne prije posljednjeg rekata, a može da se klanja četiri rekata, potom još četiri i na kraju tri rekata.

Ako se vitr klanja od tri rekata, onda bi na prvom rekatu lijepo bilo proučiti "Sebbihisme rabbikel-eala", na drugom "El-kafirun", a na trećem sure "Ihlas". Ubejj b. Ka'b r.a. je rekao: "Allahov Poslanik (s.a.v.s.) je na vitr-namazu učio "Sebbihisme rabbikel-eala", "Kul ja ejjuhel kafirun" i "Kul huvallahu ehad", a u rivajetu Ebu Davuda i Tirmizije na zadnjem rekatu "Kul huvallahu ehad, Felek i Nas".

Ako se klanja više rekata, onda će se učiti ono što se mogne iz Kur'ana.

Kunut-dova je općenito propisana na vitr namazu, dok Šafija smatra da je treba učiti samo na drugoj polovini Ramazana.[1]

Najvrijednije je klanjati vitr namaz u zadnjoj trećini noći, osim onog koji se boji da će prespati, pa ga klanja prije spavanja.

Ne mogu biti dva vitr namaza u jednoj noći.

---

1) Autor je na margini zapisao: "Hasan b. Ali r.a. kaže: "Allahov poslanik (s.a.v.s.) me je poučio šta ću učiti na kunut-dovi vitr namaza: "Allahummehdini fimen hedejte..." - vidi u knjizi "SHVATANJA KOJA TREBAMO ISPRAVITI"

3. NOĆNI NAMAZ

قيام الليل

Noćni namaz je veoma poželjan s obzirom da Uzvišeni Allah pohvaljuje one koji obavljaju noćni namaz i uvrštava ih među svoje odabrane robove te kaže: "I oni koji provode noći, pred Gospodarom svojim na tle padajući i stojeći".[1]

Ovaj namaz se nekada naziva ramazanska nafila, ili teravih namaz, namaz s pauzama; jer su praktikovali da se odmaraju za vrijeme njega.

Noćni namaz nema određeni broj rekata.

Najbolje je slijediti Allahova Poslanika (s.a.v.s.), koji nije ni u Ramazanu ni izvan njega klanjao noćnog namaza više od jedanaest rekata, kao što to od njega prenosi h. Aiša r.a.

Alejhisselam je podsticao na noćni namaz. Tako je između ostalog rekao: "Ko u Ramazanu klanja noćni namaz, vjerujući u Allaha i očekujući Njegovu nagradu, biće mu oprošteni raniji grijesi".

Noćni namaz se može klanjati i u džematu, jer je Alejhisselam to ponekad činio, a Omer b. Hattab r.a. je naredio da se, u toku Ramazana, noćni namaz klanja u džematu (za vrijeme svoje vladavine).

Dozvoljeno je da se noćni namaz klanja i pojedinačno.

Noćni namaz je bolje klanjati u džamiji. Prve generacije su običavale klanjati s dugim rekatima, pa su tako na jednom rekatu učili i do dvjesto ajeta.

Pošto je to bilo opterećenje za muktedije, kasniji učenjaci su smanjili učenje, a povećali broj rekata, pa su klanjali po dvadeset, a neki čak i četrdeset rekata, s tim što su kratko učili na svakom rekatu.

4. DUHA-NAMAZ

الضحى

Vrijeme ovog namaza počinje od kako sunce odskoči za jedno koplje i traje do zevala. Može imati dva, a najviše osam rekata.

---

1) El-Furkan: 64

5. ISTIHARA

الإستخارة

Ko hoće da učini neku dozvoljenu radnju, a dvoumi se da li je to za njega dobro ili nije, sunnet mu je da klanja dva rekata mimo farza, u bilo koje doba noći ili dana, i na njima uči šta hoće, nakon Fatihe, a poslije toga se obrati Allahu dovom u kojoj će Ga moliti da mu ukaže na ono što je bolje.

Buhari prenosi riječi Džabira r.a. "Allahov Poslanik (s.a.v.s.) nas je podučavao istihari, u svim poslovima, kao što nas je podučavao kakvoj suri iz Kur'ana, govorio je: "Kad neko od vas hoće nešto da uradi neka klanja dva rekata, mimo farza, a zatim neka kaže:

"Allâhume innî estehiruke bi'ilmike ve estakdiruke bikudretike ve es'eluke min fadlikel-azîm fe inneke takdiru ve la akdiru ve ta'lemu ve la ealemu ve ente allâmul-gujûb. Allâhumme in kunte ta'lemu enne hazel-emre (ovdje treba spomenuti i ono što se želi raditi) hajrun lî fî dînî vemeâši ve âkibeti-emrî" - ili je rekao: "Adžillî emri ve adžilihi-fakdirhu lî ve jessirhû lî summe bârik li fihi. Ve in kunte ta'lemu enne hâzel-emre (ponovo spomenuti ono što se želi raditi) šerrun lî fî dînî ve meâši ve âkibeti emri" - ili je rekao : "Adžili emri ve adžili.fasrifhu annî vasrifnî anhu vakdir lijel-hajre hajsu kâne ve reddinî bihî.

6.NAMAZ PRILIKOM POMRAĆENJA SUNCA

صلاة الخسوف

Bolje je da se ovaj namaz klanja u džematu, on ima dva rekata, na svakom rekatu po dva rukua. Dugo se uči, a potom izgovara tekbir i učini dugu ruku. Zatim se klanjač uspravi izgovarajući "Semiallahu limen hamideh" i ponovo uči nešto kraće od prvog učenja. Onda se izgovori tekbir i učini nešto kraća ruku od prethodnog, a zatim se obave dvije sedžde. I na drugom rekatu se postupa isto tako.

Potom će imam održati hutbu u kojoj će reći: "Sunce i Mjesec su Allahovi znakovi, oni se ne pomračuju zbog nečije smrti ili života. Kad to vidite, požurite da obavite (prigodni) namaz" [1]

Ovaj traje od pomračenja pa sve dok pomračenje ne prestane.

---

1) Muttefekun Alejhi

7. NAMAZ PRILIKOM POMRAČENJA MJESECA

صلاة الإستسقاء

Isti je kao i namaz pri pomračenju Sunca.

8. NAMAZ ZA KIŠU

صلاة الإستسقاء

Ovaj namaz je sunnet, obavlja se kada zavladaju dugi sušni periodi. Imam će tada sa muktedijama klanjati dva rekata u vrijeme kad nije mekruh klanjati. Naglas će učiti, na prvom rekatu Fatihu i Sebbihisme rabbikel eala, a na drugom Fatihu i El-gašijeh. Potom će imam održati hutbu, a kad završi s hutbom svi klanjači će pustiti ruke, obući naopačke odjeću, okrenuti se prema Kibli i uputiti dovu Allahu dž.š.

9.TEHIJJETUL-MESDŽID

تحية المسجد

Onaj ko uđe u džamiju, klanjaće dva rekata tehijjetul-mesdžida (pozdrava džamiji). To se postiže klanjanjem bilo kog namaza ,pa čak i farza,prije nego što se sjedne, pod uvjetom da se tako zanijeti. Dozvoljeno je sastaviti dva namaza s jednim nijetom, s tim da obadva nisu farzovi. Prema tome, kad imam zanijeti farz, ko nije obavio tehijjetul-mesdžid, uz nijet za farz, dodaće i nijet za tehijjetul-mesdžid.

Tehijjetul-mesdžid ne spada ni u slučaju kad imam petkom drži hutbu. Tehijjetul-mesdžid, za svaku džamiju, sastoji se od dva rekata, osim haremi šerifa u Mekki, čiji se tehijjetul-mesdžid sastoji od tavafa i klanjanja dva rekata namaza iza Mekami Ibrahima. Kod nekih učenjaka tehijjetul-mesdžid se klanja u svako vrijeme.

DŽUMA NAMAZ

صلاة الجمعة

Džuma-namaz je farzi ajn, kojeg je dužan klanjati svaki musliman, slobodan, punoljetan, pametan a koji nije na putu i nema opravdanja za izostajanje od džemata.

Prema tome džumu, nisu dužni klanjati: dijete, rob putnik, dužnik koji se plaši hapšenja, niti onaj koji ima neki uzur-zapreku zbog koje mu je dozvoljeno izostajanje džemata.

Ako žena ili onaj ko ima pomenuti uzur, prisustvuje džuminamazu, džuma će im biti ispravna. U vrijeme Allahova Poslanika (s.a.v.s.) žene su dolazile i klanjale džumu-namaz. Međutim, fikhski učenjaci smatraju da žene nisu obavezne klanjati džumunamaz. Ovo tumačenje proizilazi iz riječi Alejhiselama koji kaže: "Ko vjeruje u Allaha i Sudnji dan, dužan je petkom klanjati džumu-namaz, osim četvoro: žena, bolesnik, rob i dijete" [1]

Ko stanuje dalje od tri milje od mjesta gdje se klanja džumanamaz nije obavezan doći na džumu.

Vrijeme džume je vrijeme podne-namaza.

Džemat je uvjet valjanosti džume-namaza.

Nema dokaza kada je u pitanju broj ljudi koji je neophodan za valjanost džuma-namaza. Učenjaci su se razišli u vezi s tim pitanjem. Neki su čak rekli da je ispravno sa dvojicom ljudi klanjati džuma-namaz, nalazeći potvrdu u riječima Alejhiselama koji je rekao: "Dvojica i više čine džemat"

Dozvoljeno je obaviti džumu u gradu i na selu, u džamiji ili u nekoj drugoj teritoriji pa čak i na otvorenom prostoru.

Dozvoljeno je obavljati džumu na više mjesta u jednom gradu i neosnovane su tvrdnje nekih učenjaka koji smatraju da se ne smije s džumom istovremeno ili prije nje, klanjati druga džuma u istom gradu.

Prilikom džume obavezno je proučiti dvije hutbe. Kad se imam popne na mimber, mustehab je da prisutnima nazove selam, a potom sjedne i okrene se prema prisutnima, te da se prouči ezan.

Uvjet je da hutba sadrži zahvalu Allahu dž.š., salavat na Allahova Poslanika, vaz i učenje iz Kur'ana.

Mustehab je da hutba bude jasna, rječita i bez grubih riječi, jer je cilj hutbe vaz kojeg prisutni trebaju razumjeti.

---

1) Sened ovog hadisa je slab-daif.

U drugom djelu hutbe treba proučiti dovu za muslimane.[1]

Propisano je da se stoji za vrijeme hutbi, a da se između dvije hutbe malo sjedne.[2]

Mustehab je glasno učiti hutbu, a hutba treba da bude kraća od namaza.Prisutni su obavezni slušati hutbu i zabranjen im je razgovor za vrijeme hutbe.[3]

Hatib treba da bude neko od pretpostavljenih kao što je halifa, namjesnik ili kadija, jer je hutba uputa za dobrobit vjere i ovoga svijeta.

Sunnet je poslije džume, klanjati dva ili četri rekata.[4]

Što se tiče sunneta prije džume nije zabilježeno da ga je Alejhiselam praktikovao. Međutim, kad se uđe u džamiju treba klanjati dva kratka rekata tehijjetul-mesdžida, makar to bilo i za vrijeme hutbe.

Za onog ko će prisustvovati džumi mustehab[5] je da se okupa, obuče čistu odjeću, i da porani u džamiju.

Nakon ezana kojim se poziva na džumu, zabranjena je kupovina i prodaja kao i sklapanje svih ugovora.

Mustehab je petkom, i uoči petka, proučiti suru Kehf i često donositi salavat na Vjerovjesnika (s.a.v.s.), s tim što to ne treba činiti glasno u džamiji.

Ko stigne na jedan rekat džuma-namaza taj je stigao na džumu, a ko stigne na manje od jednog rekata, on mora klanjati četiri rekata (podnevskog farza).

Na prvom rekatu je lijepo učiti suru džumu'a, a na drugom El-munafikun ili sebbihisme rabbikel-eala i El-gašijeh.

Ako se za jedan dan sastanu Bajram i džuma, onaj ko klanja Bajram nije obavezan klanjati džumu, ali je imam obavezan da klanja džumu, kako bi je mogao klanjati ko hoće, kao i oni koji nisu klanjali Bajram namaz. Ko klanja Bajram a ne klanja džumu, dužan je klanjati podne namaz.

---

1) Za vrijeme ove dove ni imam ni prisutni ne dižu ruke, i ako bi to učinili, počinili bi grijeh (Hašijetu ibn Abidin: 2: 158)

2) Ovo sjedenje je radi odmora za hatiba, a nije radi dove pa je učenje dove između hutbi bidât.

3) Nije dozvoljen razgovor među prisutnima, ali je dozvoljeno obraćanje imamu lično.

4) Klanjaće se u džamiji četiri rekata, a ako to izostane onda će se klanjati u kući samo dva rekata pošto je to bila praksa Allahova Poslanika s.a.v.s.

5) Kod nekih učenjaka kupanje radi džume je vadžib.

BAJRAM-NAMAZI

صلاة العيدين

Bajram-namazi su propisani prve godine po hidžri.

Bajram-namaz je potvrđeni sunnet. Alejhiselam ga je redovno klanjao. Naređivao je i muškarcima i ženama da dođu na Bajram-namaz.

Za Bajram je mustehab okupati se, namirisati i obući najljepše odijelo.[1]

Sunnet je da se nešto pojede prije polaska na Ramazanski bajram, ali ne i na Kurbanski bajram.

Bajram se može klanjati u džamiji, ali ga je bolje klanjati na otvorenom prostoru (musalla), osim u Mekki, gdje ga je najbolje klanjati u Mesdždil-haremu.

Preporučuje se dolazak na musallu djece i žena, svejedno da li se radi o djevojkama, udovicama, staricama, ili onima kod kojih je u toku mjesečno pranje, s tim što će ove poslijednje stati izvan musalle.

Mendub je da se na Bajram ode jednim putem, a vrati drugim. Vrijeme klanjanja Bajram-namaza je od kako sunce odskoči za tri koplja pa do podne.

Sunnet je da se Kurban-bajram klanja nešto ranije kako bi ostalo više vremena za klanje kurbana, a Ramazanski Bajram treba klanjati nešto kasnije kako bi ostalo više vremena za davanje sadekatul-fitra.[2]

Za Bajram nije propisan ni ezan ni ikamet.

Bajram ima dva rekata na kojima je sunnet donijeti tekbire Na prvom rekatu sedam tekbira, poslije početnog tekbira , a prije učenja Kur'ana, a na drugom prije učenja Kur'ana pet tekbira, osim tekbira kojim se ide na kijam. Prilikom ovog tekbira treba podići ruke, a između tekbira treba stavljati desnu ruku po lijevoj i učiniti zahvalu Allahu dž.š. (reći elhamdu lillah).

Ko ne klanja Bajram u džematu, klanjaće dva rekata kod kuće ili u džamiji.

Sunnet je poslije Bajram-namaza, proučiti hutbu poput džumanske hutbe u kojoj će savjetovati prisutne, a na Kurban-

---

1) U pogledu kupanja povodom Bajrama nema pouzdanih hadisa, ali postoje autentične izjave ashaba iz koji se uočava vrijednost toga. (nejlul-evtar: 1:357)

2) I da bi ljudi mogli nešto pojesti prije Bajram-namaza.

Bajram upozoriti na važnost kurbana. Hutbu će hatib prožeti tekbirom. Otpočinje je el hamdom. Započinjati bajramsku hutbu tekbirom nije sunnet.

Hadis koji govori o dvije hutbe i sjedenju između njih nije pouzdan.

Za vrijeme Bajrama dozvoljeno je i poželjno je obilnije jesti i zabavljati se onim što je po šeriatu dozvoljeno, a što ojačava tijelo i odmara dušu.

Mustehab je Bajram prijateljima čestitati slijedećim riječima: "Tekabbellahu minna ve minke" (Neka Allah primi od nas i od tebe).

Sunnet je za vrijeme Bajrama donositi tekbire,izgovarajući: "Allahu ekber Allahu ekberu Allahu ekberu kebira ", ili "Allahu ekberu Allahu ekber, la ilahe illellahu vallahu ekber, Allahu ekber ve illahil-hamd".

Vrijeme tekbira, za Ramazanski Bajram, je od kako se vidi mlađak (uoči Bajrama) pa dok imam ne izađe da klanja Bajram, a za Kurban-bajram od sabaha, na Dan Arefata, do ikindije posljednjeg dana Bajrama općenito. Neki kažu da tekbire posebno treba učiti nakon farz-namaza.

DŽENAZE-NAMAZ

الصلاة على الجنائز

Sunnet je obići bolesnika, svejedno da li se radilo o muškoj ili ženskoj osobi. Time se iskazuje poštovanje prema njemu i udovoljava obavezi koju imamo prema njemu. Prilikom posjete učiniće se dova za njegovo izlječenje.

Dozvoljeno je obići bolesnika nevjernika (s ciljem pozivanja na islam).

Propisano je liječenje bolesnika, pa makar i kod liječnika koji je nevjernik.

Liječenje ruk'jom i dovama je dozvoljeno pod uvjetom da se u njima spominje Allah i da njegove riječi budu potpuno razumljive.

Ruk'a su dove u kojima se moli za bolesnika, poput Alejhiselamovih riječi "Alâhumme šfi enteš-šafi la šifâe illâ šifâuk" (Moj Bože izliječi (ga) jer Ti si Onaj koji uistinu liječi. Bez tvoga lijeka nema lijekova).[1]

Allahov Poslanik (s.a.v.s.) je zabranio liječenje vješanjem kojekakvih predmeta na bolesnika, a nije dozvoljeno ni vezanje dova ni zikra.[2]

1) Muttefekun alejhi (od Aiše)
2) Kao što je Nur dova, hamajlije i ostale slične haram stvari

Zabranjeno je bolesniku koji boluje od zarazne bolesti, da boravi među zdravim osobama.

Poželjno je što češće podsjećanje na smrt i pripremanje za nju činjenjem dobrih djela.

Sunnet je čovjeka na samrti oprezno uputiti na izgovaranje "la illahe illellah" i okrenuti ga prema Kibli[1] , tako da leži na desnoj strani, kao što je sunnet takav položaj praktikovati i prilikom spavanja.

Kad se ustanovi smrt, treba zatvoriti oči mrtvacu i pokriti ga. Treba požuriti sa opremanjem i ne čekati dolazak bilo koga osim skrbnika.

Mustehab je obavijestiti rodbinu i prijatelje o smrti.

Dozvoljeno je plakanje za umrlim bez podizanja glasa i naricanja. Naricanje predstavlja kuknjavu uz plač što je haram (zabranjeno).

Mustehab je da rođaci i komšije pripreme hranu za porodicu umrlog koja je zaokupljena smrtnim slučajem.

Što se tiče spravljanja hrane za druge ljude od strane porodice umrlog, u njegovoj kući i okupljanje radi hrane je mekruh (pokuđeno) prema mišljenju svih imama.

Opremanje umrlog: kupanje, umotavanje u ćefine, klanjanje dženaze i ukopavanje, sve su to propisi koji predstavljaju farzi kifaje, tj. kolektivnu dužnost muslimana.

Šehid koji pogine na bojnom polju neće se kupati, nego će se zamotati u njegovu odjeću koja može poslužiti i kao ćefini, i neće mu se klanjati dženaza.[2]

Ako dijete bude potpuno formirano okupat će se i zamotati u ćefine a ako ne, onda samo ukopati.

Vadžib (dužnost) je pri kupanju mrtvaca da voda obuhvati cijelo tijelo jedan put.

NAČIN KUPANJA

كيفيته

Mrtvac se stavi na uzdignuto mjesto, skine se odjeća s njega i prekrije stidna mjesta, te mu se blago pritisne tijelo kako bi izašlo iz njega ako ima šta izaći. Potom će onaj koji kupa zamotati ruke krpom, odnosno obući rukavice, zanijetiti kupanje mrtvaca, a onda oprati i očistiti njegova stidna mjesta, te ih prekriti pokrivačem. Zatim ćemo uzeti

1) Hadis nije sahih
2) U pogledu klanjanja dženaze šehidu postoje različiti stavovi

abdest, a potom ga okupati tri ili pet puta, počinjući s desne strane i stavljajući kamfora ili sapuna, pri posljednjem kupanju.

Kad se završi kupanje posušiti tijelo čistom krpom i staviti ga u namirisane ćefine.

Ako mu , nakon kupanja, a prije stavljanja ćefina, izađe nešto iz stomaka, obavezno je oprati ono na što padne nečistoća, a ne mora mu se ponovo uzimati abdest.

Ženu može kupati samo žena[1], dok je muškarcu dozvoljeno da okupa njegovu suprugu.[2] Ebu Bekra je okupala njegova supruga Ummi Ruman.

Većina islamskih učenjaka smatra da je dozvoljeno da čovjek okupa svoju suprugu jer se prenosi da je H. Alija okupao svoju suprugu H. Fatimu.

Onaj koji kupa umrle osobe treba da bude pobožan i da taji sve što vidi na mrtvacu, kako bi postigao što veću nagradu, i da to radi u ime Allaha dž.š.

Mrtvac se zamotava u ćefine koji ga mogu prekriti, makar bili iz samo jednog dijela.

Mustehab je da se muškarac zamota u tri čaršafa, a žensko u pet. Dva lifafa, izar, košulja i zavijač, i da ćefini budu lijepi, čisti i bijeli, a nije uvjet da budu novi.

Mekruh je pretjerivanje u pogledu ćefina i nije dozvoljeno ćefine praviti od svile.

Izdaci za opremu padaju na teret imovine umrlog ako je ostavio imovine, a ako nije onda na onog ko je bio dužan da ga izdržava, bez obzira da li se radilo o muškarcu ili ženi.

Muž to nije obavezan jer opremanje ne spada u odijevanje na koje je on obavezan. Klanjanje dženaze-namaza je farzi-kifaje.

Uvjeti za dženazu-namaz su isti kao i uvjeti za ostale namaze.

Sastavni dijelovi dženaze-namaza: nijet, stajanje, četiri tekbira, dova za umrlog i selam.

Prilikom izgovaranja tekbira dižu se ruke, dok, neki kažu da se ruke dižu samo pri izgovaranju početnog tekbira.

Poslije prvog tekbira u sebi se prouči Fatiha. (Šafije smatraju da je to rukn).

Poslije drugog tekbira donose se salavat na Alejhiselama (neki salavat ubrajaju u ruknove). Najvrijedniji oblik salavata je "Allâhumme salli Muhammedin ve alâ âli Muhammed kemâ sallejte alâ Ibrahime

1) Kose žene treba rasplesti i dobro oprati, a potom ih oplesti u tri pletenice, dvije sa strana i jednu naprijed, te ih sve tri staviti pozadi.

2) Ebu Davud i Ibn Madže prenose od Aiše r.a. da je rekla: "Da mi je ponovo doživjeti ono što je bilo, Alejhisselama ne bi niko drugi okupao osim njegove supruge."

ve alâ âli Ibrâhime inneke hamîdun medžîd. Allâhumme bârik alâ Muhammedin ve alâ âli Muhammed kemâ bârekte alâ Ibrâhime ve alâ âli Ibrâhim inneke hamîdun medžîd".

Nakon trećeg tekbira prouči se dova za umrlog. Prenosi se više verzija ove dove, na primjer: "Allâhummagfir lihajjinâ ve mejjitinâ ve sagîrina ve kebîrina ve zekerinâ ve unsâna ve šâhidinâ ve gâibinâ. Allâhumme men ahjejtehû minnâ feahjihî alel Islâm ve men teveffejtehû minnâ fe teveffehû alel îman. Allâhumme la tahrimnâ edžerehu ve lâ teftinnâ ba'dehû".[1]

Nakon četvrtog tekbira, lijepo je reći: "Rabbenâ âtina fid-dunjâ haseneten ve fil-âhireti haseneten ve kinâ azâben-nâr".

Potom se preda selam prvo na desnu, a zatim na lijevu stranu.

Imam stane naspram glave muškarca i naspram sredine ženske osobe.

Jedna dženaza vrijedi za više osoba.

Mustehab je da pri klanjanju dženaze budu tri ili više safova. Ko zakasni na neki od tekbira izgovoriće ih naknadno, a ne smeta ako ih i ne nadokandi.

Dozvoljeno je klanjati dženazu pored kabura, a poslije ukopa nakon što je već obavljena dženaza-namaz, kao i dženaza odsutnom.[2]

Dokaz tome je Allejhiselamovo klanjanje dženaze šehidima Uhuda, kao i dženaze pored kabura crnkinje koja je mela džamiju. Zabrana klanjanja na groblju ne odnosi se na klanjanje dženaze-namaza. Osnov za klanjanje dženaze odsutnoj osobi (salatul-gaibi) je Allejhiselamovo klanjanje dženaze Negusu, što su zabilježili Buharija i Muslim.

Dženaza se može klanjati u džamiji ali je bolje klanjati je izvan džamije.

Najpreče je da dženazu klanjaju rođaci umrlog, kao što je otac ili djed, te sin ili drugi srodnici.

Lijepo je da se sa dženazom požuri.

Onaj ko prati dženazu može ići ispred nje ili iza nje, ali onaj ko je u prevoznom sredstvu treba ići iza nje.

Mekruh je pri praćenju dženaze podizati glas, pa makar se radilo i o zikru ili učenju Kur'ana, zbog postojanja zabrane u tom pogledu, i prakse prvih muslimana da šute u toku praćenja dženaze. Neki učenjaci poput Nevevija, čak smatraju da je to haram.

---

1) Nesai i Ibn Madže

2) Neki smatraju da je to bilo dozvoljeno isključivo Allejhiselamu s obzirom da je Negus bio musliman koji je medu kršćanima skrivao svoj Islam, a osim toga njemu niko drugi nije klanjao dženazu.

Propisano je da se ustane kad naiđe dženaza, makar se radilo i o nevjerniku.[1]

Dženazu mogu pratiti i žene (oko ovog se ulema razilazi).

Najbolje je pri kopanju kabura potkopati malo onu stranu koja je u pravcu Kible (lahd). Kad se mrtvac stavlja u Kabur, treba ga unositi od pozada i spustiti ga u kabur, na desnu stranu okrenuvši ga prema Kibli.

Onaj koji spušta mrtvaca treba izgovoriti: "Bismillâhi ve alâ milleti resûlillâh" (u ime Allaha i na vjeri Allahova Poslanika).

Učenjaci smatraju da je mekruh steranje platna po Kaburu, ali neki od njih i to dozvoljavaju, jer je u Allejhiselamov kabur stavljeno platno.

Mustehab je ispod glave mrtvaca staviti ćerpić kao i da kabur bude pokriven platnom prilikom spuštanja mrtvaca, bez obzira da li se radilo o muškarcu ili ženi.

Ko prisustvuje ukopu, treba tri puta rukama baciti zemlje na kabur u pravcu glave i pri prvom bacanju reći "Minhâ haleknâkum" (od zemlje smo vas stvorili), pri drugom "ve fîhâ nuîdukum" (u nju vas vraćamo), a pri trećem "ve minhâ nuhridžkum târeten uhrâ" (i iz nje ćemo vas po drugi put izvesti).[2]

Nakon ukopa mustehab je proučiti dovu za umrlog i zamoliti Allaha dž.š. da ga učvrsti prilikom kaburskih ispitivanja.

Učenje talkina, poslije ukopa, nema pouzdanog dokaza. U tom pogledu se jedino prenose izjave nekih ashaba, ali je i sened tih izjava slab (daif).

Kabur može biti uzdignut iznad površine zemlje u visinu jednog pedlja, da bi se vidjelo da je to kabur, a haram je da bude više od toga zbog zabrane podizanja kabura, zidanja i paljenja svijeća na njima.

Stoga su učenjaci izdali fetvu o rušenju turbeta i sve što je sagrađeno na kaburu.

Dozvoljeno je da se iznad kabura stavi kamen ili drvo, kao znak po kome će se kabur prepoznavati. Zabranjeno je prekrivanje kabura tepihom i slično ali se može zemlje na njega nabaciti.

Pisanje Kur'ana ili imena umrlog na kaburu je zabranjeno, dok neki učenjaci smatraju da je dozvoljeno napisati samo njegovo ime ili datum smrti.

---

1) Ebu Hanife, Malik i Šafija smatraju da je ovaj propis derogiran posebnim hadisom. Oni koji smatraju da treba ustati ispred dženaze zagovaraju to zbog opomene koju smrt predstavlja.

2) Taha: 55

Stavljanje grane, bez obzira da li je svježa ili suha, spada u novotariju (bid'at), jer tog nema u sunnetu,[1] kao i bacanje cvijeća, iako je to dozvoljeno.

Preče je da grobovi muslimana budu zajedno, nego da budu pojedinačno.

Učenje Kur'ana, pored kabura, nije propisano, niti je u tom pogledu zabilježen ikakav hadis.

Ako neko umre na lađi i bude postojala mogućnost njegova raspadanja prije nego što stigne se na kopno, okupat će se, zamotati u ćefine, klanjat će mu se dženaza, a po tom će se svezati za nešto teško i baciti u more.

Nije dozvoljeno otkopavanje kabura i ukopavanje nekog drugog u njegov kabur dok god u njemu bude nešto od njegovih kostiju. Kad on istruhne i postane zemlja onda se može kopati u njegov kabur.

Šafije smatraju da je zabranjeno prenošenje mrtvaca iz jednog grada u drugi, čak i ako je on ostavio takvu oporuku, ona se neće izvršiti.[2]

Malikije smatraju da je dozvoljeno prenošenje mrtvaca ako postoje razlozi za to kao što su: posjeta rodbini i ukopavanje među njima.

H.Aiša je pored kabura svoga brata Abdurrahmana, koji je prenesen iz Etiopije u Mekku, rekla: "Tako mi Allaha da sam bila prisutna ne bi bio ukopan nigdje osim ondje gdje si umro".

Imami Ahmed općenito dozvoljava prenošenje mrtvaca, uzimajući za dokaz postupke ashaba.

IZRAŽAVANJE SAUČEŠĆA

التعزية وألفاظها

Mustehab je porodici umrlog izraziti saučešće, podsjećajući ih na strpljivost i pokušavajući ih razvedriti i ublažiti im tugu, makar se radilo i o nemuslimanu.

Ako se izražava saučešće muslimanu zbog smrti muslimana, reći će se: "Eazamellahu edžreke ve ahsene azaeke ve gafere limejjitike" (Allah ti je povećao nagradu, olakšao ti tugu i oprostio tvom umrlom.)

---

1) Naprotiv, u tom pogledu Buharija prenosi hadis koji je poznat i vjerodostojan, ali su se fikhski učenjaci razišli u vezi s tim pitanjem, ali je to bilo dozvoljeno samo Allahovom Poslaniku (s.a.v.s.) ili ga u tom pogledu treba slijediti.

2) Njegovo mišljenje pojačava Poslanikova (s.a.v.s.) naredba da se vrate tijela šehida Uhuda na mjesto njegove pogibije. Drugi smatraju ovo svojstveno samo šehidima Uhuda.

Ako se izražava saučešće muslimanu zbog smrti nemuslimana, reći će se "Eazamellahu edžreke ve ahsene azaeke" (Allah ti nadoknadio gubitak i olakšao tugu).

Ako se nemuslimanu izražava saučešće zbog smrti muslimana, reći će se: "Gaferellahu limejjitike" (neka Allah oprosti tvom umrlom).

Sunnet je ipak da se saučešće izrazi sljedećim riječima: "Inne lillâhi ma ehaze ve lehû mâ eatâ ve kullu šej'in indehû ilâ edželin musemmâ. Fel-nasbir vel-nahtesib" (Allahu pripada ono što je uzeo i ono što je dao, sve je kod njega do određenog roka. Pa prema tome strpimo se i očekujmo nagradu).[1]

Mekruh je isjeđavati se i u grupama se okupljati kod ožalošćene porodice, jer im to obnavlja žalost i iziskuje troškove. Zato treba da se brzo raziđu.[2]

Što se tiče okupljanja učaća u kući umrlog i poklanjanja umrlom sevapa od njihova učenja, uz uzimanje naknade za to od porodice umrlog, to je ružna novotarija koja se mora dokinuti, jer to prve generacije muslimana nisu praktikovale, a ono što kod njih nije bilo u vjeri, ne može biti u vjeri ni kasnijih generacija. A još gore novotarije od tog su: sedmine, četeresnice, mevludi, tevhidi itd.

POSJETA GROBLJU

زيارة القبور

Mustehab je muškarcima da posjećuju groblje jer to podsjeća na budući svijet (ahiret) i koristi umrlom jer se za njega čini istigfar, osim u slučaju kad su groblje ili mrtvac suviše udaljeni, tako da bi to zahtjevalo posebno putovanje, a to je zabranjeno (haram), jer je Alejhiselam rekao:

"Ne poduzimajte posebna putovanja osim do tri mesdžida: El-mesdžidul-haram (u Mekki), ovaj moj mesdžid (u Medini) i El-mesdžidul-aksa (u Jerusalimu)".[3]

Posjetu grobljima, od strane žena, dozvolili su neki imami jer ta posjeta ima za cilj podsjećanje na budući svijet, a u tom pogledu nema razlike između muškaraca i žena. Utvrđeno je da je h. Aiša posjetila kabur svoga brata Abdur-rahmana.

---

1) Buhari, Muslim, Ebu Davud, Nesaia, ibn Madže i Ahmed
2) U vjerodostojnom hadisu se spominje da okupljanje radi saučešća spada u naricanje, jer to spada u džahilijetske postupke.
3) Buhari, Muslim i drugi

Međutim, česte posjete žena grobljima su zabranjene jer je Alejhiselam rekao: "Allah je prokleo žene koje često posjećuju groblja" [1]

Prilikom posjeta grobljima treba se pridržavati slijedećih uputa: Onaj ko čini posjetu doći će do kabura, okrenuti se prema licu umrlog, nazvati mu selam i učiniti dovu za njega, govoreći: "Esselâmu alejkum ehled-dijâri minel-mu'minîne vel-muslimîn. Ve innâ in šâellâhu bikum lâhikûn. Entum feretûna ve nahnu lekum tebeûn ve. Nes'elullâhe lekumul-âfijeh".[2]

Zabranjeno je (haram) pored kabura upražnjavati neislamske postupke kao što je: naricanje, dozivanje umrlog ili traženje pomoći od njega, kao što obične mase često čine (obilazeći turbeta).

Umrlom će koristiti dobra djela koja je on uradio dok je bio živ, shodno riječima Vjerovjesnika (s.a.v.s.): "Kad Ademov sin umre, prestaju njegova djela, osim u tri slučaja: trajna sadaka, nauka kom se koristi, ili dova koju čini njemu dobro odgojeno dijete."[3]

Učenje dove i traženje oprosta za umrlog propisano je Kur'anom: "Oni koji poslije njih dolaze govore: "Gospodaru oprosti nama i braći našoj koja su nas u vjeri pretekla".[4]

Zabranjeno je psovati i grditi umrle, jer su oni otišli sa onim što su pripremili.

Odabiranje Bajrama, ili noći uoči Bajrama, za posjetu groblju, upražnjavanje neislamskih postupaka, u odnosu na umrlog, kruženje oko kabura, sjedenje na njemu, učenje Kur'ana uz naknadu pored kabura, podjela voća i hrane pored umrlog na kaburu za vrijeme blagdana, sve su ovo prazne novotarije koje su uvedene ili preuzete od nemuslimana, a koje prouzrokuju srdžbu Uzvišenog Gospodara.

Ako su na nekom kaburu ustanovljene neke novotarije, kao što je prekrivanje kabura, palenje svijeća na njemu, posipanje mirisa po njemu i održavanje gozbi u posebnim danima pored njega, dužnost nam je prekinuti posjetu takvom kaburu i stalno ga izbjegavati, ili odstraniti od njega novotarije i neislamske običaje.

Ako je kabur iznad zemlje više od pedlja vadžib (dužnost) je poravnati ga sa zemljom.

Iz svega ovog izuzima se kabur Vjerovjesnika (s.a.v.s.), jer vrijednost posjete njegovoj džamiji ne briše se tamošnjim bid'atima.

---

1) Ibn Madže i Nesai
2) Muslim, ibn Madže i Ahmed
3) Muslim i Nesai
4) El-Hašr: 10

Obilaženje oko kabura, ma čiji on bio, potiranje po njemu, njegovo ljubljenje i doticanje predstavlja pokuđene novotarije. Traženje od umrlog da odagna nevolje i poteškoće, posredovanje preko umrlog, stavljanje u kabur napisanih žalbi, kao i tvrdnje da se mrtvaci sastaju svakog četvrtka na divanu, radi rasprave o događajima u svemiru, u toku naredne sedmice, su strašne novotarije koje dovode u mnogoboštvo (širk).

Neka nas Allah sačuva od njih!

ZEKAT

باب الزكاة

Zekat[1] je jedan od pet temelja Islama, i spomenut je zajedno sa namazom osamdeset i dva puta u Kur'anu.

Zekat kao općenito dijelenje, propisan je na početku Islama, a određivanje količine koja se daje od različitih vrsta imetaka uslijedio je druge godine po hidžri.

Onaj ko zaniječe obavezu zekata, izlazi iz Islama, a ko se ustegne od davanja uzeće mu se silom, uz popravne mjere od strane nadležnih organa.

Zekat je dužan dati onaj ko posjeduje nisab, u šta ne ulaze nužne potrebštine bez kojih čovjek ne bi mogao, kao što su: odjeća, hrana, stan, vozilo i alat za proizvodnju.

Skrbnik je dužan da na ime zekata izdvoji određenu količinu iz imetka djeteta.

Kad umre neko, ko je dužan dati zekat iz njegova imetka se prvo izdvoji zekat, pa tek onda se provodi oporuka i dijeli se nasljednicima.

Zabranjeno je odgađanje zekata nakon što nastupi vrijeme njegove obaveze, to jest nakon što prođe godina dana.

Dozvoljeno je dati zekat prije nego što prođe godina dana. Ništa ne smeta ako nisab bude okrnjen u toku godine.

Zekat se daje na: zlato, srebro (novac), poljoprivredne proizvode, plodove, trgovačku robu, stoku koja se napasa, rudnike i blago.

ZEKAT NA NOVAC

زكاة النقدين

Dužnost je dati zekat na zlato i srebro, bez obzira da li oni bili u obliku valute, u obliku određenih predmeta ili neprerađeni, pod uvjetom da imaju vrijednost nisaba i da su prešli godinu.

Prema odabranijem mišljenju dužnost je dati zekat i na zlatni i srebreni nakit,[2] kao i na posuđe od zlata i srebra.

---

1) Riječ zekat, uzeta je od glagola zekkaa juzekki tezkijeten, a znači porast i povećanje. Uzet je ovaj izraz jer zekat treba da bude razlogom povećanja imovine.

2) Ne daje se zekat na nakit koji se upotrebljava osim u određenim uslovima. Međutim, ako se nakit drži kao imetak (imetak uložen u nakit) onda je i na njega obavezno dati zekat,dok Hanefije smatraju da se mora dati zekat u svakom slučaju.

Nisab na zlato je dvadeset zlatnih dinara (miskala)[1], iz čega se daje četrdeseti dio, i sve iznad toga u istom omjeru.

Nisab na srebro iznosi dvije stotine dirhema (srebrenjaka), a to je pet oka jer je jedna oka četrdeset dirhema (624 grama).

Ne može se dirhem (srebro) pridodati dinaru (zlatu) da bi se upotpunio nisab.

Zekat se ne daje na almas i sve vrste bisera.

ZEKAT NA TRGOVAČKU ROBU

زكاة عروض التجارة

Dužnost je dati zekat na trgovačku robu, tako što će se ustanoviti da li roba, koju vlasnik posjeduje na kraju godine, dostiže vrijednost nisaba, i ako dostiže, izdvojiće se četrdeseti dio vrijednosti na ime zekata, makar u toku godine nisab bio i okrnjen.

ZEKAT NA POLJOPRIVREDNE PROIZVODE

زكاة الزروع

Na poljoprivredne proizvode i plodove općenito dužnost je dati zekat što se razumije iz riječi Uzvišenog Allaha: "O vjernici, udjeljujte od lijepih stvari koje stičete (trgovinom) i od onog što vam Mi iz zemlje dajemo".[2]

Na poljoprivredne proizvode koji se ne mogu ostavljati i sušiti jer brzo propadaju, poput voća i povrća, nije uzimao zekat u doba Hulefal-Rašidina, s obzirom da se ti proizvodi prodaju odmah za novac, na koji je obavezno dati zekat.

Nisab na poljoprivredne proizvode i plodove iznosi pet "mjera" žita očišćenog od slame a jedna "mjera" iznosi 60 sa'a. Na poljoprivredne proizvode, ako dostignu količinu nisaba, na ime zekata mora se izdvojiti desetina, sa zemljišta koje nije navodnjavano, a pola desetine sa zemljišta koje se navodnjava.

Nisab plodova i žitarica određuje se procjenom, i to prije žetve, nakon što plodovi sazriju, a zrno otvrdne kod žitarica.

Nije dozvoljeno ubiranje plodova i žitarica prije procjene zekata, a nakon procjene određivanje količine zekata, vlasnici slobodno

---

1) Miskal iznosti 4,44 grama, što znači da je nisab u zlatu 20 x 4,44 jednako je 88,8 grama, a odredili su neki učenjaci 85 grama.

2) El-Bekare: 267 Ovdje je dijeljenje spomenuto općenito, ali se ne misli uopćeno na dijeljenje, već se misli na tačno određeno izdvajanje - zekat.

raspolažu prinosom. Onaj ko procjenjuje, dužan je prilikom procjene ostaviti trećinu ili četvrtinu vlasnicima kao odštetu za umanjenje roda zbog uzimanja ptica ili polijeganja usljed vjetra ili kiše.

Prilikom izdvajanja zekata uzimaju se kvalitetni plodovi kao što je Uzvišeni Allah rekao: "Udjeljujte od lijepih stvari koje stičete i od onog što vam Mi iz zemlje dajemo, ne izdvajajte ono što ne vrijedi da bi ste to udjelili".[1]

Zekat treba da bude djelo drage volje.

ZEKAT NA STOKU

زكاة الحيوانات

Dužnost je dati zekat na stoku, pod uvjetom:

1. Da prođe godina dana od kupovine, odnosno posjedovanja stoke.
2. Da stoka bude na paši, jer nema zekata za stoku koja se hrani samo u stajama
3. Da dostigne nisab.

NISAB KOD DEVA

نصاب الإبل

1. Za pet deva - ovca od godinu dana, ili koza od dvije godine.
2. Za deset deva - dvije ovce.
3. Za svakih slijedećih pet deva po jedna ovca.
4. Kad broj deva dostigne 25, onda se daje deva koja je napunila jednu godinu i ušla u drugu (Bintu Mehad), ili devac koji je napunio dvije godine i ušao u treću (Ibn Lebun).
5. Kad se dostigne broj od trideset i šest deva, onda se daje deva od dvije godine (ibnetu lebun).
6. Na četrdeset deva daje se deva koja je napunila tri godine i ušla u četvrtu (hikka).
7. Na šezdeset i jednu devu daje se deva koja je napunila četiri godine i ušla u petu (džezea).
8. Na sedamdeset i šest deva daju se dvije deve, od po dvije godine.
9. Od devedeset jedne do sto dvadeset deva, daje se dvije deve od po tri godine koje su prošle period parenja.

---

1) El-Bekare: 267

10. Ako neko ima više od navedenog broja deva onda se na svakih četrdeset, daje deva od dvije godine, a na svakih pedeset, deva od tri godine (hikka).[1]

NISAB KOD GOVEDA

نصاب البقر

1. Na trideset goveda daje se bik od godinu dana.
2. Kad neko dostigne imetak od četrdeset krava, onda je dužan da da kravu od dvije godine.
3. Kad neko dostigne imetak od šezdeset krava dužan je dati dva bika od po godinu dana.
4. Na imetak od sedamdeset krava daje se: krava od dvije godine i bik od godinu dana.
5. Na imetak od osamdeset krava daju se dvije krave od po dvije godine.
6. Na imetak od devedeset krava daju se: tri bika od po godinu dana.
7. Na imetak od stotinu krava daje se: jedna krava od dvije godine i dva bika od godinu dana.
8. Na imetak od sto deset krava daju se: dvije krave od po dvije godine i bik od godinu dana.
9. Na imetak od sto dvadeset krava daju se: tri krave od po dvije godine ili četiri bika od po godinu dana.
10. Na sve, što bude više od navedenoga na svakih trideset grla navedene krupne stoke daje se po jedan bik, a na svakih četrdeset po jedna krava, od po dvije godine.

NISAB NA SITNU STOKU

نصاب الغنم

1. Na imetak koji broji od četrdeset do sto dvadeset ovaca daje se jedna ovca.
2. Na imetak od sto dvadeset i jedna, do dvijesto ovaca daju se dvije ovce.
3. Od dvijesto jedne do tristo ovaca daju se tri ovce.
4. Ako bude više od navedenog broja onda, na svakih stotinu ovaca daje se još po jedna ovca.

---

1) Hanefijski učenjaci kao i Sevri, smatraju da nakon sto dvadeset deva treba ponovo računati ispočetka. Na svakih pet, preko sto dvadeset daje se ovca, uz dvije deve od po tri godine sve do sto četrdeset i pet. Kad se daju dvije deve od po tri godine i jedna od godinu dana. Na sto pedeset deva daju se tri deve od po tri godine, a zatim opet ispočetka. (Ed-Dinul-Halis 8/113).

Od ovaca uzimaju one koje imaju najmanje godinu dana, a od koza one koje imaju dvije godine.

Vekas (količina između dvije propisane cifre) ono što je više od jednog a manje od slijedećeg broja, računa se viškom i na njega nema zekata.

ADABI SAKUPLJAČA ZEKATA

آداب جامع الزكاة

1. Prilikom uzimanja zekata mora se strogo voditi računa o pravu vlasnika imetka.

2. Ne smije se uzeti najvrijedniji dio imetka, osim ako vlasnici lično to dozvole.

3. Nije dozvoljeno uzimanje stoke koja je pod mahanom. Na ime zekata uzima se imetak prosječne vrijednosti.

Na ime zekata, od životinja uzima se samo od: deva, goveda i ovaca dok na: konje, mazge i magarce nema zekata, osim u slučaju da budu predviđeni kao trgovačka roba.

Zekat je dug-obaveza. Dozvoljeno je dati ga i iz druge vrste imovine a ne samo iz one na koju je bio dužan dati zekat.

Ako imetak propadne prije izmirenja zekata, obaveza ostaje osim u slučaju, da neko nije bio u mogućnosti dati zekat bez oklijevanja sa svoje strane.

Ne može se dati vrijednost, umjesto imetka na koji se daje zekat, osim u slučaju kad tog imetka nema.

KOME SE DAJE ZEKAT

مصارف الزكاة

Zekat se može dati u osam fondova.

Uzvišeni Allah kaže: "Zekat pripada samo siromasima i nevoljnicima, i onima koji ga sakupljaju, i onima čija srca treba pridobiti i za otkup iz robstva, i prezaduženima i u svrhe na Allahovu putu, i putniku namjerniku. Allah je odredio tako. A Allah sve zna i mudar je".[1]

1. Siromasi su oni koje je potrebno pomoći, oni koji nemaju dovoljno za izdržavanje ili nemaju imetka uopće.

---

1) Et-Tevbe: 60

2. Nevoljnici su vrsta siromaha koji se ustežu od prošnje, pa ljudi ne uočavaju njihovo stanje. Oni imaju pravo na zekat kao i siromasi, sve dok ne budu imali imetak u vrijednosti nisaba, kada i oni postaju dužni davati zekat.

Nevoljnik ima nešto više imetka nego siromah, ali mu nisu dovoljni njegovi prihodi.

3. Sakupljači zekata su oni koje vladar ili njegov opunomoćenik ovlaste da sakupljaju zekat od bogatih. Oni su sakupljači pa, makar bili i bogati.[1]

4. Oni čija srca treba pridobiti su ljudi od kojih se očekuje približavanje i ulazak u Islam, ili učvršćivanje u Islamu, onih čije vjerovanje nije stabilno ili sprečavanje da čine zlo muslimanima. U ovoj kategoriji mogu biti muslimani i nemuslimani.

5. Otkup iz robstva obuhvata one koji su sklopili ugovor o otkupu,[2] kao i robove općenito čija sloboda se otkupljuje iz Bejtul-mala.

6. Prezaduženi su oni koji su uzeli velike pozajmice ili garantovali nečiji dug, ili pozajmili radi izmirenja ljudi.

7. Pod pojmom "na Allahovom putu" [3] misli se na borce koji se bore za uzdizanje Allahove vjere. Po mišljenju većine učenjaka ovo se odnosi na mudžahide. Međutim, Kur'anski izraz obuhvata i sve druge ljude koji rade na Allahovom putu, a najvažniji džihad u našem vremenu je osposobljavanje onih koji će pozivati u Islam, te njihovo upućivanje u krajeve u koje su potrebni kao i izučavanje islamskih znanosti.

8. Putnik namjernik je onaj koji nema sredstava da se vrati u svoje mjesto.Takvom se daju sredstva od zekata, kako bi mu se pomoglo da ostvari svoj cilj.

Nije obavezno dijeljenje zekata podjednako na sve ove kategorije, već je vladar dužan da ga raspoređuje shodno interesima društva.

Mustehab je dati prioritet bližnjima koji imaju pravo na zekat poput braće ili muža.

---

1) Ono što skupljači uzimaju predstavlja naknadu za njihov rad. Nasuprot tome, kada bi se radilo o bogataševom sinu ili opunomoćeniku oni ne bi mogli primiti naknadu.

2) Ugovor o otkupu (mukatebe) sastoji se u tome da čovjek sklopi ugovor sa svojim robom ili robinjom na određeni iznos koji će se davati u ratama i kad sve rate otplate rob postaje slobodan.

3) Objašnjavajući izraz "na Allahovom putu" Fahrudin-razi (4/464) kaže: "Oblik izraza - na Allahovom putu - ne ograničava značenje samo na borca. U tom slučaju Feddalu svom tefsiru spominje da su neki fikhski učenjaci dozvolili davanje zekata u sve dobrotvorne svrhe, kao što su: opremanje mrtvaca, izgradnja tvrdava, podizanje džamija, jer izraz na Allahovom putu obuhvata sve to.

Nije dozvoljeno dati zekat nemuslimanu ili ateisti, niti potomcima Hašimovim i Mutalibovim (Poslanikovim bližim rođacima), niti onima koje smo dužni izdržavati kao što su roditelji, djeca, žene i drugi ako se lično dijeli zekat.

Nije dozvoljeno iznositi zekat u drugo mjesto osim u slučaju kad u dotičnom mjestu nema nikog kome se može dati zekat.

SADEKATUL-FITR

زكاة الفطر

Sadekatul - fitr je dužan dati onaj ko posjeduje jedan sa' hrane više nego što mu je potrebno za njega i njegovu porodicuza jedan dan i noć. Dužnost ih je dati za sebe i za sve one koje izdržava kao što su: djeca, žena i sluge koje mu obavljaju određene poslove.

Iznos sadekatul-fitra je sa' pšenice, datula, riže, ili neke druge hrane.

Jedan sa' iznosi četiri mudda, a mudd je pregršt čovjeka čije su šake srednje veličine.

Dužnost sadekatul-fitra počinje od zalaska sunca uoči Ramazanskog Bajrama a mogu se dati i prije toga, na dan ili dva.

Neki dozvoljavaju da se sadekatul-fitr daje od početka ramazana. Vrijeme davanja ističe izlaskom ljudi na musallu.

Sadekatul-fitr se daje u iste fondove kao zekat.

JOŠ NEKI PROPISI O ZEKATU

بعض أحكام الزكاة

1. Jedan dio fikhskih učenjaka smatra da dug može biti izmiren zekatom. U slučaju kada je siromašan čovjek zadužen, vlasnik mu može otpisati dug na ime zekata,takav zekat je važeći.

2. Imetak koji je ostavljen na čuvanje može poslužiti na ime zekata bez obzira da li ga je vlasnik preuzeo ili nije.

3. Nije dozvoljeno kupovanje onog što je izdvojeno na ime zekata, jer bi to značilo uzimanje onog što je dato u ime Allaha. Nevevi smatra da je to mekruh-tenzihen, a ne mekruh-tahrimen, dok većina uleme to osuđuje.

---

1) Hanefije smatraju da je dozvoljeno umjesto toga dati novčanu vrijednost sadekatul-fitra. Bilježi Buharija, Muslim od Ibn Omera r.a. da kaže: "Naredio je Allahov Poslanik (s.a.v.s.) zekjatul fitr u Ramazanu saa hurmi ili sa' a ječma za slobodnog i roba, muško i žensko, malo i veliko od muslimana". Podrazumjeva se mogućnost davanja drugih zrnastih plodova kao: riža, pšenica, kukuruz i nedozvoljava se davanje vrijednosti u novcu jer Allah gdje hoće novac, a gdje hoće hranu naredi davanje hrane.

4. Mustehab je zekat dati pobožnim ljudima, jer onaj koji daje zekat pomaže pobožne, učene, uljudne i dobre osobe. Ibn Tejmije je rekao: "Siromasima koji ne klanjaju ne treba ništa davati sve dok se ne pokaju i ne počnu obavljati namaz". Njima treba pridodati i druge griješnike i one koji su na stranputici, osim u izuzetnim slučajevima.

5. Vladar je dužan [1], u osnovi, da ubire zekat i određuje one koji će to raditi (sakupljače). Međutim, kad su se imeci jako umnožili h. Osman r.a. je prepustio vlasnicima imetaka da oni sami izdvajaju zekat iz svoje imovine.

Šafije smatraju da je bolje predati zekat vladaru (Bejtu-malu) ako je to uobičajeno, dok Hanbelije kažu da je to dozvoljeno, ali je bolje da vlasnik lično podjeli svoj zekat.

6. Ako je vladar nepravedan može mu vlasnik predati svoj zekat ali je bolje da ga on lično, uz saglasnost vladara podjeli.

DOBROVOLJNO DIJELJENJE

صدقة التطوع

Mustehab je dobrovoljno dijeliti imetak (sadaka) mimo zekata, jer to ima brojne vrijednosti , kao što su : bereket u imetku, velika nagrada, otklanjanje Gospodareve srdžbe, produžavanje života, duhovnog uzdizanja. Zaštita od oholosti i hvalisanja, omogućuje onima koji dijele, na ahiretu brz odlazak u džennet, kao i brže ozdravljene bolesnika.

VRSTE SADAKE

وهي أنواع

Za sve sadake važi pravilo: svako dobro djelo je sadaka. Prema tome, sadaka može biti: materijalno pomaganje, dobar savjet, pomoć ugroženom, naređivanje dobra, odvraćanje od zla, uklanjanje s puta onog što smeta prolaznicima, odlazak na namaz, lijepa riječ, općenje sa suprugom. A iznad svega je: tekbir, tesbih, hamd i istigfar.

---

1) Zekat kao islamska obaveza nije ni sličan porezima, taksama, carinskim dažbinama. Zekat je pravo u imetku imućnog i Allah ga je propisao robovima, a ove dažbine koje se od ljudi uzimaju bespravno i bez osvrtanja na slučaj da li je čovjek dao zekjat ili da li je čovjek bogat ili siromašan, jeste uzimanje imetka bespravno i musliman ima obaveze da to daje. Allah dž.š. kaže: "O vjernici jedni drugima ne jedite imetke bespravno". (Nisa:29)

Međutim, ovdje se misli na materijalno dijelenje i ugošćavanje hranom, pa makar to bilo i zasađivanje voćke čiji plod će jesti neko živo biće.

Nije dozvoljeno davanje sadake nekom sa strane dok se ne udovolji potrebama svoje djece, porodice i bližnjih. Prema tome, treba početi od sebe, svoje supruge i djece, zatim svog sluge, a potom ostalih ljudi. Najbolja sadaka je ona kojom se održava rodbinska veza.

Sadaku kvari prigovor onome kome je učinjena kao i njegovo uznemiravanje i oholost nad njim.

Sadaka koja se udijeli iz harama neispravna je i Allah je ne prima.

Žena može dati sadaku iz kuće svoga muža ako zna da će se on složiti s tim, ali joj je haram da to čini ako ne zna hoće li on biti zadovoljan s tim. Iz toga se izuzima sitno, beznačajno dijeljenje za koje nije potrebna dozvola.

U osnovi nije dozvoljeno da se podjeli više od trećine imetka, ali onaj ko je snažan i zarađuje, a nije zadužen, a strpljiv je i ako uz to nema nikoga koga bi morao izdržavati, može podijeliti sav svoj imetak.

Ovu općenitu sadaku dozvoljeno je davati muslimanu i nemuslimanu, jer pripadnost Islamu nije uvjet da bi se mogla dati sadaka. Isto tako je dozvoljeno sadaku davati životinjama, pa makar se radilo i o psu.

Najbolja sadaka je trajna sadaka.

Sadaka je zahvaliti se na učinjenom dobru. Onom ko učini nešto dobro treba nadoknaditi u novcu, ili učenjem dove za njega zahvaljujući mu se riječima: "džezakellahu hajra" (Neka te Allah nagradi dobrim).

POST
باب الصوم

Post je jedan od temelja Islama.

Riječ savm (post) znači ustezanje, a ovdje se misli na ustezanje od svega što kvari post u vremenu od pojave zore do zalaska sunca.

Post se dijeli na dvije vrste: obavezni i dobrovoljni

1. U obavezne (farz) postove spada ramazanski post, kefaret i zavjetni post (nezr).

2. U dobrovoljne postove spada postiti šest dana ševvala, Dan Arefata, Ašûrâ i dr.

RAMAZANSKI POST
صوم رمضان

Uzvišeni Allah je rekao: "O vjernici, propisuje vam se post, kao što je propisan onima prije vas, da biste se grijeha klonili".[1]

Onaj ko zaniječe obavezu posta izlazi iz Islama.

Post je propisan druge godine po hidžri.

Početak mjeseca Ramazana utvrđuje se viđenjem mlađaka, pa makar ga vidio jedan pouzdan čovijek, ili upotpunjavanjem ša'bana na trideset dana.

Razlike u pojavljivanju mlađaka se ne uzimaju u obzir pa kad se vidi mlađak u jednom mjestu obavezni su muslimani u svim zemljama svijeta da poste, jer Alejhiselamove riječi "Postite kad vidite (slijedeći) mlađak",[2] predstavljaju opće obraćanje cjelokupnom islamskom ummetu.

Neki imami zastupaju mišljenje da se svaka islamska pokrajina treba orijentisati prema svom viđenju mlađaka.[3]

•

SASTAVNI DIJELOVI POSTA
ركنا الصوم

1. Nijjet - odluka da će se postiti, ne mora se izgovoriti, donosi se prije zore, s tim što većina fikhskih učenjaka smatra da se za dobrovoljni post može donijeti odluka sve do pred podne.

•

---

1) El-Bekare: 183

2) Ahmed, Muslim, Nesai i Darimi

3) Utvrđivanje početka posta unaprijed takvimom je neispravno i ne zastupa takvu praksu, niko od uleme u osnovi spori se sa sunnetom i idžmaom ummeta.

2. Imsak - ustezanje od svega što kvari post u vremenu od pojave zore do zalaska sunca.

Svaki musliman koji je punoljetan, pametan, zdrav i mukim (nije na putovanju) dužan je postiti.

Da bi žena bila dužna postiti, mora biti čista od hajza i nifasa.

Roditelji trebaju naređivati svojoj djeci, koja mogu izdržati post, da poste.

DOZVOLJENO JE DA NE POSTE:

متى يرخص في الفطر

Osobe koje su u dubokoj starosti, bolesnik za kojeg nema izgleda da će ozdraviti, kao i ljudi koji rade izuzetno naporne poslove, a nemaju drugog izvora opskrbe osim prihoda iz tih poslova koje obavljaju.[1]

Svi spomenuti su, umjesto posta, dužni dati fidiju (otkup) tako što će za svaki dan nahraniti po jednog siromaha u visini od jednog mudda hrane.

Dozvoljeno je da ne poste bolesnici i putnici, ali su onda dužni da naposte dan za dan.

MEKRUH JE DA SE OMRSI

ويكره الفطر

Mekruh je da se omrsi bolesnik koji može podnijeti napor posta.

Žene za vrijeme hajza i nifasa su obavezne da prekinu post, ali su isto tako obavezne napostiti ono što su propustile zbog hajza i nifasa.

Zabranjeno je (haram) postiti na Ramazanski i Kurbanski Bajram, te drugi, treći i četvrti dan Kurban-Bajrama [2], kao i postiti svaki dan čitava života.

Mekruh je postiti samo petkom[3], ili samo subotom, ili samo sumnjivi dan[4], ili neprekidno postiti dva dana (bez uzimanja hrane u toku noći).[5]

---

1) U ovu kategoriju spadaju i zatvorenici koji rade teške fizičke poslove i nemaju uslove za post.

2) Po ovom pitanju postoje i druga mišljenja, a najbliže što je rečeno o postu u toku ovih dana je da je to mekruhi tehrimen, jer bi takav post predstavljao odbijanje Allahova ugošćvanja, u čemu su jednaki svi ljudi.

3) Ali je dozvoljeno postiti ga s danom prije ili danom poslije.

4) To je dan kojim se upotpunjava trideset dana ša'bana. Ali ako se desi da to bude dan kad je neko uobičajio da posti, onda mu je dozvoljeno da posti.

5) Kao i drugu polovinu ša'bana, ako se ne radi o nekom uobičajenom postu, ili da žena posti u prisutnosti muža, bez njegove dozvole.

POST ĆE BITI POKVAREN

ويبطل الصوم

1. Ako se nešto svjesno pojede ili popije, ali ako se nešto pojede ili popije u zaboravu, greškom ili prisilom, tada nema obaveze napaštanja.

2. Ako se namjerno prouzrokuje povraćanje, ali ko povrati bez svog djelovanja to mu neće nauditi postu.

3. Ako dođe do pojave hajza ili nifasa.

4. Ako dođe do ejakulacije usljed ljubljenja ili samo nadraživanja. Ako sjeme izađe kao posljedica gledanja ili razmišljanja, to neće pokvariti post.

5. Ulazak hrane ili nečeg drugog u unutrašnjost tijela kroz prirodne otvore.[1]

PREKID POSTA GREŠKOM

حكم المخطىء

Ako se nešto pojede ili popije ili ako se spolno opći greškom, (greške u pogledu zalaska sunca ili pojave zore) to mu neće pokvariti post, jer je Uzvišeni rekao: "Nije grijeh u onom što pogriješite, grijeh je ako to namjerno učinite".[2]

Međutim, neki imami kažu da i to kvari post.

Kada se post pokvari spolnim općenjem, obavezno je napostiti taj dan i učiniti keffaret oslobađanjem roba, ili uzastopnim postom dva mjeseca, ili ugošćavanjem šezdeset siromaha. Prema mišljenju većine uleme, žena nije dužna da učini keffaret, (jer je muž bio uzrokom prekidanja posta) prim.prev.

Ko u toku dana sazna da je nastupio Ramazan dužan je zapostiti i napostiti taj dan.

---

1) Kao npr. da žena prilikom pranja uvuče prst u svoj spolni organ. Ona je dužna da opere samo vanjsku nečistoću.

2) El-Ahzab:5 H.Omer r.a. i grupa ashaba su se omrsili jedne prilike misleći da je sunce zašlo. Međutim, brzo se pokazalo da ono nije zašlo pa je Omer rekao:
" Tako mi Allaha, nije nam bila namjera da počinimo grijeh "
,i nije nikom naredio da naposti taj dan.

ŠTA JE DOZVOLJENO POSTAČU

ما يجوز للصائم

1. Dozvoljeno je postaču ronjenje i kupanje u vodi.
2. Dozvoljeno je podvlačenje surme, namirisavanje i ljubljenje za onog ko je u stanju da kontroliše svoju strast.
3. Injekcija u venu ili izvan nje.[1]
4. Puštanje krvi, krvarenje, ispiranje usta i nosa.
5. Mirisi poput surme i kreme ne smetaju postu.
6. Isti je slučaj i sa lijekovima koji dopru u želudac mimo prirodnih otvora.

DOBROVOLJNI POST

صوم التطوع

SUNNET JE:

1. Postiti šest dana ševvala nakon Bajrama.[2]
2. Postiti na Dan Arefata za onog koji nije na hadždžu, jer je mekruh da posti onaj ko je na Arefatu.
3. Postiti deseti dan muharrema (ašura), s tim što učenjaci preporučuju da se uz njega posti i deveti dan.
4. U pogledu određenog posta u mjesecu redžebu, kao i i ibadetu u toku jedne posebne noći toga mjeseca, nema vjerodostojnih hadisa.[3]
5. Sunnet je postiti ponedeljkom i četvrtkom.[4]
6. Sunnet je postiti "bijele dane" u mjesecu: trinaesti, četrnaesti i petnaesti dan svakog hidžretskog mjeseca.[5]
7 Onaj ko dobrovoljno posti, može se omrsiti kad god hoće.[6]

---

1) U pogledu hranljive injekcije postoje različiti stavovi.
2) Ovdje se ne uvjetuju određeni dani. Dovoljno je da bude šest dana ševvala samo ne bajramskih.
3) Međutim, u pogledu redžeba, zul-ka'deta, zul-hidžeta i muharrema,Alejhiselam je rekao:
"Od svetih mjeseci (ešhuri hurum) nešto posti a nešto izostavi".
(Ahmed, Ebu Davud, Ibn Madže i Bejheki-vjerodostojnim senedom)
4) A također i u subotu, nedelju i ponedeljak jednog mjeseca i utorak, srijedu i četvrtak slijedećeg mjeseca.
5) Buhari, Nesaia, Ibn Madže i Bejheki.
6) U jednom hadisu se kaže: "Onaj ko dobrovoljno posti, odlučuje o svom postu". Učenjaci se razilaze po tom pitanju, da li se takav post mora nadoknaditi a najodabranije je mišljenje da može napostiti ako hoće.

ADABI POSTA

آداب الصوم

Postaču se preporučuje - mustehab je:

1. Ustajanje na sehur (ručak pred zoru). O ovom pitanju postoji idžma (saglasnost svih islamskih učenjaka), međutim, onaj ko izostavi sehur neće biti griješan. Ovom propisu će se udovoljiti uzimanjem hrane ili bar jednog gutljaja vode. Vrijeme sehura počinje od pola noći i traje do pojave zore, a preporučljivo je odgoditi ga do pred kraj njegova vremena. Ako čovjek sumnja da li se pojavila zora ili nije, on može jesti sve dok ne bude siguran da se zora pojavila.

2. Požuriti sa iftarom, čim se ustanovi da je sunce zašlo. Mustehab je da se postač odmah omrsi, i to sa neparnim brojem datula, a ako ih nema onda vodom. To će učiniti prije klanjanja akšam-namaza.

3. Upućivanje dove Uzvišenom Allahu pred iftar i u toku posta, jer postač ima pravo na dovu koja neće biti odbijena. Preporučuje se za iftar dova "Zehebezzameu vebtelletiluruku ve sebbeteledžru inšâellah" (žeđ je ugašena, krvne žile su osvježene, i nagrada je upisana ako Bog da).

4. Uzdržavanje od svega što je u suprotnosti s postom, čuvanje jezika, sluha i spolnih organa.

5. Preporučuje se postaču da upotrebljava misvak, bez obzira da li se radilo o početku dana ili njegovom kraju.

6. Darežljivost, učenje i proučavanje Kur'ana treba da bude stalno prisutno kod muslimana, a u toku Ramazana kod postača to treba da posebno dođe do izražaja.

7. Mustehab je da se, naročito u zadnjih deset dana Ramazana, pojača ibadet, tako da bi Lejletul-Kadr proveo u ibadetu.

NAPAŠTANJE RAMAZANA

قضاء رمضان

One dane koje postač ne bude postio u toku Ramazana nije obavezno odmah napostiti, to važi za keffaret, ali to ostaje dug. Postaču se ostavlja mogućnost da dug izmiri u bilo koje vrijeme, bez ikakvog povećanja. Nije obavezno napaštanje dan iza dana, ali se trojica imama slažu da propušteni post treba napostiti prije nastupanja slijedećeg

Ramazana. Ako se to izostavi bez opravdanog razloga, onda je postač dužan uz napošćavanje, za svaki dan dati fidiju, u visini jednog mudda hrane. Hanefije smatraju da treba napostiti samo dan za dan bez fidije.

Ko umre pod dugom posta njegov nasljednik je dužan da na ime toga nahrani onoliko siromaha koliko je dana posta ovaj ostao dužan. To može učiniti za njega i neko drugi, sa dozvolom nasljednika. Neki čak smatraju da i nasljednik može postiti za umrlog.

U krajevima, u kojima je suviše dug dan ili noć, može se uzeti mekkansko ili medinsko računanje vremena, ili računanje vremena po uzoru na najbliže krajeve u kojima je razlika dana i noći tokom godine umjerena.

LEJLETUL-KADR

ليلة القدر

Lejletul-kadr je najvrijednija noć u godini i preporučuje se njeno traženje u neparnim noćima, zadnjih deset dana Ramazana.

Ona nije precizno određena, ali većina učenjaka smatra da bi to mogla biti dvadeset sedma noć Ramazana.[1] Ibadet u toj noći bolji je od hiljadu mjeseci.

ITIKAF

الإعتكاف

Itikaf je boravak u džamiji s nijjetom približavanja Uzvišenom Allahu. Svi islamski učenjaci su složni (idžma) o pitanju propisanog itikafa.

Postoje dvije vrste itikafa: itikaf koji je sunnet i koji je obavezan (vadžib). Na taj itikaf se čovjek obavezao. To je zavjetni itikaf i obavlja se u vrijeme koje je određeno zavjetom. Dobrovoljni itikaf (sunnet) može se obaviti u bilo koje doba, ali je mustehab obavljati ga zadnjih dest dana Ramazana. Ovaj itikaf se može prekinuti kad god hoće mu'tekif.

Uslovi itikafa su: nijjet, boravak u džamiji, nikako izvan nje. Itikaf mora biti u džamiji u kojoj se obavljaju svi vaktovi. Neki fikhski učenjaci dozvoljavaju da itikaf bude u bilo kojoj džamiji. Ako žena želi obaviti itikaf i ona mora biti u džamiji.[2]

---

1) U tom pogledu Ahmed i Bejheki prenose hadis od Ibn Omera, a od Ubejja b.Ka'ba hadis prenosi Muslim, Ahmed, Ebu Davud i Tirmizi.

2) Ovo je mišljenje većine učenjaka, a temelji se na itikafu Poslanikovih žena u njegovoj džamiji (zabilježio Muslim).

Lijepo bi bilo da posti onaj ko boravi u itikafu (mu'tekif), ali neće smetati ako ne bude postio.

Nije tačno određeno kada treba započeti itikaf. Ako se on obavlja u zadnjih deset dana Ramazana, treba ući u džamiju prije zalaska sunca.

Mustehab je, onom ko boravi u itikafu, da čini što više dobrovoljnih ibadeta: namaza, učenje Kur'ana, tezbiha, tahmida, tekbira, tehlila itd.

U to ulazi učenje i čitanje tefsirskih i hadiskih djela i tome sl.

Preporučeno je da se ogradi jedno mjesto u unutrašnjosti džamije, po ugledu na Vjerovjesnika (s.a.v.s.).[1]

Mekruh je za vrijeme itikafa baviti se bespotrebnim riječima i djelima, ali je isto tako mekruh uzdržavati se govora općenito, misleći da to predstavlja čin pobožnosti.

Dozvoljeno je da mu'tekif izađe iz itikafa da bi: ispratio porodicu, uredio kosu,obrijao glavu, podrezao nokte, okupao se, obukao najljepšu odjeću i namirisao se.

Mu'tekif može izaći radi potrebe, prisustvovanja džumi-namazu ili dženazi, obilaženja bolesnika ili odlazak kući da bi, bez zadržavanja, naredio porodici da mu donese nešto što mu je potrebno, ili pak odlazak na pijacu na kratko. Što se tiče jela i pića, to će obavljati u džamiji.

1) Zabilježio Muslim

HADŽDŽ I UMRA

الحج والعمرة

Hadždž je peti temelj Islama.

Hadždž je dužan obaviti svaki musliman koji je punoljetan, pametan i ima mogućnosti.

Obaveza hadždža se jednako odnosi i na muškarce i na žene.

Dužnost je obaviti hadždž bar jednom u toku života (a također i umru, prema nekim fikhskim učenjacima).

Ko obavi više puta hadždž, smatraće mu se dobrovoljnim ibadetom. Lijepo bi bilo obavljati ga svakih pet godina.

RUKNOVI HADŽDŽA:

أركانه

Hadždž čine četiri sastavna dijela (rukna):

1. ihrami, 2. tavaf, 3. sa'j, 4. stajanje na Arefatu.

Svi oni, izuzev stajanja na Arefatu, čine i sastavne dijelove umre.

OBLAČENJE IHRAMA

الاحرام

Oblačenjem ihrama započinju obredi hadždža.

Pristupiti hadždžu se može na četiri načina:

1. Ifrad - Zanijeti se hadždž na Mikatu, nakon što se potpuno obavi hadždž, izađe se iz zone hadždža, zanijeti umra i obavi se (i zove se mufrid).

2.Temettu - Prvo zanijeti umru iz mikata svoga kraja, u mjesecima hadždža, a potom obaviti hadždž iz Mekke, vraćajući se u Mikatu (zove se el-rutemeti).

3. Kiran - Zanijjeti se umra i hadždž zajedno na svom mikatu (zove se el-karin).

4.Itlak - Zanijeti se ulazak u obred bez ikakva određenja, i u tom slučaju može postupati kako hoće.

Ko obavlja hadždž na drugi (temettu) i treći (kiran) način, dužan je zaklati kurban.

Ihrami se oblače na mikatima:

Zul-hulejfa - za stanovništvo Medine i njene okoline i za sve koji prođu kroz Medinu.

Džuhva 8 za stanovništvo Šama, Misira, Magreba i sve koji ovuda prođu.[1]

Jelemlem - za pravac Jemena, kao i za Indijce koji dolaze iz tog pravca.

Karnul-menazi - za Nedžd i za sve koji prolaze tim pravcem.

Zatu irk - za Irak, Horasan i sve koji dolaze iz tog pravca.

Za one koji žive u Mekki, ili na području između Mekke i Mikata, mjesto njihovog boravka je njihov Mikat (i tu će obući ihrame).

Prilikom oblačenja ihrama propisano je učenje telbije. Mustehab je ponavljati je i glasno je izgovarati, te je učiti iznova, pri svakom novom povodu, kao što je odmaranje, kretanje itd. Telbija je jedna od ihramskih obaveza, kao što je za namaz početni tekbir.

Tekst telbije koji je prenesen od Alejhiselama, glasi:

"Lebbejkellâhume lebbejk. Lebbejke lâ šerîke leke lebbejk. Innel-hamde ven-ni'mete leke vel.mulk. Lâ šerîke lek".[2]

Većina smatra da je dužnost izgovarati telbiju na ovaj način.

SUNNETI IHRAMA:

و من سنن الإحرام

1. Kupanje.
2. Obući ihram nakon klanjanja dva rekata nafile.
3. Podrezati nokte, skratiti brkove i odstraniti dlake sa stidnih mjesta.
4. Nakon izgovaranja telbije, proučiti dovu i donijeti salavat na Vjerovjesnika (s.a.v.s.).

Za prekršaj koji muhrim (onaj koji je obukao ihrame učini, mora izvršiti otkup: klanjem ovce, postom tri dana, ili dijeljenjem tri sa'a hrane.

Prekršaji su npr.:

1. Pokrivanje glave i oblačenjem šivane odjeće.
2. Šišanje kose, rezanje noktiju i upotreba mirisa.
3. Ljubavne igre, kao što je poljubac i slično.
4. Sklapanje braka.
5. Ubijanje onog što se ulovi na kopnu.

Ako hadžija, dok je u ihramu, spolno opći (sa svojom suprugom) dužan je odmah učiniti keffaret i nadoknadu tako što će zaklati devu, a ako je ne nađe, onda goveče, a ako ni to ne nađe onda sedam ovaca, a ako ne nađe ni ovce, onda će procijeniti vrijednost

1) Trgovci ovih mjesta su nestali, danas ljudi oblače ihrame u Rabigu, (iz opreznosti) gradu koji se nalazi sjeverno od Džuhle na istočnoj obali Crvenog mora.

2) Kutubus-sitte, Šafija i Bejheki.

deve u novcu i za taj novac kupiti hrane i podijeliti. Ako ne nađe hrane, onda će za svaki mudd hrane postiti po jedan dan. Kazn za lov u haremu je klanje iste životinje koju je ubio.

DRUGI RUKN: TAVAF

الطواف

Tavaf je obilaženje oko Kabe sedam puta. Uvjeti tavafa su:

1. Odluka (nijjet).
2. Biti čist i pod abdestom.
3. Biti propisno obučen.
4. Tavaf činiti unutar harema i kretati se u smjeru koji će omogućiti da mu Kaba bude s lijeve strane.
5. Počinjati krugove od Hadžerul- esveda i završavati ih kod Hadžerul - esveda.
6. Prilikom tavafa cijelo tijelo mora biti izvan prostora koji se smatra sastavnim dijelom Kabe, što znači da ne smije npr. pružiti ruku u prostor iznad hidžra[1] ili šazirvana.[2]

SUNNETI TAVAFA

و من سنن الطواف

1. Ujednačeno trčanje u prva tri kruga. Ovo trčanje je sunnet samo prilikom tavafa poslije kojeg će doći sa'j, kao što je tavafi kudum ili tavafi ifada.
2. Otkriti desnu plećku tako da se sredina gornjeg ogrtača stavi ispod desnog ramena, a krajevi prebace na lijevo rame.
3. Pred početak tavafa treba poljubiti Hadžerul-esved, ako je moguće, a ako nije onda je dovoljno dotaći ga rukom, ili bar pružiti ruku prema njemu, jer je Muhammed s.a.v.s. to radio i preporučio da se to radi.

Ovim činom se ne smije shvatiti nadnaravnost Hadžerul-esveda u smislu da on može nanijeti štetu ili korist H. Omer r.a. je jedne prilike poljubio Hadžerul-esved i rekao: "Ja znam da si ti kamen koji ne može nanijeti štetu niti korist, i da nisam vidio Allahova Poslanika (s.a.v.s.) kako te ljubi ni ja te ne bih poljubio" [3]

---

1) Hidžr je Ismailov a.s. kameni luk, on se nalazi pored Kabe i smatra se dijelom Kabe iako je odvojen od njenih zidova.
2) Šazirvan je razlika između vertikale na kojoj su temelji Kabe i vertikale kabenskih zidova. Ti temelji se uzdižu iznad zemlje dvije trećine.
3) Ovaj hadis je zabilježilo sedam prenosilaca hadisa i Tirmizi za njega kaže da je hasen sahih.

4. Dotaknuti jemenski ugao koji se nalazi nasuprot Hadžerul-esvedu, iz pravca Ismailovog luka.

5. Proučiti dovu kod multezima (kabenskih vrata) kad se završi tavaf.

6. Nakon završetka tavafa klanjati dva rekata nafile iza mekami Ibrahima, napiti se Zemzem vode i vratiti prema Hadžerul-esvedu prije odlaska na sa'j.

TREĆI RUKN: SA'J

السعى

Sa'j trčanje između Safe i Merve, u jednom i drugom pravcu.

Uvjeti sa'ja:

1. Odluka (nijjet),
2. Da bude nakon tavafa,
3. Da se upotpuni sedam prolazaka,
4. Da ti prolasci budu uzastopni, bez prekida.

SUNNETI SA'JA:

من سنن السعى

1. Brže kretanje na prostoru između dva zelena obilježja, gdje je trčala Hadžera Ismailova a.s. majka.

2. Zastajanje na Safi i Mervi radi učenja dove.

3. Izgovoriti po tri puta "Allahu ekber" prilikom uzlaska na Safu i Mervu

4. Da sa'j uslijedi odmah, nakon tavafa

5. Izaći na sa'j kroz vrata Safe, učeći ajet "Innes-Safâ vel mervete min šeâirillâhi femen hadžel-bejte evi'temere felâ džunâha alejhi en jettavvefe bihimâ, ve men tetavvea hajren feinnellâhe šâkirun alîm" (Safa i Merva su Allahova časna mjesta, zato onaj koji Kabu hodočasti ili umru obavi, ne čini nikakav prestup ako krene oko njih. Onaj koji drage volje učini kakvo dobro djelo, slijedi mu nagrada, jer Allah je doista blagodaran i sve zna).[1]

6. Onaj koji obavlja sa'j mora biti čist.

7. Sa'j treba obavljati idući (hodajući).

8. Ne treba smetati drugima koji obavljaju sa'j.

9. U toku sa'ja razmišljati o svojoj poniznosti i ovisnosti o Allahu dž.š.

---

1) El-Bekare: 158

ČETVRTI RUKN: STAJANJE NA AREFATU

الوقوف بعرفة

Ovo je najvažniji rukn hadždža, jer je Alejhiselam rekao: "El-Hadždžu Arefe" (Hadž je Arefat).[1]

VADŽIBI STAJANJA NA AREFATU:

واجباته

1. Boravak na Arefatu devetog zulhidžeta, od podne do zalaska sunca.
2. Noćenje na Muzdelifi, nakon silaska sa Arefata, uoči desetog zulhidžeta.
3. Bacanje kamenčića na Akabi, prvi dan Bajrama.
4. Brijanje ili skraćivanje kose, nakon bacanja kamenčića na Akabi.
5. Noćenje na Mini tri noći: jedanaestu, dvanaestu i trinaestu, ili dvije noći za onog koji žuri.
6. Bacanje kamenčića na tri određena mjesta, prvi, drugi i treći dan Bajrama, poslije podne.

SUNNETI I ADABI STAJANJA NA AREFATU:

و من سنن الوقوف وآدابه

1. Izlazak na Minu osmog zul-hidžeta (jevmut-tervije) i noćenje tamo devete noći zul-hidžeta.
2. Kretanje prema Nemiri[2] izjutra devetog zul-hidžeta.
3. Boravak u Nemiri do iza zevala, gdje se klanja podne i ikindija skraćeno i spojeno u podnevskom vaktu.
4. Odlazak na Arefat, poslije klanjanja podne i ikindije-namaza, sa imamom.
5. Odlaganje akšam-namaza dok se ne dođe na Muzdelifu, gdje će se klanjati akšam i jacija skraćeno i spojeno, u jacijskom vaktu.
6. Zadržavanje kod Meš'aril-harama sve do pojave rumenila zore. Ovdje treba biti okrenut prema Kibli i vrijeme provoditi sjećajući se Allaha dž.š. i upućujući mu dove.
7. Obaviti tavaful-ifadu prije zalaska sunca.

---

1) Ovaj hadis je zabilježilo pet prenosilaca hadisa.
2) Džamija Nemire se nalazi u dolini Ume pored Arefata

8. Kupanje popodne (na Bajram) nakon boravka na Arefatu.

9. Ako bude moguće, stati pored stijene na kojoj je stajao Allahov Poslanik (s.a.v.s.).

10. U toku stajanja na Arefatu činiti zikr i dove upućivati Allahu dž.š.

11. Sa Arefata krenuti putem koji vodi preko Me'zemejna.[1]

12. Što ćešće izgovoriti telbiju na putu na Minnu, Arefat i Muzdelifu.

13. Uzimanje sedam kamenčića na Muzdelifi radi bacanja na Akabi, a ne više, kao što mase čine.

14. Napuštanje Muzdelife nakon pojave zore, a prije sunčeva izlaska.

15. Ubrzati hod kroz dolinu Muhassir. [2]

16. Baciti kamenčiće na Akabi, (prvi dan Bajrama) u vremenu od izlaska sunca do podne, izgovarajući "Allahu ekber" prilikom bacanja svakog kamenčića.

17. Lično preklati kurban, ili bar prisustvovati njegovom klanju.

18. Pojesti nešto od svog kurbana.

19. Otići lično na bacanje kamenčića.

20. Bacati kamenčiće na Akabu iz unutrašnjosti doline, okrenut prema njoj, tako da Kaba bude s lijeve, a Minna s desne strane.

NAPOMENE:

تنبيهات

1. Kad neko hoće da uđe u Mekku, okupaće se izvan Mekke s nijjetom ulaska u Mekku i ući u nju u toku dana.[3]

2. Kad uđe u Mekku, uputiće se prema Mesdžidil-hramu, kad ugleda Kabu, staće, podići će ruke i reći: "Allâhumme zid hâzel-bejte tešrîfen ve tekrîmen ve ta'zîmen ve mehabeten, ve zid men šerrefehû ve azzamehû mimmen hadždžehû evi t'emerehu tešrîfen ve tekrîmen ve tazîmen ve berren. Allâhumme entes-selâmu ve minkes-selâm hajjinâ rabbenâ bis-selâm".[4]

---

1) To je klanac između dva brda u Mekki između Mešaril-harama i Arefata, koji se završava u dolini Ume kod džamije u Nemiri.

2) Mjesto između Mekke i Arefata, a neki kažu između Mine i Arefata, dok je najprihvatljivije mišljenje da se muhassir nalazi između Mine i Muzdelife.

3) U Mekku se može ući i danju i noću ali je preporučljivo da se ulazi danju.

4) Ovo prenose Bejheki i Ibn Ebi Sejbe pouzdanim senedom od h. Omera. Međutim, mogu se učiti i neke druge dove koje bi odgovarale ovoj prilici.

(Moj Gospodaru, povećaj ovom hramu čast, ugled, poštovanje i veličinu. Onome ko je obavio hadždž ili umru, štujući i veličajući ovaj hram, povećaj čast, ugled, veličinu i dobrotu Moj Gospodaru, Ti si selam i od Tebe dolazi selam. Počasti nas, Gospodaru, sa selamom).

3. Kad se uđe u Mesdžidil-haram obaviće se tavafi-kudum.

U toku hadždža obavlja se više tavafa, ali su najpoznatija tri koja su posebno vezana za Hadždž:

a) Tavafi-kudum (tavaf pri dolsku)

b) Tavaful-ifada

c) Tavaful-vedai (oprosni tavaf).

Sastavni dio (rukn) hadždža je tavaful-ifada koji se obavlja nakon povratka sa Arefata, a dva ostala tavafa spadaju u sunnete hadždža.

Postoji četvrti tavaf, koji je dobrovoljan i za kojeg je mustehab da ga hadžija obavi kako hoće i kada hoće, kao i peti tavaf (tavafi tehije) koji se obavlja umjesto dva rekata tehijjetul mesdžida.

4. Što se tiče sa'ja dozvoljeno ga je odgoditi do iza tavaful-ifade.

5. Brijanje ili skraćivanje kose na glavi spada u hadždžske obrede, neki imami ga čak smatraju jednim od ruknova hadždža, ali ga većina ubraja u vadžibe hadždža.

6. Vrijeme bacanja kamenčića, brijanja glave i tavaful-ifade počinje od pola noći uoči Bajrama.

7. Hadžija skida ihrame, nakon što obavi dva od slijedeća tri obreda:

a) brijanje glave i bacanje kamenčića,

b) ili brijanje glave i obavljanjem tavafa,

c) ili bacanjem kamenčića i obavljanjem tavafa.

Kad obavi dva od tri navedena obreda, hadžiji je dozvoljeno sve što mu je bilo zabranjeno oblačenjem ihrama, osim spolnog općenja i sklapanja braka, a kad obavi i treći obred, onda mu je i to dozvoljeno.

8. Kad završi obavljanje tavaful-ifade i sa'ja, vratiće se na Minu i prenoćit će u njoj.

9. Drugi dan Bajrama hadžija će na Mini sakupiti dvadeset i jedan kamenčić i nakon zevala, ali prije klanjanja podne-namaza baciće prve kamenčiće (malo džemre), zatim druge (srednje džemre) i nakon treće (veliko džemre ili akaba) na koje je bacao kamenčiće prvi dan Bajrama.

Na svakom džemretu baciće po sedam kamenčića; kao što je učinio i prvi dan na akabi.

10. To će isto učiniti drugi i treći dan Bajrama, nakon zevala.

11. Imam će održati hudbu:

a) sedmog zul-hidžeta, nakon podne namaza, u Mekki, upoznaće hadžije o propisima hadždža.

b) devetog zul-hidžeta, u Nemiri, pred ulazak na Arefat.

c) treći dan Bajrama, na Mini, nakon što su bačeni kamenčići gdje će ih poučiti o mogućnosti odlaska i prestanku bacanja kamenčića.

UMRA

العمرة

Način obavljanja umre je sljedeći: obuku se ihrami za umru isto onako kao što se oblače za hadždž. Oblačenjem ihrama za umru postaje zabranjeno sve što je zabranjeno oblačenjem ihrama za hadždž. Potom se ulazi u Mekku, obavlja se tavaf za umru i sa'ja potom obrije ili skrati kosa i tek onda skidaju se ihrami.

POSJETA DŽAMIJI

الزيارة

Mustehab je posjetiti Alejhiselamov kabur[1] i njegovu džamiju, a posebno se to odnosi na onoga ko obavlja hadždž.

Prvo će doći u časnu džamiju i klanjati tehijjetul-mesdžid, a potom se uputiti prema mubarek sobi, okrenuti se prema njoj i nazvati selam Vjerovjesniku s.a.v.s. riječima: "Esselamu alejke ja Resulallah. Esselamu alejke ja Nebijallah" i sl. Zatim će se pomjeriti malo udesno i nazvati selam Ebu Bekru r.a., a potom će se pomjeriti još malo udesno i nazvati selam Omeru r.a.[2]

Ako potom neko bude htio da uči dovu i da se obrati Uzvišenom Allahu, okrenuće se prema Kibli i zamoliti Allaha za ono što želi.

---

1) Albani, u svom djelu " Menasikul-hadž" (str.59) kaže: "Sunnet je posjetiti Poslanikovu džamiju, shodno hadisu: "Putovati se može samo radi tri džamije" (jedna od njih je Poslanikova džamija).

2) Albani u navedenom djelu (str. 61) kaže: "Praktikovanje nekog posebnog načina prilikom posjete njegova kabura kao i kabura dvojice njegovih ashaba, kojeg spominje Gazali, predstavlja novotariju".

KURBAN I AKIKA
الأضحية والعقيقة

KURBAN
الأضحية

Kurban je ono što se kolje na Kurban-Bajram s namjerom približavanja Allahu dž.š.

Klanje kurbana je potvrđeni sunnet za svakog muslimana koji je u stanju da to učini, jer Uzvišeni Allah kaže:

"Zato se svome Gospodaru moli i kurban kolji" [1]

Neki smatraju da je klanje kurbana vadžib.

Svrha kurbana je oživljavanje sunneta Ibrahima a.s. i poboljšavanje ishrane u toku bajramskih dana.

Vrijeme klanja kurbana počinje nakon klanjanja Bajram-namaza i traje do kraja trećeg dana Bajrama.

Starosna dob kurbana:

Ako se kolje ovca kurban mora biti star najmanje godinu dana, Koza i goveče moraju imati po dvije godine, ili približno toliko, a deva četiri godine.

UVIJETI KURBANA:
ويشترط فيها

1. Kurban ne smije imati mahane koja bi umanjila vrijednost mesa,
2. Kurban ne smije biti hrom niti bolestan, niti suviše mršav.
3. Dopušteno je da kurban bude prepolovljenog uha, ili slomljenog roga.
4. Goveče i deva mogu se zaklati za sedam osoba, a bravče za jednu osobu uključujući tu i ukućane. Najvrijednije je da se zakolje rogat, mlad ovan.

Preporučljivi način podjele kurbana je sljedeći:

-kurbansko meso se podijeli na tri dijela, potom se jedna trećina ostavi ukućanima, druga se podijeli siromašnima, a treća pokloni prijateljima.

---

1) El-Kevser: 2

Nije dozvoljeno prodati ništa od kurbana, pa čak i kurbansku kožicu, niti je dozvoljeno kao protuuslugu, onom ko je klao kurban dati dio kurbanskog mesa.

Ko odluči klati kurban mekruh mu je da šiša kosu i sijeće nokte u toku deset dana zul-hidžeta, sve do klanja kurbana.

Za hedj (hadžijski kurban) važe propisi običnog kurbana, osim što se on kolje na Mini ili u Mekki.

AKIKA

العقيقة

Akika je klanje kurbana povodom rođenja djeteta, i to je potvrđeni sunnet.[1]

Za nju važe propisi kurbana u pogledu: starosne dobi, nepostojanja mahane i podjele.[2]

Mustehab je da se akika priredi sedmi dan od rođenja djeteta (ili isti dan u sedmici kad je dijete rođeno, pa makar to bilo i poslije nekoliko sedmica).

Mustehab je da se tada djetetu nadije ime, muškom djetetu da se obrije glava i da se podjeli u zlatu ili srebru onoliko koliko je bila teška dječija kosa.

Učenjaci preporučuju da se tom prilikom prouči ezan u desno uho djeteta, a ikamet u lijevo.

KLANJE I LOV

الذكاة و الصيد

Pod pojmom klanje misli se na klanje životinje čije je meso dozvoljeno jesti.

Način klanja: nakon što se pripremi oštar nož, ovca se povali na lijevu stranu, okrene se prema Kibli[3] i prouči se "Bismillahi vallahu ekber", a potom se jednim zamahom presiječe grkljan, ždrijelo i vratne žile.

---

1) U hadisu se kaže da je svako djete privezano za svoju akiku, što po mišljenju uleme znači da će djetetu kojem nije priređena akika biti onemogućeno da se zauzima za svoje roditelje, dok neki kažu da će to utica na njegov odgoj. (Bilježi Ashabu-suneh i Ahmed - sahih)

2) Za muško djete se kolju dva, a može i jedan kurban, a za žensko jedan kurban.

3) Ovo je mišljenje uleme mada nema hadisa po ovom pitanju.

Deva se kolje tako što joj se, u stojećem stavu sveže lijeva prednja noga, a potom zabije nož u gornji dio prsa, izgovarajući "Bismillahi vallahu ekber", te se pokreće nož sve dok deva ne izdahne.

Uvjeti za ispravnost klanja:

1. Nož mora biti oštar kako bi što lakše prolila krv. Nokat ili kost ne mogu poslužiti za klanje.

2. Neophodno je proučiti Bismillu jer je Uzvišeni Allah rekao: "Ne jedite ono meso pri čijem klanju nije spomenuto Allahovo ime" [1] Ako se zaboravi spomenuti Allahovo, ime neće biti umanjena vrijednost klanja.

3. Presjecanje grkljana, ždrijela, vratnih žila mora biti odjedanput. Nije dozvoljeno podizanje ruku prije nego što se završi s klanjem, pa se ponovo povrate (nakon izvjesnog vremena). Ako se ruke odmah vrate, većina učenjaka smatra to dozvoljenim činom.[2]

4. Da bi klanje bilo ispravno mora ga obaviti musliman.[3]

5. Ako životinja bježi ili je upala u bunar (ali je još živa) dozvoljeno je odstupanje od uobičajenog klanja, dopušteno je klanje na drugom djelu tijela iz kojeg će još oteći krv.

6. Klanjem ženke, kolje se i ono što je u njenoj utrobi.

LOV

الصيد

Sve što se ulovi u moru, dozvoljeno je jesti osim žabe i krokodila. Klanje morskog ulova nije potrebno, jer ono nastaje samom smrću.

Što se tiče ulova na kopnu, ako ga zatekne živog, obavezan je preklati ga, ako ga zatekne mrtvog, dozvoljeno ga je jesti pod slijedećim uvjetima:

a. Lovac mora biti čovjek kome je dozvoljeno klanje.

b. Potrebno je proučiti Bismillu prilikom odašiljanja strijele, metka ili pak slanja kerova.

---

1) El-En'am: 121

2) Da nož ne stigne do kičmene moždine, što je mekruh kod hanefija. Isti je slučaj i sa odsjecanjem i odvajanjem glave od tijela, jer to onesvešćuje životinju i usmrćuje je prije nego što joj otekne krv.

3) Neki učenjaci dozvoljavaju da klanje obavi krščanin, ili židov (kitabija) ali pod određenim uvjetima.

c. Sredstvo za lov mora biti toliko oštro da probija kožu životinje. Prema tome, nije dozvoljen lov štapom, kamenom i slično, jer bi tada životinja bila samo nabodena.

d. Životinje koje love kao što su: lovački psi, orlovi, moraju biti dresirani tako da se odazovu kad ih vlasnik pozove i da poslušaju kada budu ukoreni. Sa lovačkim psima se ne smiju družiti drugi psi i ne bi trebali jesti ništa od ulova.

e. Ako ulovljena životinja padne u vodu, pa ugine, a i ne zna se da li je uginula od gađanja ili utopa, nije je dozvoljeno jesti. Ako lovački pas odvoji dio životinje, taj dio nije dozvoljeno jesti.

HRANA I PIĆE

الطعام و الشراب

HRANA

الأطعمة

Sve vrste hrane, u osnovi su dozvoljene, shodno sveobuhvatnosti Kur'anskog ajeta: "On je za vas sve što postoji na zemlji stvorio" [1]

Prema tome, nikakva vrsta hrane nije zabranjena, osim one za čiju zabranu postoji dokaz u Kur'anu, hadisu ili kijasu.

Uzvišeni Allah je zabranio neke vrste hrane, jer su one štetne po organizam ili razarajuće za pamet.

Zabranjeno je jesti:

1. Mrljinu, to jest životinje koje su uginule.

2. Meso udavljene životinje, bilo da je udavljena užetom, ili da je uginula zavrtanjem glave.

3. Meso ubijene životinje ili životinje koja je umorena tupim predmetom kao što je štap, kamen i slično.

4. Meso životinje koja se strmoglavila u bunar ili kakvu rupu, pa uginula prije nego što su je uspjeli preklati.

5. Meso životinje koju je druga životinja nabola rogom i usmrtila je.

6. Meso životinje koju je ulovila zvijer i načela je, što je prouzrokovalo smrt životinje.

7 Krv koja ističe za razliku od jetre i slezene.

8. Svinjsko meso zbog njegove nečistoće, kao i svinjsku mast jer ona nastaje od nečistih stvari.

9. Ono što je zaklano u nečije drugo a ne u Allahovo ime, to jest ono pri čijem je klanju spomenuto nečije drugo ime, mimo Allahovog imena.

10. Ono što je zaklano na žrtvenicima, tu spada i ono što je zaklano na: grobovima, turbetima i svim mjestima gdje postoje znakovi obožavanja nekog drugog mimo Allaha, ili posredovanja kod njega.

11 Domaći magarci i mazge.

---

1) El-Bekare: 29

12. Meso svih zvijeri koje imaju očmjake poput: lava, tigra, medvjeda, slona, vuka, psa, šakala, lisice, lasice i drugih životinja koje imaju očnjake za ujedanje i kidanje mesa.

13. Meso svih ptica koje love kandžom, kao što su: orao, soko, kobac, sova i drugi.

14. Prljave životinje koje su ogavne, kao što su insekti.

15. Svaka hrana ili piće u koju je upalo nečistoće.

16. Sve što je samo po sebi nečisto kao što je izmet.

17. Zabranjeno je jesti meso životinje koja jede nečist, tzv. džellala. Njeno meso će biti dozvoljeno ako se izvjesno vrijeme zatvori i hrani čistom prirodnom hranom.

Ako se meso lešine izmiješa sa dozvoljenim mesom, zabranjeno je jesti oboje kako navodi Buharija.

Sve vrste pića u osnovi, su dozvoljene, osim onih koje su Kur'anom, hadisom, ili kijasom zabranjene, a to su:

1. alkohol i sve što opija,
2. mlijeko životinje čije meso nije dozvoljeno jesti,
3. sva pića koja su nečista.

Onom ko je u nuždi, dozvoljeno je da uzme zabranjenu hranu i piće, ali samo u količini koja mu je dozvoljena da sačuva život.

ODJEĆA, NAKIT I SLIKANJE

اللباس و الزينة و التصوير

Odjeća je jedna od Allahovih blagodati i ona treba da bude uredna, čista i lijepa. Obavezno je nositi od odjeće onoliko koliko može pokriti ono što se mora pokriti, i što može zaštititi od vrućine, hladnoće, od neugodnosti. Poželjno je da odjeća bude takva da predstavlja ljepotu i ukras a posebno prilikom ibadeta, džume, bajrama i javnih skupova.

Zabranjeno je muškarcima (haram) nositi odjeću od svile i zlato, kao i oblačenje karakteristične ženske odjeće, kao što je ženama zabranjeno da oblače karakterističnu mušku odjeću, te nošenje mangupske odjeće i svako pretjerivanje u nošnji. Muškarcima je zabranjeno sjedenje na svili, dok neki smatraju da je to mekruh.

Ženama je dozvoljeno nošenje svile i zlata, dopušteno je nošenje svile i muškarcima ako za to imaju neki razlog, poput svrabeži i sl. Prostor od tri ili četiri prsta svile na odjeći također ne smeta.

Ako je svila pomiješana s drugom tkaninom onda se računa da je tkanina svilena ako ima više svile nego druge tkanine.

Šafije dozvoljavaju muškoj djeci da na Bajram obuku svilenu odjeću kao i izvan Bajrama, ako se radi o mlađoj djeci koja još ne razumiju.

Muškarcima je zabranjeno nositi crvenu odjeću, osim kad je pomiješana sa drugim bojama.

Muškarcima je zabranjeno nositi zlatno prstenje, a ženama nije. Zabranjeno je jesti i piti iz srebrenog i zlatnog posuđa. Kada je u pitanju posuđe od dragog kamenja, nema nikakvog dokaza da je ono zabranjeno.

Ako je neophodno, čovjek može napraviti zub ili nos od zlata.

Zabranjeno je nositi neku mangupsku odjeću po kojoj bi se ras-poznavao među ljudima, kao i sve po čemu će biti poznat, osim u slučaju kad nosi odjeću koju je sunnet nositi, a svijet nosi odjeću koja se razlikuje od nje.

Haram je da žena produži svoju kosu tuđom kosom, kao i da pojača svoju kosu nečim što nije ljudska kosa poput: svile, vune ili lana.

Dozvoljeno je vezati kosu šarenim svilenim koncima koji nisu slični dlaci.

Ženi je zabranjeno odstranjivanje ili čupanje dlaka s lica, osim u slučaju ako joj naraste brada ili brkovi. U tom slučaju preporučuje joj se da to odstrani.

Ženama je dozvoljena upotreba kne, podvlačenje surme. Muškarcima se dopušta da koriste bezbojne diskretne mirise, a žene mogu upotrebljavati posebne ženske mirise samo kod kuće.[1] Zabranjeno je kniti se crnom bojom.

Zabranjeno je smanjivanje zubi kako bi se povećao razmak od jednog do drugog zuba, jer je to mjenjanje lika kojeg je Allah dao, To je dozvoljeno samo u slučaju ako gustoća zuba prouzrokuje štetu i bol pri upotrebi. Zabranjeno je tetoviranje i muškarcu i ženi.

Zabranjeno je slikanje svega što ima dušu, bez obzira da li se radi o kipu ili slici, osim dječijih igračaka. Neki fikhski učenjaci to dozvoljavaju.

Ako je slikanje zbog opšte koristi, onda je dozvoljeno pod uvjetom da slika ne bude posebno poštovana i da ne bude postavljena na mjesto na koje šeriat ne dozvoljava postavljanje slika.[2]

NATJECANJE

المسابقة

U Islamu je propisano natjecanje, to jest korisne vježbe koje su u osnovi dozvoljene, nekad natjecanje može postati i preporučeno, shodno nijetu i namjeri. Natjecanje može biti u trčanju više osoba, gađanju strijelom ili pak oružjem, te u trci konjima, mazgama i magarcima.

Sva ulema je jednoglasna u tome da je dozvoljeno natjecanje bez stavljanja uloga.

Što se tiče natjecanja pod ulogom, ono je dozvoljeno u slijedećim slučajevima:

1. Ako vladar ili neko drugi kaže natjecateljima: "Ko od vas utekne, dobiće toliku i toliku nagradu".

2. Ako jedan od natjecatelja položi ulog i kaže drugom natjecatelju: "Ako me pretekneš, dobićeš to, a ako ja tebe preteknem, nećeš ništa dobiti niti ćeš šta biti dužan" (ulog samo sa jedne strane).

---

1) U vjerodostojnom hadisu kojeg prenosi Tirmizi i Nesai stoji: "Šminka muškaraca je miris čija se boja ne vidi, a šminka žene je boja bez mirisa".

2) Pod slikanje od opšte koristi spada slikanje radi putnih isprava poput lične karte, pasoša i slično.

3. Ako ulog bude od dvojice ili više natjecatelja, ako s njima bude i natjecatelj koji nije ništa uložio, a koji ima pravo uzeti sav ulog ako pobijedi, ali ako izgubi neće ništa biti dužan.

Zabranjeno je natjecanje kada svaki natjecatelj, ako pobjedi dobija ulog, a ako izgubi, biva dužan isti toliki ulog onom koje pobijedio, to je vrsta kockanja, koje je zabranjeno. Ovo je veliki grijeh.[1]

Postoje tri vrste konja: konji koji se drže u ime Allaha (za džihad), konji koji se drže radi čovjeka (da mu obavljaju poslove) i konji koji se drže radi šejtana (oni na koje se kocka i ulaže novac).

Zabranjeno je mučenje životinje u bilo kom obliku, a dozvoljeno je obilježavanje (žigosanje) životinja, osim u predjelu lica.

Dozvoljeno je uškropljenje konja, ovnova i mazgi, dok uškropljenje čovjeka nije dozvoljeno.

Nije dozvoljeno zavađanje životinja, niti podsticanje jednih da se bore protiv drugih ili protiv čovjeka.[2]

IGRANJE TAVLE I ŠAHA

اللعب بالنرد (الطاولة) و الشطرنج

Zabranjeno je igranje tavle i sličnih igara. Neki učenjaci to dozvoljavaju, pod uvjetom da u igri ne bude zabranjena uloga, niti ikakvog vida kockanja.[3]

Što se tiče igranja šaha, neki ga zabranjuju, a neki dozvoljavaju, ali većina smatra da je šah zabranjen poput tavle, s tim što je zabrana tavle strožija.

Šafija i neki tabini smatraju da je šah samo mekruh, ali pod sljedećim uvjetima:

1. Da igranje šaha ne ometa obavljanje neke vjerske obaveze.
2. Da u igri ne bude prisutan nikakav vid kockanja.
3. Da se u toku igranja ne desi ništa što je u suprotnosti sa Allahovim propisima.

Ako je šah u obliku figura onda je igra šaha zabranjena.

---

1) Pod ovim se podrazumjevaju igre novijeg datuma poput flipera i drugih kockarskih aparata.

2) Koride koje se priređuju na nekim mjestima u Bosni ili zavađanje pjetlova su od ove vrste i zabranjene su.

3) Tu još spadaju i karte, domine, ne ljuti se čovječe i druge slične igre. U Muslimovu sahihu stoji: "Ko igra sa kockom (nerdešir) kao da je obojio ruke krvlju i svinjskim mesom". Malik u svom Muvettau prenosi od Ebu Musa'a El-Eš-Arije da je Alejhiselam rekao: "Ko igra sa kockom nepokoran je Allahu i Poslaniku"

ZAVJET

النذر

Zavjet je da musliman postavi sebi u obavezu nešto što predstavlja pokornost prema Allahu, a što prije zavjetovanja nije bilo obavezno, kao kad bi rekao: "Neka sam dužan, u ime Allaha, postiti jedan dan ili klanjati dva rekata namaza".

1. Dozvoljeno je uopšteno zavjetovanje s kojim se želi postići Allahovo zadovoljstvo i takav zavjet je obavezno ispuniti.

Ako se zavjetuje nešto potpuno neodređeno, kao kad bi se reklo: "Ja se zavjetujem, u ime Allaha.", u tom slučaju dužnost je izvršiti keffaret (iskup) za zakletvu, a neki kažu da bi bilo dovoljno izvršiti ono najmanje što se može smatrati zavjetom, kao što su dva rekata namaza.

2. Mekruh je uvjetno zavjetovanje.

a) Ako svoj zavjet neko uvjetuje Allahovim djelom, npr. da kaže: "Ako Allah da ozdravljenje mom bolesniku postiću toliko dana", pa mu Allah ispuni želju, dužan je i onaj koji se zavjetovao ispuniti zavjet.

b) Ako se uvjetuje zavjet za neki ljudski postupak, kao kad bi se reklo: "Ako učinim to i to, postiću mjesec dana", onda se može birati da li će se ispuniti zavjet, ili će se izvršiti keffaret zakletve, ako se ne izvrši ono za što je neko vezao svoj zavjet.

3.Zabranjeno je (haram) zavjetovanje u ime nekog drugog mimo Allaha, kao što je zavjetovanje prema kaburovima evlija, u smislu da se kaže: "Ako Allah dadne ozdravljenje mome bolesniku, ja ću podijeliti sadaku na kabur evlije, ili toga i toga u tolikom iznosu".

4. Ako se neko zavjetuje da će učiniti nešto što bi bilo grijeh, kao kad bi se zavjetovao da će počiniti neki haram, ili izostaviti neki vadžib, haram mu je ispuniti takav zavjet.

Ako se zavjetuje da će sebi zabraniti ono što je Allah dozvolio, kao kad bi se neko zavjetovao da će sebi zabraniti neku dozvoljenu hranu, on time neće ništa učiniti zabranjenim, a dužan je izvršiti keffaret zakletve, osim u pogledu supruge, jer ko se zavjetuje da mu je supruga zabranjena (haram), dužan je izvršiti keffaret za zihar (vidjeti poglavlje o ziharu).

Ko se zavjetuje da će podjeliti sav svoj imetak, dovoljno je da podjeli trećinu imetka, ako je u pitanju općeniti zavjet, a ako je zavjet vezan za neki ljudski postupak, onda mu je dozvoljen samo keffaret za zakletvu.

Keffaret (iskupljenje) zakletve sastoji se u tome da se nahrani deset siromaha, tako što im se da po jedan mudd hrane, ili da s odjenu, ili da svakom dadne po jedno odijelo u kome se može klanjati, ili pak da oslobodi jednog roba, muslimana, a ako sve to ne mogne, onda je dužan da posti tri dana.

MEĐUSOBNI POSTUPCI LJUDI

المعاملات

KUPOPRODAJA

البيع

Kupoprodaja je propisana Kur'anom. Uzvišeni Allah kaže: " Allah je dozvolio trgovinu, a zabranio kamatu".[1]

Sastavni dijelovi trgovine su: prodavac, kupac, ono što se prodaje (roba i slično), cijena, te oblik i način na koji je trgovina obavljena.

Prodavac mora biti stvarni vlasnik onoga što prodaje ili opunomoćenik vlasnika, pametan, tj. da je svjestan šta radi.

Uvijet za kupca je da mu bude dozvoljeno raspolaganje imovinom, u smislu da nije malouman, da nije dijete i da nije pod prisilom.

Cijene moraju biti poznate.

Uvijet za ono što se prodaje (robu) jeste da bude čista, da ju je moguće preuzeti, da je poznata, bilo na osnovu viđenja, opisa, ili količine, ako je to roba koja se može vagati ili mjeriti.

Što se tiče robe koja je nečista, svi se slažu da je zabranjeno (haram) trgovanje alkoholom, mrljinama, svinjetinom, a razilaze se kad su u pitanju nečistoće za đubrenje njiva i vrtova, kao što je životinjski i ljudski izmet, većina odobrava tu prodaju, a Ebu Hanife odobrava prodaju i pasa.[2]

Oblik na koji je trgovina obavljena mora sadržavati ponudu i prihvatanje riječima koje upućuju na obostrano zadovoljstvo, kao npr.: "Prodao sam ti" i "Kupio sam", ili da kupac kaže: "Prodaj mi to za toliko i toliko novca", a prodavac odgovori "Prodao sam".

Nije dozvoljena prodaja pod prisilom, a što se tiče prodaje u nuždi ona je dozvoljena, ali je mekruh. Dovoljno je uručivanje jednog od njih.

Dozvoljeno je da između kupca i prodavca bude posrednik (nakupac) pod uvjetom da se nakupac i prodavac među sobom slože o procentu raspodjele viška kojeg dobiju.

Dozvoljeno je da se prilikom kupoprodaje uvjetuje određeno svojstvo kod robe, pa ako se to svojstvo nađe, prodaja je ispravna, a ako se ne nađe, kupoprodaja ne vrijedi. •

---

1) El-Bekare: 275

2) Jasno je da Islam određuje gajenje pasa samo radi čuvanja i lova.

Ako vlasnik proda palmu, ili neku drugu voćku koja je oplođena i na kojoj su se već pojavili plodovi, plodovi će pripasti prodavcu, a ako se nisu bili pojavili pripast će kupcu.

Prije nego što se raziđu prodavac i kupac imaju mogućnost izbora da ostanu pri ugovorenoj prodaji ili da odustanu od nje.

Ako jedan od njih dvojice uvjetuje pravo izbora do određenog vremena on stiće to pravo do isteka tog vremena, neki učenjaci misle da vremenski rok ne može biti duži od tri dana.

ZABRANJENE KUPOPRODAJE

البيوع الممنوعة أى المنهى عنها

1. Nije dozvoljeno prodati robu prije nego što se ona preuzme od prvog prodavca.

2. Nije dozvoljeno prodavanje ribe u vodi, niti prodaja mladunčeta dok je u majčinoj utrobi.

3. Nije ispravno prodati plod prije nego što se pokaže njegova zrelost, niti žitarica prije očvršćenja zrna.

4. Nije ispravna prodaja robe bez njenog viđenja ili opisa njenog izgleda.

5. Nije dozvoljena prodaja mlijeka u vimenu ili masla u mlijeku.

6. Nije dozvoljeno da se nešto kupi i dadne prodavcu kapara pod uvjetom da, ako ostavi robu, novac pripadne njemu tj. zabranjeno je prodavcu posjedovanje unaprijed primljenog novca ako kupac odustane od kupovine.

7. Nije dozvoljena prodaja duga za dug.

8. Zabranjeno je (haram):

a) Obmana u trgovini, u smislu da se prodaje neka roba skuplje nego što je stvarna cijena te robe.[1]

b) Nedopustiva je obmana u prodaji robe, tako što bi se izložio bolji dio robe, a sakrilo ono što je slabo i ne vrijedi.

c) Nije dopuštena prodaja duže nepomužene stoke, to jest da se krava npr. ne muze neko vrijeme pred prodaju, te se u njenom vimenu nakupi više mlijeka, što navede kupca na uvjerenje da je ona izuzetna muzara.

d) Zabranjena je prodaja robe s mahanom zbog koje joj se umanjuje vrijednost, pa ako kupac nije znao za to on ima pravo izbora.

---

1) Nužno je ispravno vaganje, to jest ostavljanje robe na vagi da se jasno vidi kolika je težina robe što isključuje bacanje robe brzinom na tas i dizanje na brzinu čime se obmanjuje.

9. Zabranjeno je da mještanin prodaje robu nekog sa strane to jest da stranac dođe s robom na pijacu s namjerom da je proda, pa mu jedan od mještana kaže: "Ostavi tu robu kod mene, pa ću ti ja nakon nekoliko dana prodati skuplje", i ako je ta roba ljudima neophodno potrebna.

10. Zabranjeno je presretanje putnika da bi se od njih nešto kupilo prije nego što oni stignu na pijacu, u situaciji kad oni nisu upoznati sa cijenama i ponudama na tržištu, kao što je zabranjeno i nametanje na kupovinu svoga brata.

11. Zabranjeno je nadmetanje, to jest kupovanje robe po određenoj neadekvatnoj cijeni, kad ta roba nije potrebna, nego joj se želi podići cijena i tako zavesti kupca da je kupi. Ovakva prodaja se ponekad naziva prodaja obmane, jer ona podrazumjeva prodaju uz neznanje, rizik ili hazard.

12. Zabranjena je prodaja na prodaju i tada roba pripada prvom kupcu.

13. Zabranjeno je prodati grožđe (ili šljivu), ako se zna da će kupac od toga voća praviti alkohol po tome što će činiti haram.

Dozvoljena je prodaja preko posrednika, prodaja tuđe robe bez njegove dozvole u slučajevima kad muž proda nešto što je u vlasništvu njegove supruge, bez njene dozvole ili da za tu robu nešto kupi. Inače kupoprodaja uopće ovisi o dozvoli vlasnika robe ili njegovog opunomoćenika.

Dozvoljena je prodaja džuture onoga čija vrijednost nije detaljno poznata.

Većina učenjaka dozvoljava povećanje cijene kao i produženje roka. Ovaj stav podržava i Ševkani.

Nije dozvoljeno prodavanje onog što je oteto, ili ukradeno, ili onog što je zabranjeno, pa makar ono bilo pomiješano i sa onim što je dozvoljeno.

Zabranjeno je često zaklinjanje prilikom prodaje i kupovine, a haram je obavljati kupoprodaju kad je vrijeme propisanog namaza kratko, kad prouči ezan za džumu, a i prema ostalim namazima se treba tako odnositi.

Dozvoljena je prodaja, to jest prodaja uz mogućnost određene zarade, ali i gubitka.[1]

Davanje poklona onome ko kupi iznos npr: 10. 000 maraka.

---

1) Nasuprot tome, današnje banke to čine na način koji predstavlja jednu vrstu kamate, tako što investitor ulaže u neki projekat, uz saglasnost onog čiji će biti projekat, a kad ga završi toliko da bude spreman za proizvodnju doda stvarne troškove onoliko koliko investitor treba da zaradi i to postane dug na teret proizvodača kojeg će on podmiriti prije ili kasnije, a obično se dogovore da to bude kasnije. To je dakle kamata.

Dozvoljena je prodaja i kupovina mushafa, jedino imami Ahmed to ne dozvoljava.

Nije dozvoljena prodaja robe dok je na svom prirodnom mjestu, kao što je rijeka, bunar, kiša i slično. Dozvoljena je prodaja vode kad se zaokruži, postane vlasništvom u bilo kom obliku, kao što je kopanje bunara i slično.

Dozvoljena je prodaja nečeg naručenog, to jest kupovanje nečeg što će se uraditi prema narudžbi, pod uvjetom da se ugovori vrsta proizvoda, njegova svojstva i vrijednost, kako ne bi došlo do spora. Zabranjena je prodaja pod prisilom i u tom slučaju ljudi su dužni da pomognu i daju pozajmice dok nevoljnik ne izađe iz krize. Ako neko iz straha od vlasti iscenira neku prodaju, ona nije važeća, jer se nije namjeravala prodaja, već izbjegavanje nepravde. Zabranjena je prodaja i kupovina u džamiji. Zabranjeno je krivo mjerenje. Ako neko kupi pokvarena jaja, vraća ih prodavcu i uzima novac nazad. Dozvoljena je "semsera" a to je davanje robe na prodaju uz određivanje cijene i dozvoljavanje prodavcu da uzme sebi što zaradi preko te cijene.

Svako uslovljavanje je dozvoljeno, izuzev uslova koji su suprotni Allahovoj knjizi.

ODREDIVANJE CIJENA

التسعير

U ovom slučaju misli se na postavljanje precizne cijene za robu koja se namjerava prodavati, tako da se ne učini nepravda ni prodavcu ni kupcu.

Allahov Poslanik (s.a.v.s.) je zabranio da vladar određuje cijene robi jer postoji mogućnost činjenja nepravde, a ljudi su slobodni u svojim imovinskim postupcima. S druge strane, određivanje cijena prouzrokuje skrivanje robe, pa siromasi neće moći doći do nje. Vladaru je dozvoljeno da odredi cijenu robe kad trgovci suviše podignu cijene, čak je to i obaveza njegova u smislu zaštite prava naroda i sprečavanja skrivanja robe.

MONOPOL

الإحتكار

Ihtikar znači kupiti neku robu i skloniti je sa tržišta, dok takve robe ponestane kod svijeta, pa joj onda povećati cijenu.

Takav postupak je haram, posebno ako je sklonjeno više robe nego što je potrebno njemu i onima koje on izdržava godinu dana. Haram je iščekivanje vremena enormnih povećanja cijena da bi se prodala roba, a posebno ako se to desi u vrijeme kada je kod ljudi vladala nestašica te robe. Ako bi određeni broj drugih trgovaca imao te robe i ljudi ne bi bili u krizi za nju, onda to ne bi bilo ihtikar.

OPOZIV KUPOPRODAJE

الاقالة

To je odustajanje prodavca ili kupca od robe zbog nepostojanja interesa za kupovinu kod kupca, ili zbog potrebe prodavca za tom robom. U tom slučaju on će tražiti raskid ugovora, što je poželjno i ugovor će se smatrati raskinutim, a kupoprodaja nevažećom pod uvjetom da roba koja bude prodata nije upropaštena, da nije umro jedan od učesnika u ugovoru ili pak da cijena te robe nije povećana niti smanjivana.

PLAĆANJE UNAPRIJED

السلم

Ovdje se misli na prodaju nečeg opisanog što će prodavac biti dužan i za šta će odmah primiti protunaknadu. Ovo se zove još i prodaja iz potrebe, jer je prodavcu potreban novac, a kupcu roba.

Takva prodaja je dozvoljena pod uvjetom da bude ugovorena precizna količina ili mjera, određen rok isporuke i protunaknada u novcu, koja će se odmah isplatiti. Ne može se uzeti druga roba osim one koja je ugovorena, dok neki to dozvoljavaju i ovaj stav je ispravniji.

KAMATA I ZAMJENA NOVCA
الربا و الصرف

KAMATA
الربا

Kamata je zabranjena Kur'anom i hadisom.

Riječ riba (kamata) znači povećanje, ovdje se misli na povećanje dobiti na osnovu transakcije.[1]

Postoje dvije vrste kamata: kamata uz višak i kamata na kredit.

Prva vrsta kamate podrazumjeva prodaju jedne vrste hrane ili novca za istu vrstu uz povećanje kao npr. prodaja jednog saa datula za saa i četvrt ili prodaja jedne oke srebra za oku i dirhem (srebreni).

Druga vrsta, odnosno kreditna kamata ima dvije grupe: prva grupa je da čovjek bude nešto dužan drugom i kad dođe rok vraćanja duga ovaj mu kaže: "Ili ćeš mi vratiti dug, ili ću ti ga povećati", i ako mu se dug ne vrati u dogovorenom roku on mu ga poveća za određeni procenat, ili kad neko pozajmi npr. deset dinara za petnaest dinara na određeni rok.

Druga grupa je da onaj koji uzima kamatu proda jednu vrstu hrane za drugu vrstu, uz čekanje bez preuzimanja robe odmah. Kao kad bi neko prodao kantar datula za kantar pšenice na određeni rok, ili prodao jednu valutu za drugu, kao npr. deset dinara (zlatnika) za sto dvadeset dirhema (srebrenjaka) na određeno vrijeme.

Ako proda hranu za bilo koji novac, dozvoljeno je kao i za sličnu hranu, za hranu koja se vaga istu količinu i za ono što se mjeri istu količinu.[2]

---

1) Jedna vrsta kamate je da neko preda nekom novac na ime robe koja mu je potrebna, s tim da mu se u ratama vrati novac uz dodatak (kamatu) zbog toga što otplaćuje u ratama. Ovo je jedan neprihvatljivi čin jer se njime želi dozvoliti ono što je zabranjeno.

2) Kamata je ulaganje novca kod firme koja garantuje procenat ulagaču zbog toga što mu se osigurava procenat bez obzira na prođu time on ne učestvuje u riziku niti u gubitku. U šeriatskom pravu postoji posebna oblast tzv. islamska ekonomija u kojoj su razradeni vidovi poslovanja u Islamu, čime se izbjegava poslovanje kojim se izaziva Allahova srdžba.

ZAMJENA NOVCA

الصرف

Dozvoljeno kao i drugo ali iz ruke u ruku.

Ovdje se misli na prodaju jednog novca za drugi kao što je prodaja dinara za dirheme i obratno.[1]

Da bi ova prodaja bila valjana uvijet je da se jedna gotovina zamjeni za drugu na licu mjesta.

Zbog razlike u vrijednosti valuta dozvoljena je različita cijena novca.

Kada se radi o istoj valuti, onda nije dozvoljena razlika u cijeni jer bi to predstavljalo kamatu, kao što je spomenuto, a shodno riječima Allejhiselama: "Ne prodajite zlato osim jednu količinu za istu takvu količinu".[2]

UDRUŽIVANJE U POSLU

الشركة

Dozvoljeno je da se dvije ili više osoba udruže u zajednički posao u smislu Poslanikova hadisa: "Allahova ruka je nad dvojicom saradnika sve dok ne počnu varati jedan drugog".[3]

Udruživanje se sastoji u tome da se dvije ili više osoba udruže u imetku kojeg su između sebe sakupili u precizno određenim razmjerama.

Udruživanje može biti na više načina:

1. udruživanje novca,
2. udruživanje rada,
3. udruživanje ugleda,
4. udruživanje u poslovanju.

1. UDRUŽIVANJE NOVCA - AKCIONARSTVO

شركة العنان

Ovo udruživanje se sastoji u tome da se udruže osobe koje imaju pravo raspolaganja imetkom, sakupe određenu količinu

---

1) Prema tome trgovina papirnim banknotama je ispravna kad se radi o različitim valutama, kao što je zamjena dinara za džunejhe, ali pod navedenim uvjetima.
2) Muttefekun alejh
3) Ebu Davud

imovine koja je na njih raspoređena u poznatim udjelima, pa zajednički rade na njenom povećanju djeleći zaradu i gubitak između sebe, i to prema količini svačijeg udjela u zajedničkom kapitalu.

Uvjeti za valjanost ovog udruživanja su:

1. Potrebno je da bude poznata količina zajedničkog kapitala kao i dio svakog od kompanjona.
2. Kapital mora biti u novcu, a ako bude u robi, ona će se procijeniti prema njenoj vrijednosti na dan udruživanja.
3. Rad mora biti podijeljen između kompanjona prema udjelima, pa čiji udio bude iznosio četvrtinu kapitala, taj je dužan raditi svaki četvrti dan.
4. Ako jedan od kompanjona nekoga iznajmi da radi, nadnica će mu se davati od kapitala (glavnice).
5. Ako neko od kompanjona umre, udruživanje se raspada potpuno.

2. UDRUŽIVANJE RADA

شركة الأبدان

Ako se dvojica kompanjona udruže u određenoj zaradi, ili određenoj proizvodnji, ono što zarade dijele podjednako, ili onako kako su se dogovorili prije udruživanja.

Ovakvo udruživanje je dozvoljeno na osnovu sunneta.[1]

Ako se jedan od njih razboli ili bude opravdano odsutan dijeliće međusobno ono što drugi zarade. Onaj zdravi ima pravo da nekog iznajmi kako bi radio umjesto bolesnog, a da uzme nadoknadu iz njegovog udjela.

3. UDRUŽIVANJE UGLEDA

شركة الوجوه

Ovo udruživanje se sastoji u tome da se dvojica udruže i kupe neku robu bez ulaganja truda ili imetka, već na osnovu njihovog ugleda (povjerenja), pa tu robu prodaju. U ovom slučaju sve što zarade ili izgube oni međusobno dijele.

---

1) Ebu Davud, Nesai i Ibn Madže od Ebu Ubejde, a ovaj od Abdullaha.

4. UDRUŽIVANJE U OVLAŠTENJIMA

شركة المفاوضات

U cilju poslovnog udruživanja svaki od dvojice kompanjona međusobno se ovlaste kako bi mogli potpuno raspolagati imetcima i radnom snagom.

Ovakvo udruživanje ne odobrava većina islamskih učenjaka.

5. UDRUŽIVANJE RADI OSIGURANJA

شركات التأمين

Osiguravajuća preduzeća su šeriatski neispravna, jer ona ne posluju na principu dijelenja zarade i gubitka, već na postojanju opasnosti i neizvjesnosti, a uz to, ona trguju čovječijim životom i smrću, onim što se nikako imetkom ne može nadoknaditi. Njihov profit je očit vid kamate. Ova udruženja su, prema tome, šeriatski potpuno neispravna.

PRAVO PREČE KUPOVINE

الشفعة

Kompanjon ima pravo da po istoj cijeni uzme udio svoga kompanjona u zemlji koju je ovaj prodao.

Ovo je pravo kompanjona i šeriatski je potpuno opravdano.

Uvjeti pod kojima se gubi pravo preče kupovine:

1. Ako se podijeli zemlja, odrede međe i označe putevi gubi se pravo na preču kupovinu.

2. Ako kompanjon bude prisutan kod kupoprodaje ili bude znao za prodaju a ne bude tražio svoje pravo preče kupovine, on će izgubiti to pravo, ako je bio odsutan u tom slučaju on ima pravo potraživanja.

3. Ako kupac ono što je kupio uvakufi, pokloni ili dadne u milostinju, tada kompanjon gubi pravo preče kupovine.

Kupcu pripada urod i prinos koji je odvojen. Ako nešto sagradi ili posadi voćku kompanjonu pripada vrijednost toga i to mu kupac treba garantovati.

Jamstvo kupcu daje prodavac i on sva svoja potraživanja traži od prodavca.

Pravo preče kupovine se ne može prodati ni pokloniti. To je u suprotnosti s ciljem radi kojeg je propisano to pravo, a cilj je otklanjanje štete od kompanjona.

KREDITIRANJE - DIONIČARSTVO

المضاربة – القراض

Mudareba je način poslovanja po kojem jedan čovjek dadne drugom određeni novac kojim će ovaj trgovati, s tim što će zarada biti podjeljena među njima onako kako su se dogovorili, a ako dođe do gubitka, on će ići samo na glavnicu. Ovaj oblik poslovanja propisan je i dozvoljen i u tome se slažu svi islamski učenjaci (idžma).

UVIJETI ZA VALJANOST KREDITIRANJA - DIONIČARSTVA

وشروطها

1. Uloženi novac mora biti poznat (količinski).
2. Mora biti utanačen procenat zarade koje će pripasti radniku.
3. Ako se radilo o dogovoru po principu "Zaradu ćemo dijeliti", onda svakom pripada po polovina zarade.
4. Zarada se ne može dijeliti bez pristanka obadviju strana.
5. Ako se podijeli zarada a u sljedećoj akciji dođe do gubitka on će se nadoknaditi iz glavnice.
6. Ako dođe do raskida mudareba i onaj koji je uložio imetak bude tražio podmirivanje svog udjela u robi, radnik mu je to dužan dati.

DAVANJE POD ZAKUP, OBRAĐIVANJE ZEMLJE, NAPOLIČARSTVO

المساقاة والمزارعة

DAVANJE POD ZAKUP

المساقة

Pod pojmom davanje u zakup misli se na ustupanje palmi i drugih stabala nekom ko će ih natapati vodom i voditi brigu o njima, a za naknadu će dobiti određeni dio ploda.

Ovakav postupak je dozvoljen.

Uvjeti za valjanost su:

1. Broj palmi i drugog drveća mora biti poznat.
2. Dio koji će se dati također treba da bude poznat.
3. Radnik mora obavljati sve što je neophodno za održavanje palmi kako je to uobičajeno.
4. Ako za ustupljenu zemlju treba davati porez, onda će to davati vlasnik zemlje.
5. Što se tiče zekata, njega je dužan dati onaj čiji udio dostiže vrijednost nisaba bez obzira da li se radi o radniku ili o vlasniku zemljišta.

OBRADIVANJE ZEMLJIŠTA

المزارعة

Pod ovim se podrazumijeva davanje zemlje nekom drugom da je obrađuje uz određenu naknadu. Većina ashaba i tabiina smatra da je to dozvoljeno shodno Alejhiselamovom postupku sa stanovnicima Hajbera, dok neki drugi smatraju da je to zabranjeno. Uvjeti za valjanost ove odredbe su:

1. Ustupanje zemljišta mora biti na određeno vrijeme.
2. Naknada radniku treba biti poznata.
3. Sjeme mora obezbijediti vlasnik zemljišta.

NAPOLIČARSTVO

المخابرة

Ako sjeme obezbjedi radnik, onda je to muhabera (iznajmljivanje zemljišta), većina učenjaka smatra da to nije dozvoljena radnja.

Iznajmljivanje zemljišta za novac prihvatljivije je od iznajmljivanja za dio prihoda.

IZNAJMLJIVANJE (ZAKUP)

الإجارة

Iznajmljivanje je obavezujući ugovor za korištenje nečega na određeno vrijeme, uz određenu naknadu. To je dozvoljeno, pod uvjetom, ako je predmet korišćenja poznat kao što je stanovanje u kući, da je predmet dopušteno koristiti i da je poznata naknada za korištenje.

Dozvoljeno je iznajmiti učitelje za poučavanje u Kur'anu, kao što je dozvoljeno iznajmiti osobu za hranu i odjeću.

Onaj ko iznajmi nešto mora imati stvarnu korist od toga, pa nije dozvoljeno iznajmiti nekoga da čini ibadet kao što je namaz ili učenje Kur'ana,[1] jer od toga ima korist samo onaj koji je iznajmljen, za razliku od poučavanja, učenja ezana i ikameta.

Naknada postaje obavezujuća nakon isteka roka i vraćanja posjeda makar i ne bi bio potpuno iskorišten.

Ako iznajmljivalač nađe neki nedostatak u iznajmljenoj stvari, dozvoljeno mu je da raskine ugovor o iznajmljivanju.

Tokom perioda na koji je iznajmljivanje ugovoreno, onaj koji je unajmio smatra se pouzdanim i nije dužan da nadoknadi štetu koja se dogodila bez njegove krivice.

NAGRAĐIVANJE

الجعالة

Onaj kome je dozvoljeno raspolaganje imetkom, može ponuditi određenu količinu novca nekome ko bi mu obavio neki specijalni posao, kao kad bi neko objavio ponudu: "Ko mi ozida ovaj zid, dobiće toliko i toliko", u tom slučaju onaj ko to uradi zaslužuje obećanu nagradu za urađeni posao.

Ovakav ugovor je dozvoljen, s tim što ga svaka od dvije strane ima pravo prekinuti bez obzira da li se radi o većem ili manjem poslu.

Ako dođe do raskida, prije obavljenog posla, radnik ništa ne dobiva, a ako se to desi u toku posla radnik neće dobiti ništa ako je on prouzrokovao raskid, ali ako je to učinio poslodavac onda radniku pripada procenat, shodno procentu urađenog posla.

PRENOS DUGA DOZNAKA

الحوالة

Pod ovom odrednicom podrazumijeva se prenos duga sa jedne osobe na drugu, kao kad bi jedan čovjek bio dužan nešto drugome, ili ako bi neko treći bio njemu dužan isto toliko, pa se oni međusobno dogovore:

---

1) Hadisom se zabranjuje zarađivanje na osnovu Kur'ana, pa prema tome, iznajmljivanje učača da uči Kur'an za umrle nije dozvoljeno. Ali ako bi se učio bez naknade, onda bi bilo dozvoljeno. Međutim, pojedini pravnici dozvoljavaju uzimanje naknade slično naknadi mujezina, ne za ezan ili učenje, već za potrošeno vrijeme.

"Upućujem te na toga i toga, on je meni dužan pa uzmi to od njega".

Ako onaj koji je upućen drugom to prihvati, onda se onaj koji ga je uputio oslobađa duga, pa makar onaj na koga je prenesen dug i ne bio zadovoljan.

Ovakav postupak je dozvoljen.

Ako se ne mogne od njega uzeti dug zbog toga što je on bankrotirao, ili zanijekao da je dužan, dug se neće vratiti na onog koji ga je prenio.

ZALOG

الرهن

Uzimanjem zaloga, osigurava se dug nečim iz čega ga je moguće namiriti, pa kad dođe rok otplate, ako se dug ne vrati, namiriće se od onoga što je uzeto u zalog.

Dužnik daje zalog, davalac pozajmice uzima zalog, a ono što se daje uz zalog zove se rehn.

Uzimanje zaloga je dozvoljeno.

Zalog postaje punovažan uzimanjem, ali ako bi onaj koji je dao zalog pokušao da ga vrati od onoga koji ga je uzeo, može ga vratiti. Ono što nije dozvoljeno prodavati nije dozvoljeno ni davati u zalog.

Zalog se daje na povjerenje onom ko je dao pozajmicu. Ovaj nije dužan ništa nadoknađivati, ako nije prouzrokovao štetu na zalogu. Zalog se može ostaviti kod neke treće, povjerljive osobe.

Kad dođe rok za otplatu, a dug nije otplaćen, zajmodavac će prodati zalog i namiriti dug, a ono što pretekne vratiće vlasniku, a ako ne podmiri sav dug ostatak pada na dužnika.

Zajmodavac ima pravo koristiti se zalogom onoliko koliko troši na njega, npr. da muze i jaše onoliko koliko je hranio, dok plodovi sa zaloga pripadaju onom ko je dao zalog.[1]

"LUKATA" - NAĐENA STVAR

اللقطة

Ako nađena stvar bude vrijedna, treba oglašavati godinu dana da je dotična stvar kod nas dok joj ne dođe vlasnik i ne opiše njene osobine.

1) Pravilo je da je svaki zalog koji donosi korist kamata.

Ako bude nađena stvar poput jednog dinara (zlatnika) treba oglašavati tri dana da je dotična stvar kod njega.

Ako dotična stvar bude bezvrijedna poput hurme, konopčića (povodca od konja a ne cio konopac) uzima se bez oglašavanja.

Ako se nađe ovca oglašava se, ali nema utvrđen rok jer je ona slaba i postoji opasnost da strada ako se ne zbrine. Ako ovaj koji nađe ovcu nakon vremena pojede je, a potom se javi njen vlasnik, nije ovaj dužan da mu plati.

Deve, krave, konji, mazge, magarci: deva se ne uzima ako se nađe jer je u stanju da jede drveće i dugo čuva vodu. Konji, mazge i slično kod Ahmeda imaju isti tretman po ovom pitanju kao i deve. Po Hanefiji dozvoljeno je uzeti sve vrste navedene u ovom djelu osim deve ako se bojimo da će stradati, ako ne onda nije dozvoljeno. Ono što potroši na životinju onaj koji je zbrine dužan mu je namiriti vlasnik životinje.

OPUNOMOĆENJE

الوكالة

Opunomoćenje je čin davanja punomoći nekoj osobi koja će ga zastupati u poslovima, u kojima je zastupanje moguće, to jest u sklapanju i razvrgavanju ugovora kao što je kupoprodaja, sklapanje braka i razvod.

Opunomoćivanje nije dozvoljeno kad se radi o ibadetima kao što je post i namaz, osim kod hadždža i umre za umrle i nemoćnu osobu i kad se radi o obavezama prema Allahu u kojima je dozvoljeno davanje pomoći, kao što je podjela zekata i klanje kurbana.

Punomoć nije dozvoljena kad se radi o priznavanju zakletve.

Opunomoćenik ne može zastupati nikoga u odnosu na sebe, svoju djecu i ženu, ni onog za koga ne može svjedočiti.

Ako onaj koji je nekoga opunomoćio nije ništa ograničio, onda je kupoprodaja zastupnikova, uz uobičajenu cijenu dozvoljena, pod uvjetom da obojica imaju pravo raspolaganja imovinom.

Opunomoćenje postaje važećim svakom izjavom koja upućuje na dozvolu, i u tom pogledu nije neophodan poseban oblik izjave.

OPUNOMOĆENJE ĆE BITI NEVAŽEĆE:

وتبطل الوكالة

1. Ako ga jedna strana raskine.

2. Smrću ili gubljenjem pameti jednog od njih.
3. Prestankom vlasništva kod onog koji je dao punomoć.

Opunomoćenik je pouzdan i neće namirivati štetu ako je nije on prouzrokovao.

IZMIRENJE - NAGODBA

الصلح

To je ugovor između dvije međusobno zavađene osobe, među kojima se želi riješiti nesporazum. Takav postupak je dozvoljen i poželjan.

VRSTE IZMIRENJA

أقسامه

Postoji izmirenje uz priznanje npr. da je neka osoba nešto dužna, ta druga osoba prizna dug, a ovaj mu oprosti dio onoga što je priznao, ili se poravna s njim, nakon što mu dadne nešto drugo, mimo onog što mu je bio dužan, kao kad bi mu dao novac umjesto onog što je bio dužan.

Druga vrsta izmirenja praćena je nijekanjem. Onaj ko je optužen za dug, ne priznaje da je dužan, ali se poravna sa onim ko ga optužuje dajući mu nešto kako bi ovaj odustao od optužbe.

Treća vrsta je prećutno izmirenje (bez priznavanja ili nijekanja duga), poravna se s njim dajući mu nešto kako bi ovaj odustao od optužbe.

OŽIVLJAVANJE PUSTOG ZEMLJIŠTA

إحياء الموات

Muslimanu je dopušteno da dođe na neko zemljište koje nije ni u čijem vlasništvu, zauzme ga, zasadi stabla u njega, izgradi na njemu nešto, ili pak bunar na tom zemljištu.

Takav postupak je dozvoljen shodno riječima Alejhiselama: "Ko oživi mrtvu (neupotrebljenu) zemlju, ona će pripasti njemu".

Vlasništvo na toj zemlji se ne ustanovljava bez stvarnog oživljavanja, nije dovoljno samo nešto posijati na njoj, ili staviti oznake na njoj ili je ograditi nekakvom ogradom.

Da bi oživljavanje zemljišta bilo ispravno uvjet je da to zemljište ne bude ničije vlasništvo i da takva radnja bude s dozvolom vladara.

DODJELJIVANJE ZEMLJIŠTA

الإقطاع

Dodjeljivanje zemljišta je dozvoljeno pod uvjetom da se ne dodjeli nikom više nego što može kvalitetno obraditi. Prema tome, kome vladar dodijeli zemlju, a on je ne mogne obrađivati, vladar je može od njega oduzeti da bi zaštitio opšte interese.

Oživljavanjem zemljišta ne postaje se vlasnikom prirodnih bogatstava kao što su: so, nafta ili rudnici, jer je to od interesa za sve muslimane.

Ako se na onom zemljištu što je oživio bude nalazila voda, količina koja preostane iz njegovih potreba pripada ostalim muslimanima.

Svaki višak vode općenito, bez obzira da li se radi o bunaru ili rijeci, na zemljištu koje neko posjeduje, treba prepustiti muslimanima kojima je ona potrebna i nije je dozvoljeno prodavati.

ZAJAM

القرض

Pod zajmom se podrazumjeva davanje novca nekome ko će se njime okoristiti a zatim vratiti njegovu vrijednost.

Davanje zajma je mustehab (pohvalno).

UVJETI ZAJMA

و شروطه

1. Neophodno je da bude poznata vrijednost i količina pozajmljenog koja će se vratiti vaganjem, mjerenjem ili brojanjem.
2. Mora biti poznat opis pozajmljenog.
3. Zajam može dati onaj kome je dozvoljeno raspolaganje imovinom.
4. Zajam prelazi u vlasništvo preuzimanjem.

Zajam može biti na određeni rok ili bez roka vraćanja.

Zabranjeno je (haram) da zajmodavac ostvari bilo kakvu korist davanjem zajma, bez obzira da li se radilo o povećanju duga, ili

nekakvoj drugoj koristi, ako je to uvjetovano i dogovoreno među njima.

Ako zajmoprimac učini neko dobročinstvo prema zajmodavcu, to nije haram.

POSUĐIVANJE STVARI

العارية

Pod pojmom posuđivanje stvari misli se na davanje nečega osobi koja će se tim poslužiti neko vrijeme, a potom će vratiti, kao kad bi se nekom posudilo pero da piše, ili odijelo da ga obuče.

Takvi postupci su dozvoljeni i pohvalni.

Pozajmljivač je dužan:

1. Nadoknaditi vrijednost pozajmljene stvari na dan njenog uništenja (ako bi došlo do uništenja).
2. Obezbjediti vraćanje pozajmljenog.
3. Nadoknaditi štetu do koje dođe iznad onog što inače biva upotrebom.

Pozajmljivaču je dozvoljeno da iznajmi pozajmljenu stvar, ali mu nije dozvoljeno da je on pozajmljuje drugima.

Obojici je dozvoljeno odustajanje od posuđivanja općenito ili na odre-đeno vrijeme. Ko posudi zemljište za sjetvu, ne može ga vratiti dok se ne požanju usjevi.

Ko nešto posudi na određeno vrijeme, mustehab je da to ne traži natrag sve dok ne prođe ugovoreno vrijeme.

OTIMANJE

الغصب

Otimanje je prisvajanje tuđe imovine, bespravno i silom.

Takav postupak je strogo zabranjen (haram) i počiniocu se izriču popravne mjere, zatvaranje ili batinanje.

Onaj ko nešto otme, obavezan je vratiti i ono što je oteo i ono što je nestalo od otetog, kao što su životinjski proizvodi ili naknada za korišćenje životinje.

Ako oteta stvar propadne kod njega, dužan je nadomjestiti istu ili dati njenu vrijednost.

Ako njegov pas ujede nekog, ili njegova životinja upropasti nešto, on je dužan da nadoknadi štetu.

POKLON

الهبة

Poklanjanje je dobrovoljno davanje nečega od svog imetka od strane razumna čovjeka.

Poklanjanje ili hedija je mustehab.

Uvjet poklanjanja je ponuda i prihvatanje.

Ako otac nešto pokloni jednom od svoje djece, mustehab je da pokloni i ostaloj djeci.

Zabranjeno je vratiti poklon, osim ako je roditelj poklonio nešto djetetu. U tom slučaju dozvoljeno je vraćanje, pod uvjetom da se poklonjena stvar nalazi kod djeteta.

Onaj kome je nešto poklonjeno ne postaje vlasnikom toga sve dok ga ne preuzme, i sve dotle darodavac ga može vratiti.

Preuzimanje ne vrijedi bez dozvole darodavca.

Ako bi darodavac rekao: "Poklanjam ti prihod mog vrta sve dok si živ", nakon što on umre, to se vraća vlasniku.

Ako darodavac kaže: "Dajem ti za cio život", ili "To je tebi i tvom potomstvu", to se zove "umra"[1] i ne vraća se darodavcu.

Ako bi jedan čovjek rekao drugome: "Ako umrem prije tebe moja kuća će pripasti tebi, a ako ti umreš prije mene, tvoja kuća će pripasti meni", to je "rukba" [2]

Rukba je mekruh, ona poput "umraa", prenosi vlasništvo na potomstvo.

SKRBNIŠTVO I STEČAJ

الحجر و التفليس

Pod pojmom skrbništvo podrazumijeva se zabranjivanje čovjeku da u određenim slučajevima raspolaže sa svojom imovinom.

Skrbništvo je dozvoljeno u sljedećim slučajevima:

1. Malodobnim osobama, sve dok ne postanu punoljetne, određuje se skrbnik.

2. Maloumnoj osobi nasljednici mogu zabraniti raspolaganje imovinom zbog loših postupaka rasipanja.

3. Skrbnik je potreban i u slučaju ludosti koja nastaje od teške

---

1) Umra je ono što čovjek pokloni drugom čovjeku za cio život (umr).

2) Rukba je uzeta od izraza jerkubu (iščekivati), jer svaki od njih dvojice iščekuje smrt drugoga.

bolesti čija je opasnost smrtna. Takav čovjek nije u stanju razborito postupati i u tom slučaju nasljednici mogu tražiti da mu se zabrani raspolaganje imovinom.

Stečaj nastupa kada dugovi nekog čovjeka obuhvate sve što on posjeduje. Tada se, ako zajmodavci to zahtjevaju, njemu stavi zabrana na raspolaganje imovinom, pa se proda sve što on posjeduje, te dobiveni novac razdjeli zajmodavcima, prema procentu dugova koje su imali kod njega.

Ako neko od zajmodavaca nađe neku svoju stvar koju mu je posudio, još neizmjenjenu, on ima pravo uzeti je, mimo ostalih zajmodavaca.

Za koga sud ustanovi da je u nevolji, nije dozvoljeno potraživati dug od njega jer je Uzvišeni Allah rekao: "A ako je u nevolji onda pričekajte dok bude imao"[1] isto tako, Alejhiselam je rekao: "Uzmite ono što nađete, i samo na to imate pravo".

OSTAVLJANJE NA ČUVANJE

الوديعة

Vedija (depozit) je imetak koji se ostavlja kod nekoga na čuvanje da bi bio vraćen vlasniku kad god ga ovaj zatraži.

Uvjet za takvo ostavljanje je da onaj koji nešto ostavlja i onaj kod koga se ostavlja budu punoljetni i pametni.

Ako ostavljena stvar propadne, onaj, kod koga je bila, nije dužan nadoknađivati je.

Nije dozvoljeno koristiti se ostavljenom stvari, osim u slučaju kad vlasnik to dozvoli.

PRIZNANJE

الإقرار

Priznanje može biti:

1. Obavijest osobi da joj je nešto dužna.
2. Potraživanje od druge osobe.
3. Ako je neko dužan nekom, onda je to svjedočenje.

Priznanje može biti:

1. Obaveza prema Uzvišenom Allahu, u čemu je dozvoljeno odustajanje.

---

1) El-Bekare: 280

2. Obaveza prema čovjeku, u čemu nije dozvoljeno odustajanje.

Priznanje je ispravno pod tri uvjeta:

1. Punoljetnost,
2. Pamet,
3. Dobrovoljstvo.

Dozvoljeno je izuzimanje, ako do njega dođe. Priznanje je jednako i u stanju zdravlja i u stanju bolesti.

Dozvoljeno je priznati pravo porijeklo prema sebi, kao npr. da se kaže: "Ovo je moj sin", pod uvjetom da on po godinama može biti njegov sin, da to potvrdi onaj koji ima pravo na to, i da neko drugi ne tvrdi da je to njegov sin.

VAKUF

الوقف

Uvakufljenje je ulaganje imetka kojim je moguće koristiti se,tako da se taj imetak ne potroši, koristeći ga u dobrovoljne svrhe.

Uvakufljenje je izuzetno pohvalan čin.

Uvjeti uvakufljenja:

1.Onaj koji uvakufljuje, mora biti u mogućnosti da dobrovoljno ulaže.

2. Ono što se uvakufi, ako je određeno, da bude od onog što je moguće posjedovati.

3. Uvakufljenje mora imati jasan cilj u smislu: "Uvakufio sam", ili "Dao sam u ime Allaha".

4. Treba uvakufiti ono što će ostati i nakon ubiranja prinosa.

Vakuf se ne može naslijediti, pokloniti, prodati niti je dozvoljeno vezivati ga za nešto. Ako nestane ustanove kojoj je uvakufljeno, vakuf će biti proslijeđen najbližoj rodbini onog koji je uvakufio.

Ako vakuf uvjetuje da on ili neko drugi nadgleda vakuf, to će se prihvatiti, a ako ne uvjetuje, onda će to učiniti nadležni organ (kadija).

Ako vakuf, zbog svoje zapuštenosti, prestane donositi bilo kakvu korist, neki učenjaci dozvoljavaju da se on tada proda i dobiveni novac uloži u nešto slično.

Uvakufljenje postaje važeće samim oglašavanjem, izdvajanjem, ili predavanjem onom kome je uvakufljen, i nakon toga nije dozvoljeno to prekršiti, prodati niti pokloniti.

OPORUKA

الوصية

Vasijjet je oporučivanje da se nešto plati, ili da se podijeli dio imetka nakon smrti.

Postoje dvije vrste vasijjeta:

1. Oporuka nekome da nešto za njega uradi, ili da prati i nadzire njegovu djecu do punoljetstva.

2. Usmjeravanje dijela imetka na ime onoga kome je oporuka namijenjena.

Vasijjet je obaveza i propis za onog ko je ostao dužan ili ima kod sebe nešto na čuvanju, ili ima nekih obaveza prema drugima.

Onaj ko se prihvati da nadzire nešto, mora biti pametan i razuman.

UVJETI OPORUKE

شروطها

1. Bolesnik mora biti pametan, svjestan, i biti vlasnik onog što oporučuje.

2. Ono što se oporučuje mora biti dozvoljeno.

3. Onaj kome se oporučuje nešto, mora to prihvatiti, jer ako odbije oporuka je nevažeća i on nakon toga nema više prava na nju.

4. Ko nešto oporuči da se izvrši poslije njegove smrti dozvoljeno mu je da odustane od toga ili da izmijeni šta hoće u oporuci.

5. Ko ima nasljednike, nije mu dozvoljeno da oporuči više od jedne trećine imetka, niti je dozvoljeno oporučiti jednom nasljedniku dok ne odobre ostali nasljednici.

6. Ako trećina ne bude dovoljna za sve oporuke, onda će se ona razdijeliti proporcionalno svim stranama, poput vraćanja duga svim potražiteljima.

7. Oporuka se izvršava tek nakon podmirenja dugova.

8. Oporuka se može prihvatiti za života oporučioca, a može i poslije njegove smrti.

9. Ako čovjek nešto oporuči pa to propadne, oporuka je nevažeća, i on nije obavezan da izdvaja iz imetka novu oporuku.

10. Ako oporuči jednom od nasljednika pa to neki nasljednici ne odobre, a neki drugi odobre, oporuka će se izvršiti u djelu koji je odobren.

Ko napiše svoju oporuku, a ne uzme svjedoka za to, oporuka mu je valjana.

NASLJEDNO PRAVO[1]

الفرائض (المواريث)

Kad neko umre:
1. Od ostavštine se izdvoje troškovi sahrane.
2. Zatim se podmire njegovi dugovi.[2]
3. Potom se sprovedu njegove oporuke.
4. Ostatak imovine se podijeli nasljednicima.

NASLJEDNICI

الورثة

a) Muški nasljednici su:
1. sin,
2. sinovljev sin i sve niže,
3. otac,
4. očev otac i sve naviše,
5. rođeni brat ili brat po ocu i majci,
6. sin rođenog brata ili brata po ocu,
7. očev rođeni brat ili njegov brat po ocu,
8. kao i sinovi njih dvojice,
9. suprug,
10. oslobođeni rob.

b) Ženski nasljednici su:
1. kćerka,
2. sinovljeva kćerka i sve naniže,
3. majka,
4. nena, to jest majčina majka i očeva majka i sve naviše,
5. sestra bila rođena ili po ocu ili po majci,
6. supruga,
7. oslobođena robinja.

c) Šest osoba ne nasljeđuje:
1. rob,
2. mudebber,[3]

---

1) Nasljedno pravo smo uvrstili u poglavlje "Muamelat" a ne u "Bračno pravo" jer je prilično je da bude u poglavlju "Muamelata".
2) I izdvoji zekat ukoliko podliježe obavezi zekata.
3) Mudebber je rob čiji je gospodar oporučio da će biti slobodan nakon gospodarove smrti. Stoga ga gospodar ne može prodati, pokloniti niti staviti kao zalog i kad gospodar umre, rob je slobodan.

3. robinja majka djeteta,
4. mukateb,[1]
5. ubica,
6. onaj ko je druge vjere.

Postoje dvije grupe nasljednika asabe (oni koji mogu uzeti cjelokupni imetak) i oni čiji je udio u nasljeđu strogo određen.

Asabe su nasljednici koji uzimaju cijeli imetak ako su sami, (ili je jedan od njih sam) ili ono što ostane iza onih čiji je udio određen, kad se nađu s njima, a ako iza ovih ne ostane ništa, asabe otpadaju (od nasljeđa).

NAJBLIŽE ASABE PO REDOSLJEDU

أقرب العصبات

1. sin,
2. zatim sinovljev sin,
3. zatim otac,
4. zatim očev otac,
5. zatim rođeni brat,
6. zatim brat po ocu,
7. zatim sin rođenog brata,
8. zatim sin brata po ocu,
9. zatim amidža...

ONI ČIJI JE UDIO U NASLIJEĐU STROGO ODREĐEN (ASHABUL FURUD)

أصحاب الفروض

1. kćerka (a ako ima brata ulazi s njim u asabat),
2. rođena sestra,
3. sestra po ocu ako je sama,
4. suprug,
5. supruga,
6. sinovljeva kćerka,
7. majka,
8. otac,
9. brat po majci,
10. nena, ako nema majke,

---

1) To je rob koji se sporazumio sa gospodarem da mu u ratama otplati svoju slobodu i kad otplati sve rate postaje slobodan.

11. pravi djed i uzlazna loza,

12. sestra po majci...

Određenih dijelova u nasljeđu pomenutih u Allahovoj Knjizi ima šest i to: polovina, četvrtina, osmina, dvije trećine, trećina i šestina.

1. Polovinu dobiva petoro: kćerka koja nema braće, rođena sestra ako nema nikog od asabe i od onih koji je sprečavaju u nasljeđu, kao i sestara po ocu pod istim uvijetima, suprug, ako supruga nije imala djece ili sinovljeve djece, i sinovljeva kćerka koja je sama, ako nema rođene djece.

2. Četvrtinu dobiva dvoje: a) suprug ako ima djece ili sinovljeve djece, b)supruga ili supruge ako suprug nema djeteta, niti sinovljevog djeteta.

3. Osminu dobiva: supruga ili supruge ako suprug ima dijete ili sinovljevo dijete.

4. Dvije trećine dobiva četvoro: a) dvije kćerke, b) dvije sinovljeve kćerke, c) dvije rođene sestre, d) i dvije sestre po ocu ako nemaju braće.

5. Trećinu dobiva dvoje: majka ako s njom nema djeteta ili sinovljevog djeteta, ili dvojica braće ako s njom bude otac sa jednim od supružnika ona će dobiti trećinu onog što ostane iza djela koji pripada suprugu ili supruzi, a dvije trećine toga pripadaju ocu, i dvoje ili više djece po majci.

6. Šestinu dobiva sedmoro: a) majka ako je s njom dijete ili sinovljevo dijete, ili dvoje i više braće i sestara, b) nena ako nema majke, c) sinovljeva kći kad ima rođena kćerka, d) sestra po ocu kad ima rođenu kćerku, e) sestra po ocu kad ima rođena sestra, f) otac kad ima dijete ili sinovljevo dijete, g) djed ako nema oca, h) jedno dijete po majci.

ZAKLANJANJE (HADŽB) U NASLIJEDU[1]

الحجب

1. Otpada nana po majci, ako je živa majka i nana po ocu ako je živ otac ili majka.

2. Otpada djed, ako je živ otac.

3. Otpada dijete po majci ako ima dijete ili sinovljevo dijete, ili otac ili djed.

1) Hadžb (zaklanjanje) može biti potpuno, kao što dijete zaklanja brata, i djelimično kao što dijete umanjuje udio supruga ili supruge. U ovom naslovu je riječ o potpunom zaklanjanju.

4. Otpada rođeni brat ako ima sin, ili sinovljev sin ili otac.

5. Otpada brat po ocu ako ima jedan od trojice prethodno spomenutih ili rođeni brat.

6. Otpada sin od rođenog brata ako ima neko od četvorice, ili djed ili brat po ocu.

7. Otpada sin brata po ocu ako ima neko od šestorice, ili sin rođenog brata.

8. Otpada amidža po ocu i materi ako ima neko od te sedmorice, ili sin brata po ocu.

9. Otpada amidža po ocu ako ima neko od te osmorice, ili amidža po ocu ili materi.

10. Otpada amidžin sin ako ima neko od te devetorice, ili amidža po ocu.

PRELAZAK IZ STATUSA ODREĐENOG DIJELA U STATUS ASABE[1]

التعصيب

1. Sa sinom, sinovljenim sinom, rođenim bratom i bratom po ocu, njihove sestre postaju asabe.

2. Sa rođenim bratom ili bratom po ocu, kćerka ili sinovljeva kćerka postaju asabe, tako da s njima dvojicom sestra postane asaba poput brata.

POSEBNA STANJA

حالات خاصة

Amidže, sinovi amidža i sinovi braće (muškarci) naslijeđuju, a njihove sestre ne naslijeđuju.

PROPORCIONALNA PODJELA

العول

Ako imetak ne može podmiriti sve određene dijelove, onda će se imetak proporcionalno podijeliti npr. kad bude suprug i dvije sestre, suprugu pripada polovina a sestrama dvije trećine, tada

1) Misli se da neko od asabe bude sa nekim od onih kojima pripada određen dio, pa i on uz ovoga dobije status asabe.

će se imetak podijeliti na sedam djelova i svakom dati kao da se daje na šestine, to jest suprugu tri sedmine, a sestrama četiri.[1]

ZAJEDNIČKO PITANJE

الكلالة أو المسألة المشتركة

Ako nasljednici budu suprug, majka, rođena braća, i braća po majci, tada sva braća dijele jednu trećinu. Ovakva pretpostavka je poznata kao "zajedničko pitanje".[2]

DODACI

متممات

1. Kad se kaže "dijete" misli se na potomke, bez obzira da li su muški ili ženski. Ako se želi naglasiti da se radi o mušku, kaže se "sin" a za žensko "kći".

2. Povrat je podjela onog što ostane nakon podmirivanja svih dijelova koji su određeni i to proporcionalno udjelu svakog od njih a pod uvjetom da postoji neko čiji je udio određen, da od ostavštine nešto ostane i da nema asabe.

3. Rođaci su svi bližnji koji ne pripadaju onim koji imaju određen udio ili asabama.

U egipatskom zakonu, ako ne bude nikog do asabe, niti onih čiji je udio u nasljeđu određen, ostavština ili ono što ostane od nje pripada rođacima, kojih ima četiri grupe, a nasljeđe dobivaju ovim redom:

U prvu grupu spadaju: djeca po kćerci i njihovo potomstvo kao i djeca od sinova i sinovljevih kćerki i njihovo potomstvo.

U drugu grupu spadaju: djed po majci i očev djed po majci te njihova uzlazna linija, nena (majka očeve majke ili majčina majka kao i očeve majke).

U treću grupu spadaju: sinovi braće po majci i njihova djeca, djeca rođenih ili nerođenih sestara, kćeri rođene ili nerođene braće i njihova djeca, te kćeri od sinova rođene braće ili braće po ocu i njihova djeca, sva po silaznoj liniji.

---

1) Suprug dobiva 1/2 a dvije sestre 2/3 kad se izjednače djelitelji biće suprugu 3/6 a sestrama 4/6. Onda se djelitelj sa šestice prebaci na sedmicu, pa će suprug dobiti 3/7 a sestre 4/7 što ukupno iznosi 7/7 to jest cjelokupni imetak.

2) El-kelala je osoba koja iza sebe nije ostavila dijete niti oca.

U četvrtu grupu spadaju: amidže i daidže umrlog kao i tetka po ocu i majci...

Kada rođaci nasljeđuju ostavštinu, onda jednom muškarcu pripada dio koliko za dvije žene.

4. Novorođenče ako se živo odvoji od majke postaje nasljednikom pa makar ubrzo nakon toga umrlo. Znak života novorođenčeta je glas, disanje ili kihanje. A ako se od majke odvoji kao mrtvo, a u situaciji kad na majci nije učinjen nikakav prestup, ona neće imati nikakva nasljeđa, ali ako je odvojeno od majke zbog prestupa nad njom, postaće nasljednik.

Ako se dijete ne odvoji, biće zaustavljeno dijeljenje cjelokupne ostavštine, osim u slučaju kad se određeni udio nasljednika ne mijenja promjenom stanja novorođenčeta, ili se ne zaklanja ni djelimično ni potpuno.

Najkraći period trudnoće je od šest mjeseci, sedam ili devet a najduže dvije godine. Međutim, ovom pitanju je najpreče prihvatiti ono mišljenje koje ustanovi medicina.

5. Izgubljena osoba je ona, kojoj se uzgubio svaki trag. To biva u nadležnosti kadije, koji osobu proglašava nestalom ako na to upućuju okolnosti i prođu četiri godine ili je proglašava mrtvim ako to posvjedoče pouzdani svjedoci. Naslijeđe nestale osobe se ne dijeli osim u slučaju ako je kadija proglasi mrtvim.

Ako nestala osoba treba da nekog naslijedi njegov dio se zadržava sve dok mu se ne ustanovi pravo stanje.

6. Izlazak iz nasljeđa je po šeriatu dozvoljen u smislu da se nasljednici slože da neke od njih odstrane od učešća u nasljeđu, a da mu na ime naknade dodijele određeni dio ostavštine, ili nešto drugo. Nekad se to desi između dvojice nasljednika, tako da jedan ustupi svoj dio drugom uz novčanu naknadu koju mu ovaj ponudi.

7 Obavezna oporuka potomstva od djece umrlog, koja su umrla za njegova života ili zajedno s njim tako da im nije oporučio.

U tom slučaju obavezno je oporučiti u vrijednosti udjela koji bi pripao potomku umrlog, da je živ, ili trećinu, ili ono što je manje od toga dvoga.

To pripada djeci od kćerki i djeci sinova od rođene djece, ako svaki korjen zakloni svoje potomstvo i udio svakog korijena se podijeli na njegove ogranke...

Allah najbolje zna.

BRAČNO PRAVO

كتاب شئون الأسرة

SKLAPANJE BRAKA

باب النكاح

Sklapanje braka je ugovor na osnovu kojeg se svakom od supružnika dozvoljava uživanje sa svojim bračnim drugom.

PROPISI BRAKA:

أحكامه

Brak je propisan i poželjan - sunnet:

1. Za onog koji osjeća potrebu i ima mogućnost,
2. U protivnom, preče je da se ne ženi,
3. A ako ne osjeća potrebu i nije u mogućnosti, onda mu je mekruh da se ženi.

OSNOVNI ČINIOCI BRAKA:

أركانه

Prvi činilac braka je SUPRUGA, koja mora ispunjavati slijedeće uvjete:

a) da je određena,
b) da nije u braku,
c) da nije u iščekivanju (iddetu) zbog drugog braka,
d) da nema srodstva po krvi, mlijeku ili tazbinstvu.

BRAČNE ZAPREKE

و المحرمات

a) po krvi (srodstvu):

1. majka, nena i uzlazna loza,
2. kćerka, njena kćerka i silazna loza,
3. sinovljeva kćerka, njena kćerka i silazna loza,
4. sestra općenito, njene kćeri i kćeri njena sinđa,
5. očeva sestra općenito,

6. majčina sestra općenito,
7 bratova kćerka i kćerka njegovog sina ili njegove kćerke.

b) srodstvo po tazbinstvu:

1. očeva supruga,
2. sinovljeva supruga,
3. majka od supruge,
4. kćerka od supruge i kćerka njenog djeteta ako je on polno općio sa suprugom.

c) srodstvo po mlijeku

Po mlijeku je zabranjeno sve što je zabranjeno po krvi. A obzirom da je dojilja-majka djeteta, a muž joj je njegov otac, njihova djeca su braća i sestre. Kod dojenja je uvjet da dojenče bude mlađe od dvije godine, i da ga (u tom periodu) dojilja zadoji pet puta, razdvojeno s tim da ga svako to dojenje nahrani.

DRUGI ČINILAC BRAKA
je suprug za koga se uvjetuje:

الزوج

a) da bude određen,

b) da ne bude zabranjen drugoj ženi, zbog žene koja je već vjenčana s njim, u smislu da one ne budu tako bliske u srodstvu da ne bi mogle stupiti u brak pod pretpostavkom da je jedna od njih dvije muško, to jest da jedna ne bude drugoj sestra ili tetka (očeva sestra ili majčina sestra).

TREĆI ČINILAC BRAKA
je zastupnik

الولي

To je otac ili djed, a zatim sve bliži i bliži rod, kao što je rođeni brat, brat po ocu, sinovi njih dvojice, amidža po ocu i materi, potom amidža po ocu, a zatim sinovi njih dvojice.

Ako je zastupnik otac, on je obavezan da traži pristanak od djevojke za udaju. Dovoljno je da ona ponudu prešuti i smatraće se da je voljna. On je obavezan da traži njeno izjašnjavanje ukoliko je već bila u braku, ili ako je zastupnik neko drugi mimo oca, makar ona bila i djevojka.

Ebu Hurejre kaže da je Allahov Poslanik (s.a.v.s.) rekao:

"Udovica - raspuštenica se ne vjenčava dok se ona ne izjasni, a djevojka se ne vjenčava dok se ne zatraži dozvola od nje". "Allahov

Poslaniče, kakva je njena dozvola", pitali su ashabi, a on je odgovorio: "Da prešuti" (šutnjom odobri).[1]

Ako je djevojka maloljetna, otac ili djed je mogu vjenčati bez dozvole jer tada je njena dozvola nevažeća. Ne može neki rođak biti zastupnik ako ima neki bliži rođak. Ako nema niko od rođaka, onda će zastupnik biti oslobodilac (ako je žena bila robinja), zatim njegovi ashabi, a po tom sudije i na kraju ovlašteno lice od suda. Sudija ili ovlašteno lice će izvršiti vjenčanje u slučaju ako ne bude bilo potrebnog zastupnika, ili ako on bude dugo odsutan ili se ne bude znalo mjesto njegovog boravka ili bude ometao njenu udaju.

Skrbništvo se ne prenosi na daljnjeg rođaka osim ako nema bližnjeg. Neki istraživači dozvoljavaju da se u ovoj situaciji može prenijeti skrbništvo na daljeg skrbnika.

UVJETI SKRBNIKA

شروطه

Skrbnik mora biti slobodan, pametan i punoljetan,[2] a nije uvjet da bude pravedan.

ČETVRTI ČINILAC BRAKA - oblik

الصيغة

Oblik se sastoji od ponude i prihvatanja,

Ponuda može biti izražena riječima "Oženiću se s tobom" ili "Vjenčaću se s tobom" ili "Učiniću te svojom štićenicom, uz toliki i toliki mehr".

Prihvatanje "Vjenčao sam se", ili "Prihvatam brak s njom".

Izjave se mogu i prevoditi ako je potrebno. Svaka od strana može opunomoćiti zastupnika za sklapanje ugovora.

PETI ČINILAC BRAKA

الشاهدان

Dva svjedoka.

Uvjet je da svjedoci budu pravedni, slobodni, pametni i punoljetni.[3]

---

1) Muttefekun alejh

2) Prvi uvjet je da osoba bude musliman, jer nema prijateljstva između muslimana i kjafira.

3) Uvjet i za svjedoke je takođe da budu muslimani.

Ebu Hanife smatra da se u ovom pogledu mogu prihvatiti najniža granica pravednosti.

VJENČANI DAR

المهر

Jedna od obaveza braka je mehr:

1. Preporučljivo je da on bude što manji.
2. Dozvoljeno je da bude u bilo kojoj vrsti imetka, ali je zbog tradicije preporučljivo da bude u srebru.
3. Da bude od novca koji se koristi u dotičnom mjestu.
4. Sunnet je da se odredi njegova visina prilikom sklapanja braka.
5. On postaje kao dug.
6. Spolnim općenjem postaje obaveza.
7. Može se dati odmah, a može i kasnije.
8. Cjelokupan mehr se mora isplatiti ako je došlo do polnog općenja, ili ako je umro jedan od supružnika prije spolnog općenja.
9. Mehr otpada ako dođe do rastanka njenom krivicom, prije spolnog općenja.
10. Ako se čovjek razvjenča prije spolnog općenja, onda se daje polovina mehra.

Skrbnik nema pravo odustati od mehra.

Ako se prilikom sklapanja braka ne odredi visina mehra, onda joj pripada mehr u visini mehra najbližih rođakinja, kao što je slučaj i prilikom spolnog općenja "pod sumnjom"

SUNNETI BRAKA

سنـنـه

1. Ugovaranje braka prije ponude i prošnja. Haram je oglasiti prošnju žene koja je u iddetu (iščekivanju nakon razvoda). Zabranjeno je prositi već zaprošenu djevojku.
2. Sunnet je da budući supružnici pogledaju jedno u drugo, osim sramotnih mjesta. Prilikom sklapanja braka supružnici trebaju biti dostojni (prilika) jedno drugog u moralu, vjeri i povjerenju, a porijeklo, profesija i bogatstvo ne uzimaju se u obzir u pogledu dostojanstva jer je Alejhiselam rekao: " Kad vam dođe (u prošnju) neko čijim ste moralom i vjerom zadovoljni, oženite

se. Ako ne budete tako uradili, na zemlji će zavladati smutnja i veliki nered".[1]

3. Povodom stupanja u brak sunnet je da se priredi gozba, i onaj ko bude pozvan na nju, obavezan je doći, ako na njoj ne bude vjerom zabranjenih stvari i ako prisustvo na njoj ne bude kvarilo ugled zbog kakvih nevaljaština.

4. Mustehab je oglasiti brak.

5. Na svadbi je dozvoljeno pjevanje.[2]

6. Sunnet je da prisutni nakon sklapanja braka prouče dovu za supružnike u kojoj će reći: "Barekellahu leke ve bareke alejke, ve džemea bejnekuma fi hajr" (Allah te blagoslovio i dao ti berićet i sastavio vas u dobru).[3]

PRAVA BRAČNIH DRUGOVA

الحقوق الزوجية

PRAVA ŽENE PREMA MUŽU

حقوق الزوجة

1. Normalno izdržavanje koje podrazumjeva: hranu, piće, odjeću i stan.

2. Seksualno zadovoljenje, u kom smislu je obaveza da polno opći sa njom makar jedan put u četiri mjeseca ili svakom periodu čistoće.

3. Da noćiva kod nje makar jednom u četiri noći.

4. Pravedna podjela ako ima više žena.

5. Da ostane kod nje sedam dana nakon svadbe, ako se oženio djevojkom, a tri dana ako se oženio udovicom.

---

1) Zabilježio Tirmizi sa dobrim senedom.

2) Da bi pjesma bila dozvoljena mora ispunjavati pet uvjeta: da joj tekst bude dobar, da je ne prate muzički instrumenti, da bude u određenim prigodama kao što su Bajrami, svadbe i rat, te pjevanje djetetu i prilikom teškog posla, zatim da žene pjevaju ženama, ili ljudi ili maloljetna muška i ženska djeca i konačno, dozvoljena je upotreba defa bez praporaca.

3) Allahov Poslanik (s.a.v.s.) je zabranio (mekruhom učinio) da se moli za slogu i sinove, što je bio njihov adet, a što je predstavljano omalovažavanje za ženu, jer se u njemu želi muško dijete a ne žensko. Pogledati: Ibn Ebi Šejbe 7/52/2, Nesai 2/91, Ibn Madže 1/589, Darimi 2/134, Bejheki 7/148 i Ahmed 3/541.

PRAVA MUŽA U ODNOSU NA ŽENU

حقوق الزوج

1. Da mu se pokorava u granicama uobičajenog, da putuje s njim ako on to želi.
2. Čuvanje njegova imetka i njegove časti.
3. Da mu se preda kad god on to zatraži.
4. Da traži dozvolu od njega kad hoće da dobrovoljno posti.[1]

POPRAVNE MJERE PREMA ŽENI

تأديب الزوجة

Ako žena postane neposlušna, on će je posavjetovati, pa ako mu se ne pokori odvojiće se od nje u postelji koliko hoće i prestat će govoriti s njom tri dana. Ako mu se ne pokori nakon toga umjereno će je udariti, samo ne po licu pa ako se ni tada ne pokori onda će pronaći jednog posrednika, iz njegove porodice i jednog iz njene. Njih dvojica će kontaktirati sa svakim od njih dvoje (mužem i ženom) i pokušati ih pomiriti, a ako ne uspiju, onda će ih razvesti.

MUŽU JE ZABRANJENO (HARAM)

وحرم على الزوج

1. Da spolno opći sa ženom dok je u hajzu ili nifasu.
2. Da spolno opći u njenu stražnjicu.
3. Da prekida spolni akt prije nego što udovolji njenoj strasti.
4. Da izbacuje sjeme izvan materice, izbjegavajući začeće bez njene dozvole.

U periodu hajza ili nifasa muž se može naslađivati ženinim tijelom iznad pupka i ispod koljena.

ADABI OPĆENJA SA ŽENOM

و من آداب المعاشرة

1. Kad se namjerava spolno općiti treba proučiti: "Bismillâhi, Allahumme dženibneš-šejtâneve džennibiš-šejtâne mâ rezaktenâ" (ime Allaha, odstrani šejtana od nas i odstrani

1) Od prava muža je da žena ne izlazi iz kuće bez dozvole muža kao da ne pušta u kuću onoga koga on ne želi.

šejtana od onoga čime si nas opskrbio). Alejhisselam je rekao: "Kad neko prije nego priđe svojoj supruzi izgovori "Bismillahi" pa ih nakon toga Allah opskrbi djetetom, šejtan mu neće moći nauditi".

2. Igranje sa ženom, kako bi se kod nje probudila strast za općenjem.

3. Da ne gleda u njen spolni organ.[1]

4. Zabranjeno im je otkrivati (pričati drugima o pojedinostima koje su bile među njima prilikom spolnog općenja).

NEISPRAVNI BRAKOVI

الأنكحة الفاسدة

Neki brakovi su zabranjeni i neispravni kao npr.:

1. Privremeni brak (muta), brak na određeno vrijeme bez obzira da li se radilo o dužem ili kraćem periodu.[2]

2. Šigar - to jest da neko uda svoju štićenicu pod uvjetom da ovaj svoju štićenicu vjenča za njega.

3. Brak radi dozvole produžetka braka (muhallil), to jest kada čovjek pusti svoju ženu tri puta, pa je nema više prava vratiti, te se njom oženi neko drugi (muhallil), s namjerom da ona postane dozvoljena prvom mužu. To je zabranjeno (haram) jer je Alejhiselam rekao: "Allah je prokleo muhallila (onog koji vjenčava ženu da bi bila dozvoljena drugom) i onog radi koga se to čini".

4. Brak sklopljen za vrijeme ihrama na hadžu i umri.

5. Brak za vrijeme iddeta (iščekivanja) nakon razvoda ili smrti muža, dok ne istekne iddet.. Jer postoji mogućnost da će je tražiti čovjek zbog kojeg je u iddetu.

6. Brak bez skrbnika.

7. Brak sa osobom koja je privremeno zabranjena, dok ne prođe razlog zabrane.

---

1) U vjerodostojnom hadisu i jasnim izjavama ashaba postoje dokazi da je to ipak dozvoljeno.

2) A to dozvoljavaju neke raskolničke sekte kao iranske Šije (Revafid).

ŽENE KOJE SU PRIVREMENO ZABRANJENE

المحرمات تحريما مؤقتا

1. Nevjernica, izuzev kitabijke[1], dok ne primi Islam.[2]
2. Ženina sestra ili njena tetka po ocu ili majci, dok god je žena u braku, sve dok je ne bi pustio i istekao iddet, ili dok ona ne bi umrla.
3. Žena puštena tri puta sve dok se ne uda za nekog drugog.
4. Žena koja je u iddetu (iščekivanju) nakon razvoda ili smrti muža, sve dok joj ne istekne iddet, ili dok ne rodi.
5. Peta žena.
6. Žena koja je udata za drugog.

Napomena: U ovoj zemlji se dosta muslimanki udalo za nevjernike. Šerijet to shvata kao blud i njih treba rastaviti i nad njima izvršiti kaznu za blud (zinâ). Ako budu imali djece to su zinalučka djeca i oni pripadaju majci. Isti slučaj je i kad musliman "ukrade" muslimanku i žive kao da su muž i žena.

RAZVOD BRAKA

الطلاق

Talak je raskid bračne veze:

1. Jasnim riječima, kao npr. "Ti si puštena", ili "Puštam te".
2. Ili riječima u prenesenom smislu, s namjerom razvoda kao npr. "Idi svojima".

Suprug može dati razvod braka ako je pametan, punoljetan, slobodne volje, bez prisile, i ako nije pijan.[3]

VRSTE TALAKA

أقسام الطلاق

Ima više vrsta razvoda braka.

1. Sunnetski razvod braka je da se pusti žena dok je u periodu čistoće, nakon hajza, poslije kojeg muž nije općio s njom.

---

1) Kitabijka je kršćanka i židovka.
2) Riječi o zabrani ženidbe ehlul kitabijki su suprotne ajetu 5. sure El-Maide, a poznato je da je ova sura posljednja objavljena, a ne proturiječi 221. ajetu sure El-Bekare, a ovo je poznato u usuli fikhu na TAHSISUL AM.
3) Učenjaci su se razišli po pitanju valjanosti razvoda braka kad je čovjek u pijanom stanju.

2. Bidâtski razvod braka je: puštanje žene dok je u periodu hajza ili nifasa, dok je u periodu čistoće u kom je općio s njom ili ako ju je pustio tri puta jednom riječju, ili sa tri riječi odjedanput.

Ovakav razvod braka je zabranjen (haram), a većina islamskih učenjaka smatra da je ovaj razvod izvršen (ako je pusti tri puta) i da mu ona nije više dozvoljena dok se ne uda za nekog drugog.

Međutim, na osnovu dokaza uočljivo je da se to smatra jednim razvodom, a da njemu nije dozvoljena tek nakon trećeg razvoda, što znači da je može vratiti nakon prvog i drugog razvoda, a tek nakon trećeg nije mu više dozvoljena.

U Kur'anu se kaže: "Ako je opet pusti, ona mu se ne može vratiti što se neće za drugog muža udati"[1], nakon što je rečeno: "Puštanje može biti dvaput, pa ih ili velikodušno zadržati ili im na lijep način razvod dati".[2]

3. Razvod s pravom povratka, to je razvod poslije koga muž ima pravo vratiti ženu, makar ona to i ne željela, jer Uzvišeni Allah kaže: "Muževi njihovi imaju pravo da ih vrate".[3]

4. Razvod bez prava na vraćanje (talakibain). Ovaj razvod može biti na pet načina:

- Prvi način je da se pusti s pravom povratka, ali je ne vrati sve dok joj ne istekne iščekivanje.
- Drugi način: da je pusti na njeno insistiranje, uz materijalnu oštetu sa njene strane.
- Treći način: da dvojica posrednika razvrgnu brak, ako ustanove da je razvod bolji.
- Četvrti način je da je pusti prije nego što je s njom polno općio.
- Peti način je da je za stalno otpusti tako što će je tri puta pustiti (mebtut).

5. Direktni razvod, to jest razvod koji se odmah izvršava bez ikakvih uvjeta.

6. Uvjetni razvod je onaj koji je vezan za izvršavanje nečega ili ostavljanje nečega.

Razvod se može izvršiti posredstvom opunomoćnika ili pismenom izjavom, jer pisanje zamjenjuje govor kod nemogućnosti govora, ali je uvjet da pismena izjava bude naslovljena direktno ženi, da u njoj piše: "Ti i ti" (ime žene).

Razvod je ispravan i bez svjedoka, ali mnogi ashabi i fikhski

---

1) El-Bekare: 230
2) El-Bekare: 229
3) El-Bekare: 228

učenjaci uvjetuju svjedoke kod razvoda kao i kod sklapanja braka, uzimajući za dokaz riječi Uzvišenog Allaha: "I kao svjedoke dvojicu vaših pravednih uzmite".[1]

ZAKLETVA

الإيلاء

Pod zakletvom se ovdje podrazumijeva da se čovjek zakune Allahom da neće spolno općiti sa svojom ženom.

To je dozvoljeno u smislu kažnjavanja žene, a pod uvjetom da ne bude zakletva duža od četiri mjeseca. Nakon toga, žena ima pravo od njega tražiti da spolno opći sa njom ili da je pusti, a ako on to odbije sud će razvesti njihov brak.

Ako muž odluči da ponovo živi sa njom prije nego što istekne period na koji se zakleo, pa spolno opći sa njom, dužan je učiniti keffaret.

ZIHÂR

الظهار

Zihâr je kad čovjek rekne svojoj ženi: "Ti si mi kao leđa (zahr) moje majke".[2]

Takav postupak je zabranjen (haram).

Ko to kaže, pa odluči da se povrati ženi, dužan je da učini keffaret.

Primjer majke u ovom smislu je isti kao i svih drugih koje su mu zabranjene, kao što je kćerka i sestra.

Keffaret se sastoji od oslobođenja roba vjernika, a ako nema da posti dva mjeseca uzastopno, a ako ne može da nahrani šezdeset siromaha, kao što je navedeno u Kur'anu. (Mudžadele 2-4 ajeta.)

PROKLINJANJE

اللعان

Liân je kada čovjek optuži svoju ženu za vanbračni odnos a nema dokaza za to, pa podnese tužbu sudu. Čovjek će se zakleti četiri puta govoreći: "Zaklinjem se Allahom da sam je vidio kako čini zinaluk, a ja istinu govorim", a peti put će reći: "Neka je Allahovo prokletstvo na mene ako lažem".

---

1) Talak: 2

2) Ako se tim riječima namjerava puštanje žene, ona je postala puštena. (prim.prev.)

Nakon toga oni se zauvijek razdvajaju, a nad njom se izvršava kazna za preljub.

Međutim, žena će biti oslobođena kazne ako se četiri puta zakune Allahom da je njen muž slagao, a peti put kaže: "Neka je Allahova srdžba na me, ako je on istinu rekao".

I poslije njenih zakletvi oni se zauvijek razdvajaju, ali se nad njom ne izvršava kazna.[1]

IŠČEKIVANJE

العدة

Iddet je vrijeme kojeg žena poslije razvoda braka, ili smrti muža mora provesti u iščekivanju (prije nego što se ponovo uda).

Iddet je obavezan osim za ženu koja je puštena prije spolnog općenja s njom. Takva nema obaveze iddeta - iščekivanja.

VRSTE IDDETA

و هی أنواع

1. Iddet puštene žene koja ima mjesečna pranja, je tri pranja, a neki kažu tri perioda čistoće (Kur'an), a kad prođe treće pranje istekao je iddet.

2. Iddet puštene žene koja zbog starosti ili mladosti nema mjesečnog pranja je tri mjeseca.

3. Iddet noseće žene je rođenje djeteta. Svi fikhski učenjaci smatraju da je najmanji period trudnoće šest mjeseci, a najduži je dvije godine prema hanefijama, prema Šafijama i hanbelijama četiri godine, dok je prema malikijama pet godina.

4. Iddet žene koja ima mjesečni menstrualni ciklus koji joj je prekinut, a ona ne zna razlog njegovog prekidanja, je godinu dana.

Ako je ciklus prekinut zbog poznâtog razloga, kao što je dojenje ili bolest, ona će čekati povratak ciklusa i na osnovu pranja računati iddet, makar se to odužilo.

5. Iddet žene, čiji je muž umro je četiri mjeseca i deset dana.[2] Ona je obavezna"biti u žalosti" to jest ne nositi nakit,[3] sve vrijeme

---

1) Međutim, ako se nađe dijete, ono će pripasti majci kao dijete bluda, a ne ocu. (prim.prev.).

2) Osim kad je noseća kad će čekati dok rodi, pa makar to bilo samo dan poslije smrti muža.

3) Pod ostavljanjem nakita misli se na ostavljanje surme, kne i zlata, a ne ono što se sada radi, to jest stavljanja nakita uz oblačenje crnine.

koje joj je Ku'an odredio za iščekivanje.[1]

IZDRŽAVANJE

النفقات

Pod izdržavanjem se podrazumijeva ono što je čovjek obavezan prema onima koji su u njegovom skrbništvu, u pogledu hrane, odjeće i stana.

Izdržavanje je obavezno u slijedećim slučajevima:

1. Izdržavanje žene od strane muža, one koja je u braku s mužem ili one koja se smatra da je u braku, odnosno koja je puštena s pravom na povratak. Nju je također dužan izdržavati dok joj ne istekne iddet.
2. Izdržavanje žene koja je trajno razvedena (talaki bain), ali je noseća dok je u iddetu.[2]
3. Izdržavanje roditelja od strane djece, ako roditelji nisu u stanju da se izdržavaju.
4. Izdržavanje male djece od strane skrbnika, dok muški ne postanu punoljetni, a ženske dok se ne poudaju.
5. Izdržavanje sluge od strane gospodara i
6. Stoke od strane vlasnika.

VRIJEDNOST IZDRŽAVANJA (KOLIČINA)

مقدارها

1. Muž je dužan obezbijediti uvjete: onoliko hrane koliko je neophodno da se sačuva život.
2. Muž je dužan obezbijediti onoliko odjeće koliko može da sačuva od vrućine i hladnoće.
3. Obaveza mu je obezbijediti stan u kome će se udobno stanovati.

Sve se to procijenjuje prema običajima, shodno bogatstvu ili siromaštvu, te okolnostima u kojima se nalaze.

Učenjaci su procjenili opskrbu žene:

1. Za siromaha mudd hrane, za srednjestojećeg mudd i pola drugog, a za bogatog dva mudda, uzastopno svaki dan, ako nema povjerenja u njega.
2. Muž je obavezan u toku godine nabaviti odjeću dva puta.

---

1) Ovo se odnosi na ženu čiji je muž umro bez obzira na to da li je s njom općio ili nije po idžmau.

2) Dužnost je muža da na nju troši i nakon što rodi dok doji.

3. Muž je dužan obezbijediti sredstva za čišćenje, kao što su sapun i češalj.

OSLOBADANJE OD IZDRŽAVANJA

سقوطها

1. Muž nema obaveza da izdržava neposlušnu ženu koja onemogućava mužu uživati s njim.
2. Ako žena napusti stan bez dozvole, jer je izdržavanje obavezno zbog njenog zadržavanja kod sebe.

RAZVOD BRAKA NA ZAHTJEV ŽENE

الخلع

Hul'-u je samoiskupljivanje žene od muža imetkom koji mu ona daje.

To je dozvoljeno ako ga ona prezire (ne voli) i osjeća da joj on nanosi štetu.

Mustehab je da on ne uzme od nje više nego što joj je dao na ime mehra.

Ovakav razvod se sprovodi uz saglasnost obadvije strane, a ako ne bude saglasnosti, sud će primorati muža na rastanak sa ženom.

Zabranjeno je (haram) da muž maltretira svoju ženu, kako bi ona zahtijevala razvod.

Ovaj razvod je dozvoljen u preiodu čistoće, kao i u periodu mjesečnog pranja.

Nakon ovakvog razvoda muž (hul'a) nema pravo na vraćanje žene, čak ni u periodu iddeta.

Žena će u ovom slučaju provesti iddet od jednog mjesečnog pranja.

PRAVO IZBORA I RASTAVE

الخيار والفسخ

Svako od supružnika ima pravo izbora (da li će ostati u braku ili ne) u slijedećim slučajevima:

1. Kad se pojavi neki nedostatak, kao što je ludost, gubavost ili šugavost.
2. Ako je muž uškopljen ili impotentan.

3. Ako se ustanovi obmana, u smislu da se oženio muslimankom, pa se ustanovi da je kršćanka, ili slobodnom ženom pa se ustanovi da je ropkinja.

Žena ima pravo rastave braka posredstvom suda ako muž nije u stanju isplatiti mehr prije spolnog općenja, ili ako nije u stanju da je izdržava.

Ako je muž odsutan, žena ne zna gdje se on nalazi, a nije joj ostavio neophodnu opskrbu, ona ima pravo na rastavu braka, posredstvom šeriatskog sudije.

KRIVIČNO I KAZNENO PRAVO
كتاب الجنايات و الحدود

ZLOČINI
الجنايات

Pod zločinom se podrazumijeva napad na čovjeka s namjerom ubistva, uništenja nekog organa ili duševnog oskrnavljenja.

Postoje tri vrste ubistava:

1. Svjesno, namjerno ubistvo je ono kada se izvrši predmetom kojim se obično ubija, kao što je sablja ili nešto drugo i to je ubistvo s predumišljajem. U tom slučaju dužnost je ubiti ubicu.

Ako zastupnik ubijenog oprosti, ostaje obaveza velike krvarna koja se uzima iz imetka ubice.

2. Ubistvo greškom (šibhul-amd) je, kada neko napadne na čovjeka nečim čim se obično ne ubija, poput biča ili štapa, ali mu to prouzrokuje smrt. Tada se nad ubicom ne izvršava smrtna kazna ali je dužan dati veliku krvarinu, s tim što to ne mora odmah učiniti.

3. Nenamjerno ubistvo je kad neko odapne strijelu na nešto, pa pogodi čovjeka. U tom slučaju nema kažnjavanja, ali ostaje blaga krvarina koju je dužna platiti rodbina[1] ubice u roku od tri godine.

Velika krvarina se sastoji od stotinu deva: trideset trogodišnjih, trideset četverogodišnjih i četrdeset steonih deva.

Blaga krvarina se sastoji od stotinu slijedećih deva: dvadeset trgodišnjih, dvadeset četverogodišnjih, dvadeset dvogodišnjih, dvadeset jednogodišnjih i dvadeset dvogodišnjih devaca.

Ako nema deva onda se daje njihova vrijednost.

Dužnost je izvršiti odmazdu ako prilikom zločina dođe do izbijanja oka, lomljenja noge ili odsijecanja ruke, i to na isti način, desna za desnu a lijeva za lijevu.

Puna krvarinana je obavezna ako dođe do uništenja pameti, ili uništenja sluha, vida, govora, čula mirisa, sposobnosti polnog općenja ili sposobnost stajanja ili sjedenja.

Da bi odmazda bila obavezna, uvjetuje se:

1. Da zločinac bude punoljetan i pametan.
2. Da ne bude jedan od roditelja ubijenog (otac ili majka).

1) Akila su rodaci i saplemenici koji otplaćuju krvarinu za ubicu iz svojih redova.

3. Da se zastupnici ubijenog slože na odmazdu.

Većina islamskih učenjaka, u obaveznost odmazde, uvjetuje još da ubijeni bude ravan ubici u:

1. Islamu ili nevjerovanju.
2. Slobodi ili ropstvu.
3. Muškom ili ženskom rodu.

Ako budu različiti u pogledu navedenih svojstava, u tom slučaju postoje detaljna pojašnjenja.

Dozvoljeno je oprostiti ubistvo bez odmazde i krvarine.

Ona je obavezna za rane koje otkrivaju meso, za izbijeni zub pet deva, za prebijenu kost deset deva.

Ako više ljudi učestvuje u ubijanju jednog čovjeka, svi oni zaslužuju smrtnu kaznu.

Kada majka namjerno ili nenamjerno prouzrokuje smrt novorođenčeta, a ona ostane u životu, obavezna je isplatiti krvarinu zvanu "gurra" (oslobađanje roba ili stotinu ovaca) bez obzira da li se dijete rodilo živo ili mrtvo, po uvjetom da bude stvoreno što se zaključuje na osnovu ekstremiteta ili tragova života. Krvarinu plaća onaj ko prouzrokuje smrt novorođenčeta, bez obzira da li je to učinila majka ili otac, a uzimaju je nasljednici. Ako se dijete rodi živo, pa poslije umre zbog ranijih uzroka, plaća se puna krvarina, za muško stotinu deva, a za žensko pedeset.

KAZNE

الحدود

Šeriatske kazne vrši halifa islamske države ili onaj koga halifa postavi.

1. KAZNA ZA BLUD - ZINALUK

حد الزنا

a) Bludnik[1] koji je bio zakonski oženjen i imao odnose u braku, kažnjava se kamenovanjem na javnom mjestu.

b) Onaj koji nije bio u braku, a počinio je blud, kažnjava se sa stotinu udaraca i progonstvom izvan mjesta boravka u drugo mjesto na godinu dana.

c) Homoseksualizam i općenje sa životinjama kažnjava se na isti način kao i blud.[2]

d) Ko opći mimo spolnog organa kazniće se blažom kaznom (ta'zīr).

2. KAZNA ZA POTVORU[3]

حد القذف

Onaj ko optuži drugog za blud, a ne bude imao dokaza, kazniće se sa osamdeset udaraca.

---

1)Blud se ustanovljuje priznanjem počinioca, svjedočenjem četvorice muškaraca, ili medusobnom zakletvom (lianom), ali ako se odustane od priznanja oslobađa se kazne. Bludom se smatra uvlačenje muškog spolnog organa u ženski makar i ne došlo do izbacivanja sjemena. Međutim, za poljubac ili zagrljaj nije obavezno izvršiti kaznu preljube, nego treba izvršiti kaznu koju odredi šeriatski sudija (ta'zir).

2) Kazna za homoseksualca nije kao kazna za bludnike, jer je kazna za blud kamenovanje ovisno da li je oženjen ili nije, dok je kazna za homoseksualca, i aktivnog i pasivnog, ubistvo bez obzira na bračni status.

3) Pod potvorom se podrazumjeva optužba za blud kojim izrazom koji upućuju na to, shodno jezičkom značenju ili uobičajenom razumjevanju pod uvjetom da optuženi bude pametan, punoljetan muslíman, slobodan i pošten, a onaj koji optužuje bude takođe pametan, punoljetan, i da je to dobrovoljno učinio. Potvora se ustanovljava priznanjem onog koji je potvorio ili svjedočenjem dvojice pravednih ljudi.

3. KAZNA ZA KONZUMIRANJE ALKOHOLA

حد شارب الخمر

-je četrdeset udaraca, ali šeriatski sudija može povećati i do osamdeset udaraca [1]

4. KAZNA ZA KRADU

حد السارق

-je odsjecanje šake ako vrijednost ukradenog bude iznosila četvrtinu dinara (zlatnika) i više od toga.[2]

5. KAZNA ZA RAZBOJNIŠTVO

حد قطاع الطريق

Kazna za razbojništvo je:

a) Smrtna kazna, ako se ubije nedužan čovjek, to jest onaj ko nije zaslužio smrtnu kaznu kao što je zaslužuje npr. otpadnik od vjere (murted).

b) Ako uz ubistvo bude opljačkana imovina, onda će se poubijati i povješati.

c) Ako se nešto opljačka, a ne izvrši ubistvo, onda će se počiniocima odsjeći po ruka i noga u nakrst.

d) Ako razbojnici samo uplaše putnike, onda će se samo uhapsiti i kazniti prema nahođenju suda.

e) Ko se od njih pokaje prije nego što bude uhvaćen, kazna otpada sa njega, ali se tuđa prava moraju naplatiti od njega.

6.KAZNA ZA OTPADNIŠTVO

حد الردة

Ko se odrekne Islama, tražiće se od njega da se javno pokaje, u

---

1) Alkohol je sve što opija, bez obzira kako se zove: pivo, brendi, votka. Isti tretman imaju i sva opojna sredstva, kao što su hašiš i droga. Ono što opija u većim količinama zabranjeno je uzimati i u maloj količini. Uvjet kažnjavanja nije opijanje već konzumiranje onog što opija bez prisile i svjesno.

2) Krađa se razlikuje od otimačine i pronevjere. Krađa je tajno i prikriveno uzimanje tuđeg vlasništva i to od imetka kojeg je dozvoljeno posjedovati, dok je otimačina javno uzimanje tudeg bez dozvole vlasnika, a pronevjera je otuđenje djela onog što je ostavljeno na povjerenje.

roku od tri dana pa ako se ne pokaje biće ubijen i neće se kupati niti će mu se klanjati dženaza.

Odpadnik (murted) je onaj koji se odmetnuo od Islama kao pametan i slobodan, odnosno bez prisile.

ŠTA SPADA U OTPADNIŠTVO - RIDDET

و من أسباب الردة

a) Nijekanje Uzvišenog Allaha kao Gospodara i Onog koga smo dužni obožavati.

b) Nijekanje nekog od farzova - stroglh islamskih dužnosti - u pogledu kojeg su složni svi islamski učenjaci, kao što je namaz ili zekat.

c) U otpadništvo spada i vjerovanje da je dozvoljeno nešto što je po mišljenju svih islamskih učenjaka zabranjeno - haram, i kao takvo u vjeri poznato, poput bluda - zinaluka.

d) Nijekanje neke sure, ili makar i jednog ajeta iz Allahove knjige Kur'ana.

e) Izigravanje i potcjenjivanje vjere, ili psovanje nečeg iz vjere.

f) Nevjerovanje u življenje poslije smrti, te kažnjavanje i uživanje na Sudnjem danu.

g) Izjavljivanje da su evlije bolje od vjerovjesnika.

h) Ili da sa nekih evlija otpada obaveza ibadeta.

i) Pokazivanje zlobe prema muslimanima, a naklonosti i podrške prema nemuslimanima.

SUDSKE KAZNE

التعزير

Vladar je dužan da odredi kazne - tazîr.[1]

Nije mu dozvoljeno da dosudi više od deset udaraca bičem.[2]

---

1) Neodređena kazna - tazîr razlikuje se od precizno određenih kazni hudud u slijedećem:
a) Određena kazna-hadd jednaka je za sve ljude, dok se neodređena tazîr može različito određivati zavisno od situacije i ugleda ljudi.
b) Kod određene kazne-hadda nema posredovanja radi pomilovanja, a kod tazîra je dozvoljeno posredovanje.
c) Obavezna garancija za onog ko umre od tazîra, dok za haddove vladar nije dužan garantovati štetu. Neodređeno kažnjavanje tazîr ne smije biti u vidu brijanja brade, rušenja kuća ili usjeva, čupanja nosa, odsijecanja ušiju ili prsta, ili prženjem i ranjavanjem koje prouzrokuje bolove, a može biti ubijanjem ili bičevanjem sa više od deset udaraca za sve prestupe koji u pogledu kojih Islam nije propisao određenu kaznu ili kefaret.

2) Buharija, Muslim, Ebu Davud prenose hadis u kom se kaže: "Ne udarajte više od deset bičeva osim kad se radi o nekom od Allahovih haddova (određenih kazni)".

Vladar je dužan da vrši procjenu u pogledu ta'zīra, te kažnjava svakog shodno onom što je zaslužio na jedan od tri načina:

1. Bičevanjem,
2. Ukoravanjem,
3. Zatvorom.[1]

Neki kažu da je dozvoljeno da učitelj kažnjava djecu da bi ih odgojio.

1) Vladar lično određuje tazīr i to ne može niko drugi činiti osim u slijedećim slučajevima:
a) Otac za svoju malu djecu, do perioda punoljetnosti, da bi ih ukorio ili nešto podučio, ili navikao na obavljanje namaza i u tom smislu nije dužan nadoknađivati eventualnu štetu.
Ista ova prava ima majka.
b) Gospodar za svoga roba u pogledu svojih prava i njegovih obaveza prema Allahu.
c) Čovjek za svoju neposlušnu ženu, shodno Kur'anskom objašnjenju, a također je dozvoljeno istući i zbog izostavljanja namaza.

SUĐENJE, SVJEDOČENJE I PODIZANJE OPTUŽNICE

كتاب القضاء و الشهادات و المرافعات

SUĐENJE

القضاء

Sudstvo se bavi tumačenjem šeriatskih odredbi i njihovim sprovođenjem.

Sudstvo spada u farzi kifaje - kolektivna vjerska obaveza. Vladar je dužan da u svakom gradu postavi kadiju (šeriatskog suca). Položaj kadije je izuzetno važan, jer on presuđuje u ime Allaha, kao zastupnik Allahova Poslanika (s.a.v.s.).

Prema tome, na taj položaj ne treba postavljati onog koji ga traži, ili se trudi da se domogne tog položaja.

UVJETI KOJE KADIJA MORA ISPUNJAVATI SU:

وشروط القاضي

1. Da bude musliman, pametan, punoljetan i slobodan.
2. Da dobro poznaje Kur'an i hadis, kako ne bi sudio bez nužnog znanja.
3. Da bude pravedan.
4. Da posjeduje izoštrena čula sluha, vida i govora.
5. Da ne donosi presudu u stanju srdžbe.
6. Da ne sudi lično sebi ili onom ko mu ne može biti svjedok, kao što su dijete, otac ili supruga.
7. Da sudi u prisustvu svjedoka.
8. Da ne uzima mito ili hediju - poklon.

ADABI (NAČIN PONAŠANJA) KADIJE:

آدابه

1. Mora biti čvrst, ali bez grubosti, i blag, ali bez slabosti.
2. Da mjesto na kome sudi bude prostrano.
3. Da pravedno postupa sa parničarima u pogledu gledanja, davanja primjedbi i rasporeda sjedenja.
4. Da njegovom suđenju prisustvuju fikhski učenjaci kao i poznavaoci Kur'ana i sunneta.

KADIJA DONOSI ODLUKU NA OSNOVU

وحكم القاضي

1. Priznanja optuženog.
2. Dokaza onog koji optužuje.
3. Ako nema dokaza, onda na osnovu zakletve optuženog.
4. Ili odustajanja od zakletve.

NAČIN SUDENJA

وكيفية الحكم

1. Sudija parničare postavi ispred sebe i upita ih : " Ko je od vas dvojice tužitelj i kakva je optužba?"

2. Kad tužitelj završi sa izlaganjem svoje optužbe, on će upitati optuženog:"Šta imaš reći na ovo?"

3. Ako optuženi prizna navode optužnice, sudija će presuditi po njoj, a ako zaniječe, reći će tužitelju: "Daj dokaz".

4. Ako donese dokaz, sudija će na osnovu njega presuditi u njegovu korist, a ako zatraži da mu se odredi rok u kome će donijeti dokaz, odrediće mu se razuman rok u kome on može donijeti dokaz.

5. Ako ne donese dokaz, sudija će reći optuženom: "Pristupi zakletvi".

6. Ako se optuženi zakune sudija će ga osloboditi, a ako se ustegne od zakletve, upozoriće ga da će protiv njega presuditi, ako se ne zakune.

7. Ako se i nakon upozorenja ne bude htio zakleti, sudija će presuditi protiv njega. Poželjno je da se tada zakletva ponudi tužitelju, a tek nakon toga presudi u njegovu korist.

Sudija neće suditi na osnovu vlastitog znanja, nego na osnovu dokaza, tako da ne bi bio optužen za nepravednost, u pogledu Allahovih propisa. Međutim, kad su u pitanju ljudski hakovi - prava, on će presuditi na osnovu svog znanja, s tim što će naglasiti taj oslonac.

Prihvata se pismo jednog kadije upućeno drugom kadiji, ako se radi o haddovima, i ako je uzeo dva svjedoka. Presuda sudije je spoljnog karaktera, i ona sama po sebi ne dozvoljava ono što je zabranjeno.

Ako dokazi budu suprotni, i ni jedan ne prevagne sudija će podijeliti sporni predmet među parničarima.

Dozvoljeno je da se odrede dvojica zastupnika da presude o nekom posebnom pitanju, čak ako postoji i nadležni kadija i ako obadvije strane iskažu svoje zadovoljstvo takvim suđenjem, kao što je zastupanje supružnika pri sklapanju braka.

SVJEDOČENJE

الشهادة

Svjedočenje je istinito iskazivanje onog što se vidjelo ili čulo.

Svjedočenje postaje obaveza onog ko bude određen da svjedoči.

Za svjedoke se uvjetuje da bude pametan, punoljetan i od onih u čije se svjedočenje ne sumnja, kao što je npr. svjedočenje bližnjeg, poput svjedočenja jednog bračnog druga, u korist drugog, ili svjedočenje od kojeg će svjedok imati ličnu korist, ili svjedočenje neprijatelja.

Svjedok će biti ispravan ako njegovu ispravnost potvrde dvojica pouzdanih svjedoka, makar i ne izgledao pouzdan.

Za presudu je obavezno imati dva svjedoka, izuzev što je za viđenje mlađaka pri nastupanju Ramazana dovoljan jedan svjedok, a za dokazivanje bluda neophodno je imati četiri svjedoka.

Ako ne bude bilo dvojice muškaraca, onda se za svjedoka uzima jedan čovjek i dvije žene.

Kod svjedočenja za propise dovoljan je jedan svjedok uz zakletvu, a za svjedočenje hajza ili trudnoće dvije žene.

ZAKLETVA

اليمين

Pod zakletvom se misli na zaklinjanje Allahom, to jest njegovim imenima i svojstvima, a zaklinjanje nečim mimo Allaha nije dozvoljeno, makar se radilo i o nečem poštovanom, kao što je Kaba ili Poslanik.

POSTOJE TRI VRSTE ZAKLETVE:

واليمين ثلاثة أنواع

1. Jemin gamus - to je svjesno lažno zaklinjanje, poslije čega je obavezna teoba-pokajanje.

2. Jemini lagv je ono što se izgovori jezikom , bez namjere zaklinjanja poput onog (kod onih koji mnogo govore) "Ne, Boga mi" ili "Da, Boga mi".

Za ovu zakletvu ne treba keffaret.

3. Jemini mun-akide je zakletva kojom se želi nešto potvrditi, kao kad se kaže: "Tako mi Allaha, uradiću to i to" ili "Tako mi Allaha, neću to i to uraditi".

Ko prekrši ovu zakletvu, počinio je grijeh i dužan je da učini keffare.

Međutim, ako se ustanovi da bi bilo bolje prekršiti zakletvu, prekršiće je i učiniti keffaret.

Onaj koji prekrši zakletvu treba da učini keffaret kao što je spomenuto u suretul-Maide 89 ajet : "Otkup za prekršenu zakletvu je: da deset siromaha običnom hranom, kojom hranite čeljad svoju, nahranite, ili da ih odjenete, ili da roba ropstva oslobodite. A onaj ko ne bude mogao, neka tri dana posti."

VOJNI POHODI I DŽIHAD

كتاب المغازى و الجهاد

Postoje četiri vrste džihada:

1. Džihad (borba) oružjem protiv nevjernika i agresora.

2. Džihad protiv griješnika rukom i savjetom, u smislu Alejhiselamovih riječi: "Ko od vas vidi nešto što ne valja, neka ga suzbije rukom, a ako ne mogne rukom, onda jezikom".[1]

3. Džihad protiv šejtana, odupiranjem čovjeka njegovom zavođenju.

4. Džihad sa samim sobom radi ustrajnosti na činjenju dobrih dijela.

Naše interesovanje je usmjereno na prvu vrstu džihada, to jeste džihad kao oružanu borbu.

Džihad je farzi kifaje[2] osim onih na koje je neprijatelj neposredno napao i onih koje je odredio vladar. Takvima je džihad farzi ajn.[3]

Vladar je nadležan da proglašava džihad i vodi rat protiv agresivnih nevjernika dok se protiv nevjernika s kojima je sklopljen mir, ili koji su uzeti u zaštitu, ne vodi rat.

Uvjeti islamskog džihada (borbe):

1. Ispravan nijjet (odluka).

2. Da bude pod rukovodstvom imama (vladara) i njegovom zastavom.

3. Da se prethodno izvrše pripreme.

4. Da roditelji daju saglasnost za odlazak u džihad.[4]

NAČIN (ADABI) PONAŠANJA U DŽIHADU

آداب الجهاد

1. Strogo čuvanje vojnih tajni.

2. Ne ubijati žene, djecu, starce i svećenike.

---

1) Tirmizi i Ahmed

2) Farzi kifaje je obaveza ako obavi jedna grupa, ostali nisu dužni obavljati.

3) Farzi ajn je obaveza koju svaki pojedinac mora lično obaviti i niko ga ne može u tome zamijeniti.

4) Ovaj uslov je potreban samo ako je džihad farzi kifaje. Ali kad je ugrožena država čast muslimana ili muslimanke, ili je ugrožen hilafet, ili kad su nemuslimani ponosni, a muslimani poniženi, tada je nepotrebna saglasnost roditelja. I onaj ko tada ostavi džihad je griješnik i bojimo se za njega ako umre u tom stanju.

3. Čuvanje zaštite koju je dao neko od muslimana.
4. Nepaljenje neprijatelja.
5. Ne masakrirati neprijatelja.
6. Učenje dove u kojoj će se tražiti pomoć protiv neprijatelja.

U džihadu je neophodna ozbiljnost i postojanost u bojnim redovima.

Vladar je dužan izvršiti pripreme za džihad i osigurati sve vrste ratne spreme, jer Uzvišeni Allah kaže: "I protiv njih pripremite koliko god možete snage i konja za boj" [1]

Muslimani su dakle, obavezni, bez obzira da li žive u jednoj ili više različitih država, da nabave oružje i uvježbaju ljude za sve ratne vještine koliko je god to moguće. Svaki mladić koji navrši osamnaestu godinu života dužan je da se priključi vojnoj službi u periodu od godinu ili više dana, kako bi uvježbao sve ratne vještine, a njegovo ime bi bilo upisano u opći vojni spisak.

POVEZIVANJE ISLAMSKIH VOJSKI

المرابطة

Kao što je obavezan džihad, isto tako je obavezno povezivanje islamskih vojski, njihovog oružja i ratne opreme na strateški važnim mjestima koje bi neprijatelj mogao ući i napasti muslimane u njihovoj zemlji.

RATNI PLIJEN

الغنائم

Plijen je imetak koji se zarobi od neprijatelja u ratu.

PROPISI O PLIJENU

وحكمها

1. Petinu plijena uzima vladar i troši ga na opće potrebe muslimana.
2. Ostale četiri petine se dijele borcima.

Fej'un je ono što su nevjernici ostavili bježeći prije borbe i njima vladar raspolaže shodno općim interesima.

Harač (porez) je ono što je određeno na ime korištenja zemlje koju su osvojili muslimani, pa je vladar podijelio podanicima, uz

1) El-Enfal 60

godišnji porez , koji će se dijeliti na opšte potrebe muslimana.

Džizja (glavarina) je materijalna obaveza koja se uzima od nemuslimana - štićenika na ime uživanja zaštite muslimanske vlasti. Džizju plaćaju vojno sposobni, a nesposobni za borbu bez obzira na godine, ne plaćaju džizju.

Iznos džizje se određuje prema bogatstvu ili siromaštvu štićenika. Neflun je ono što vladar dodjeli mimo udjela u plijenu radi obavljanja posebnog ratnog zadatka.

RATNI ZAROBLJENICI

أسرى الحرب

U pogledu ratnih zarobljenika vladar ili nadležni organ je dužan da odabere neku od mogućnosti da ih likvidira, da ih razmijeni ili da traži otkup, da ih oslobodi bez otkupa, ili da im zadrži status zarobljenika.

Međutim, ko nakon zarobljavanja primi Islam, on se ne smije ubiti, niti držati u zarobljeništvu.

Ako primi Islam prije zarobljeništva, onda se ne daje ni otkup za oslobađanje.

ROPSTVO I ROB

الرق و الرقيق

Rob je čovjek koji je u nečijem vlasništvu.

Ropstvo je dozvoljeno, jer je Uzvišeni Allah rekao: "Eto vam onih koje posjedujete".[1]

Ropstvo je poznato među ljudima od prije nekoliko hiljada godina.

IZVORI POROBLJAVANJA

أسباب الرق

1. Ratovi u kojima jedna skupina napadne na drugu i savlada je, pa porobi njihove žene i djecu.

2. Siromaštvo, koje često prisili ljude da prodaju vlastitu djecu u ropstvo.

1) En-Nisa: 3

3. Zarobljavanje u vidu krađe, kao što su određene grupe iz Evrope odlazile u Afriku, gdje su otimale crnce i prodavale ih na tržištu.

STAV ISLAMA O POROBLJAVANJU

موقف الإسلام

Islam ne dozvoljava nikakvo porobljavanje osim u ratovima, i to iz milosti prema ljudskom rodu, kako želja za osvetom nad neprijateljem ne bi dovela do njihova ubistva, pored toga što Allah muslimanima naređuje dobročinstvo prema njima i postupanje, dostojno ljudske časti.

Alejhiselam je rekao: "Oni su vaša braća, vaše daidže" [1]

Islam nije oslobađanje roba učinio obaveznim, jer su robovi u doba pojave Islama bili u vlasništvu ljudi kao imovina, a šeriatu koji štiti život, čast i imetak čovjeka ne dolikuje da otima nečiju imovinu.

S druge strane, oslobađanje nije u interesu mnogih robova, zbog toga što mnogi nisu u stanju da se sami izdržavaju. Tako većina robova odlučuje da ostane sa svojim gospodarom, s kojim će se hraniti i koji će ih odjevati i s njima živjeti ugodnim životom.

Treba napomenuti da Islam podstiče na oslobađanje robova i u tu svrhu otvara mnogobrojne mogućnosti.

---

1) Muttefekun alejhi

ISLAMSKI SISTEM OSLOBAĐANJA OD ROPSTVA

نظام الإسلام لتحرير الرق

1. Mukateba je oslobađanje roba na ime imetka kojeg će on otplatiti gospodaru u određenim ratama. Gospodar mu napiše takav ugovor i otplaćivanje posljednje rate rob postaje slobodan.

Ovakav postupak je mustehab (poželjan) jer je Uzvišeni Allah rekao: "A s onima u posjedu vašem koji žele da se otkupe, ako su u stanju da to učine, o otkupu se dogovorite".[1]

Nakon dogovora o otkupu, zabranjeno je iskorištavati robove (muškarce) i spolno općiti sa ropkinjama.

Ako rob ne mogne otplatiti sve rate, vraća se na status ropstva, s tim što takvima treba pomoći iz sredstava zekata da se otplate.

2. Polno općenje i rađanje djeteta s ropkinjom.[2]

Gospodaru je dozvoljeno da polno opći sa svojom ropkinjom, a kad se ona porodi i postaje majka djeteta.[3] Takav postupak je blagodat za robinju jer ona tim udovoljava svojim seksualnim potrebama, a to joj priskrbljuje bolju brigu gospodara o njoj.

U tom se ogleda samilost prema muslimanu koji nije u stanju da podnese troškove koje izuskuje brak sa slobodnom ženom.

Osim toga, smrću gospodara, "majka djeteta" postaje potpuno slobodna, kao što je Muhammed a.s. rekao: "Koja god žena rodi dijete od svoga gospodara ona je slobodna odmah nakon njegove smrti".

3. Uslovno nadživljavanje gospodara (tedbir).

To je vezanje oslobođenja nekog roba za smrt njegova vlasnika, kao kad se kaže: "Poslije moje smrti ti si slobodan", ili "Ako umrem, ti si slobodan".

Ovaj postupak je mendub (pohvalan).

Prema ispravnijem mišljenju nije dozvoljena prodaja takvog roba, osim u slučaju da bude morao vraćati dug i sl. Gospodaru je dozvoljeno da polno opći sa svojom robinjom kojoj je obećao slobodu nakon njegove smrti.

4. Oslobođenje roba.

---

1) En-Nur: 33

2) To jest da žive sa njom kao sa svojom suprugom, ali bez sklapanja braka i ugovaranja mehra.

3) Majka djeteta je robinja koja rodi djete od svog gospodara i time postaje slobodna kao što je Marije Koptkinje, majka Ibrahimova, Poslanikovog sina, postala "majka djeteta" i time stekla status slobodne žene.

Osloboditi roba može onaj kome je dozvoljeno raspolaganje svojom imovinom. To se može učiniti jasno nadrasinskom izjavom, kao npr. kad vlasnik roba kaže: "Ti si slobodan".

Oslobađanje roba je mendub (pohvalno) jer je Uzvišeni Allah rekao: "Roba ropstva osloboditi".[4] Osim toga, oslobađanje roba je jedna vrsta keffareta (otkupa) za učinjene grijehe.

Allah najbolje zna!

Neka nas Uzvišeni Allah oslobodi od džehennema, uputi na pravi put svojom milošću uvede u džennetske blagodati... AMIN.

Neka je hvala Allahu uz čiju blagodat se upotpunjuju dobra djela.

---

1) El-Beled: 13

KAKO JE KLANJAO POSLANIK S.A.V.S.

صلاة الرسول صلى الله عليه وسلم

Od Abdul Aziza Ibn Abdullaha bin Baza svakom ko voli da klanja kako je klanjao Poslanik s.a.v.s. radeći po Njegovim riječima: "KLANJAJTE KAKO MENE VIDITE DA KLANJAM" (El Buhari).

1. Potpunost abdesta: A to je abdest kako ga je naredio Allah Subhanehu ve teala, a Njegove su riječi: "O VJERNICI, KAD HOĆETE DA MOLITVU OBAVITE, LICA SVOJA I RUKE SVOJE DO IZA LAKATA OPERITE - A DIO GLAVA SVOJIH POTARITE - I NOGE SVOJE DO IZA ČLANAKA. A AKO STE DŽUNUPI, ONDA SE OKUPAJTE, A AKO STE BOLESNI ILI NA PUTU, ILI AKO STE IZVRŠILI PRIRODNU POTREBU, ILI AKO STE SE SASTAJALI SA ŽENAMA, A NE NAĐETE VODE, ONDA RUKAMA SVOJIM ČISTU ZEMLJU DOTAKNITE I NJIMA PREKO LICA SVOJIH I RUKU SVOJIH PREĐITE. ALLAH NE ŽELI DA VAM PRIČINI POTEŠKOĆE, VEĆ ŽELI DA VAS UČINI ČISTIM I DA VAM BLAGODAT SVOJU UPOTPUNI, DA BI STE BILI ZAHVALNI " (El Maide; 6 ajet).

I riječi Poslanika s.a.v.s.: "NE PRIMA SE NAMAZ BEZ ŠERI'AT-SKOG ČIŠĆENJA (TAHUR).

2. Okretanje klanjača Kibli; Kibla je Ka'ba, ma gdje bili svim tijelom se okrećemo kibli namjeravajući obavljanje namaza koga ćemo klanjati bio fard ili nafila.

Ne izgovarati nijjet jezikom, jer izgovor nijjeta jezikom je nepropisiv. Poslanik s.a.v.s. nije nijjetio riječima a niti ashabi. Allah je bio zadovoljan njima. Sunnet je uzeti perdu "sutra" i prema njoj klanjati, radilo se o imamu ili onom koji po sebi klanja, jer je Poslanik s.a.v.s. tako radio.

3. Izgovaranje početnog tekbira "ALLAHU EKBER" gledajući na mjesto gdje se pada na sedždu.

4. Dizanje ruku kod tekbira spram ramenima ili spram ušima.

5. Stavljanje ruku na prsa, desnu po šaci lijeve kako navodi hadis od Vaila ibn Hadžera i Kabisa ibn Heleba et Taija od njegova oca.

6. Sunnet je učiti dovu pri početku namaza, a ova je: "ALLÂHUMME BÂID BEJNÎ VE BEJNE HATÂJÂJE KEMÂ

BÃ'ÂDTE BEJNEL MEŠRIKI VEL MAGRIB, ALLÃHUMME NEKKINÎ MIN HATÃJÃJE KEMÃ JUNEKKÃ SSEVBUL EBJEDU MINEDDENES, ALLÃHUMME GSILNÎ MIN HATÃJÃJE BI SSELDŽI VEL MÃI VEL BERED" (Buharija i Muslim), a može mjesto nje: SUBHÃNEKE LLÃHUME VE BIHAMDIKE VE TEBÃREKES MUKE VE TEÃLÃ ĐEDDUKE VE LÃ ILÃHE GAJRUKE, (prenose sakupljači Sunena, Tirmizi i Ibn Madže), iza toga proučiti EUZU BILLAHI MINEŠŠEJTANI RRADŽIM BISMILLAHI RRAHMANI RRAHIM, prouči Suru El Fatihu, jer Poslanik s.a.v.s. veli: "NEMA NAMAZA ONOME KO NE PROUČI FATIHU (KUR'ANA), a iza nje riječi Amin - glasno u namazima na kojima se uči naglas. Zatim proučiti što je lahko iz Kur'ana.

7.Učiniti ruku' izgovarajući "Allahu ekber" pri čemu dići ruke spram ramenima ili ušima, izjednačiti leđa i glavu, a ruke staviti na zglob koljena raširenih prsta. Smiriti se na ruku'u i reći: "Subhane rabbijel azim" ponoviti tri ili više puta, mustehab je uz to reći "SUBHÃNEKE LLÃHUM-ME RABBENÃ VE BI HAMDIK, ALLÃHUMMAGFIR LÎ.

8. Dizanje glave (vračanje) sa ruku'a dižući ruke spram ramenima ili ušima izgovarajući "SEMIALLAHU LIMEN HAMIDEH", ako bude imam ili pak sam klanjao kad se ispravi poslije ruku'a reći će: "RABBENÃ VELEKE HAMD HAMDEN KESÎREN TAJJIBEN MUBÃREKEN FÎH. MIL'E SSEMÃVÃTI VE MIL'EL ERDI VE MIL'E MA BEJNEHUMÃ VE MIL'E MÃ ŠI'TE MIN ŠEJ'IN BA'D.

Onda doda poslije toga: "EHLU SSENÃI VEL MEDŽDI EHAKKU MÃ KÃLEL ÃBDU VE KULLUNÃ LEKE ÂBD. ALLÃHUMME LÃ MÃNI' LIMÃ E'TAJT VE LÃ MU'TIJE LIMÃ MEN'ÂT VE LÃ JENFEU. ZEL DŽEDDI MINKEL DŽEDD.", To je dobro, jer je potvrđeno od Poslanika s.a.v.s. u više sahih hadisa, a ako bude klanjao iza imama govori kad se vraća s ruku'a: Rabbena velekel hamd... pa do kraja ranije navedenog, a mustehab je svima, imamu, kao i onom ko klanja za sebe, staviti ruku na prsa onako kako je radio na kijamu prije ruku'a kako navodi vjerodostojna predaja hadisa od Vaila ibna Hadžera i Sehla ibn Sa'da. Allah bio njima zadovoljan.

9. Obaviti sedždu izgovarajući tekbir spuštajući koljena prije ruku ako mu je to zgodno, a ako je nezgodno spušta ruke prije koljena okrenutim ručnim i nožnim prstima prema Kibli, skupljenih ručnih prsta. Pri položaju sedžde treba da dotiče tlo sa sedam dijelova tijela: čelo s nosom, dlanovi ruku, koljena, prsti nogu. Na sedždi govori "Subhane rabbijela e'ala", ponavljajući tri

i više puta. Mustehab je uz to dodati "Subhanekellahumme rabbena ve bihamdike. Allahumma gfirli"; može dodati od dova po riječima Poslanika s.a.v.s. "NA RUKU'U VELIČAJTE GOSPODARA, A NA SEDŽDI POTRUDITE SE DA POVEĆATE DOVE, JER JE SEDŽDA PRIKLADNA DA SE PRI NJOJ PRIMI DOVA" ili Njegove riječi s.a.v.s.: "ROB JE NAJBLIŽI ALLAHU KAD JE NA SEDŽDI, PA POVEĆAJTE DOVE PRI SEDŽDI" (Muslim).

Dovom na sedždi molimo Allaha za sebe i za muslimane od dobra dunjaluka i ahireta. Tako čini kod dobrovoljnih (nafila) i obaveznih (farz) namaza. Na sedždi treba odvojiti nadlaktice od bokova, stomak od stegana i podići podlaktice od zemlje jer Poslanik s.a.v.s. veli: "I. PRAVNO OBAVLJAJTE SEDŽDU, NEKA NIKO OD VAS NE POLAŽE PODLAKTICE (na tlo), KAO ŠTO PAS PRUŽI NOGE PRI LEŽANJU."

10. Dizanje glave sa sedžde izgovarajući Allahu ekber, polažući lijevu nogu i sjedajući na nju, uspravljajući desnu pri čemu stavlja ruke na stegna i koljena, u tom položaju uči:"RABBIG FIRLI (3), ALLAHUMMA GFIRLI, VERHAMNI, VERZUKNI, VE AFINI, VEHDINI, VEĐBURNI". Potrebno je zastati u tom položaju dok se ne povrati smirenost kao pri povratku sa ruku'a jer je Resul s.a.v.s. ostajao dugo poslije vraćanja sa ruku'a i između dvije sedžde.

11. Obaviti i drugu sedždu izgovarajući tekbir i obaviti je kao i prvu.

12. Dići glavu sa sedžde uz tekbir. Iza toga sjesti kratko kao sjedenje između dvije sedžde. Ovo se zove sjedenje predaha i mustehab je po najispravnijem mišljenu uleme. Ako se izostavi nema greške, na njoj nema ni zikra, ni dove. Potom ustati na drugi rekat oslanjajući se na koljena, a ako je teško onda na zemlju. Proučiti fatihu i poslije nje što je lahko iz Kur'ana, te obaviti drugi rekat kao i prvi. Nije dozvoljeno onom ko klanja za imamom da ga pretiče jer je Resul s.a.v.s. upozorio nas da to ne činimo a mekruh je činiti pokrete istovremeno sa imamom. Sunnet je da sve radnje obavljamo nakon što ih obavi imam, tačnije da ih činimo nakon što imam izgovori riječi (kao npr. tekbir), jer veli Poslanik s.a.v.s.: "IMAM JE DA SE PO NJEMU RAVNATE, NE RAZILAZITE SE OD NJEGA, KAD DONESE TEKBIR DONESITE I VI, KAD REKNE "SEMIALLAHU LIMEN HAMIDEH" RECITE "RABBENA VELEKEL HAMD", PA KAD OBAVI SEDŽDU, OBAVITE JE I VI" (Muttefekun 'alejh).

13. Kad namaz od dva rekata kao sabah, džuma, Bajram - sjedimo uspravljajući desnu nogu a polažući lijevu, zatim stavljajući desnu ruku na stegno desne noge. Skupiti mali i domali prst desne ruke a veliki i palac sastaviti da čine halku dok ćemo kažiprstom pokazivati na tevhid jer se tako navodi od Resula s.a.v.s. Lijevu ruku staviti na stegno i koljeno lijeve noge, pa proučiti na sjedenju tešehhud, a to je: "ETTEHIJJÃTU LILLÃHI VE SSALAVÃTU VE TTAJJIBÃT. ESSELÃMU ÂLEJKE EJJUHEN-NEBIJJU VE RAHMETULLÃHI VE BEREKJÃTUH. ESSELÃMU ÂLEJNÃ VE ÂLÃ ÎBÃDILLÃHI SSÃLIHÎN. EŠHEDU EN LÃ ILÃHE ILLALLÃH VE EŠHEDU ENNE MUHAMMEDEN ÂBDUHÛ VE RESÛLUH, zatim ALLÃHUMME SALLI ÂLÃ MUHAMMED. VE ÂLÃ ÃLI MUHAMMED. KEMÃ SALLEJTE ÂLÃ IBRÃHÎM. VE ÂLÃ ÃLI IBRÃHÎM INNEKE HAMÎDUN MEĐÎD. VE BÃRIK ÂLÃ MUHAMMED. VE ÂLÃ ÃLI MUHAMMED. KEMÃ BÃRKETE ÂLÃ IBRÃHÎM. VE ÂLÃ ÃLI IBRÃHIM, INNEKE HAMÎDUN MEĐÎD", poslije ovoga utjecati se Allahu od četvoro govoreći: "ALLÃHUMME INNÎ EÛZU BIKE MIN ÂZÃBI DŽEHENNEM, VE MIN ÂZÃBIL KABR, VE MIN FITNETIL MAHJÃ VEL MEMÃT, VE MIN FITNETIL MESÎHI DDEDŽDŽÃL", poslije dovom tražiti šta se želi od dobara ovog i budućeg svijeta. Ako čini dovu za roditelje ili ostale muslimane ne smeta to činiti pri nafili ili farz namazu. Na kraju predati selam na desnu pa na lijevu stranu izgovarajući: "ESSELÃMU ÂLEJKUM VE RAHMETULLÃH, ESSELÃMU ÃLEJKUM VE RAHMETULLÃH".

14. U namazima od tri rekata kao akšam ili od četiri rekata kao podne, ikindija i jacija, prouči se već navedeni tešehhud sa salavatom,[1] iza toga ustaje oslanjajući se na koljena, dižući ruke spram ramenima izgovarajući tekbir te stavljajući ruke na prsa, kako je već objašnjeno. Učiti samo Fatihu, a ako bi rijetko dodali nešto iz Kur'ana ne smeta, obzirom da neke predaje na to upućuju kao hadis Ebu Seida r.a.

Poslije trećeg rekata kod akšama, a četvrtog kod podne, ikindije i jacije učiti tešehhud, salavat i dovu kojom se utičemo Allahu od kazne Džehennema i kabura, te kušnje Dedžala, života i smrti, a potom možemo učiti druge dove kako smo naveli kod namaza od dva rekata. Ali sjedenje će sada biti u nagetom položaju stavljajući stopalo lijeve noge pod cjevanicu desne uspravljujući desnu kao i kod prvog sjedenja, a sjedajući sjedaćom kosti na zemlju. Tako dolazi u hadisu Ebu Humejda. Potom predati selam na desnu pa

1) Po ovom pitanju oko salavata, da li se uči ili ne, ulema se razišla.

na lijevu stranu riječima "Esselamu Alejkum ve Rahmetullah, Esselamu 'alejkum ve Rahmetullah", iza toga reći: tri puta Estagfirullah, pa Allahumme ente sselamu ve minke sselamu tebarekte jazel dželali ve ikram, zatim LÂ ILÂHE ILLALLÂHU VAHDEHÛ LÂ ŠERÎKELEH, LEHUL MULKU VELEHUL HAMDU VE HUVE 'ÂLÂ KULLI ŠEJ'IN KADÎR, - ALLÂHUMME LÂ MÂNÂI LIMÂ E'TAJT, VE LÂ MU'TIJE LIMÂ MENAT, VE LÂ JENFEÛ ZEL DŽEDDI MINKEL DŽEDD, LÂ HAVLE VE LÂ KUWETE ILLÂ BILLÂH. LÂ ILÂHE ILLALLÂHU, VE LÂ NA'BUDU ILLÂ IJJÂH, LEHUNNI'METU VELEHUL FADLU VELEHU SSENÂUL HASENU. LÂ ILÂHE ILLALLÂHU MUHLISÎNE LEHUDDÎN VELEV KERIHEL KÂFIRÛN. Zatim proučiti Subhanellah 33 puta, Elhamdulillah isto toliko kao i Allah Ekber, a stoti put reći LÂ ILÂHE ILLALLÂHU VAHDEHÛ LÂ ŠERÎKELEH, LEHUL MULKU VELEHUL HAMDU VE HUVE ÂLÂ KULLI ŠEJ'IN KADÎR, iza ovoga proučiti Ajetu Kursijju:"ALLÂHU LÂ ILÂHE ILLÂ HUVEL HAJJUL KAJJÛM, LÂ TE'HUZUHU SINETU VVELÂ NEVM. LEHÛ MÂ FISSEMÂVÂTI VE MÂ FIL ERD, MEN ZELLEZÎ, JEŠFEÛ. ÎNDEHÛ ILLÂ BI IZNIH, JA'LEMU MÂ BEJNE EJDÎHIM VE MÂ HELFEHUM VE LÂ JUHÎTÛNE BI ŠEJ'IN MIN ÎLMIHÎ ILLÂ BIMÂŠÂE, VESIÂ KURSIJJUHU SSEMÂVÂTI VEL ERD, VE LÂ JEÛDUHÛ HIFZUHUMÂ VE HUVEL ÂLIJJUL ÂZÎM"; zatim proučiti suru ihlas, felek i "nas" po jednom poslije svakog namaza, a poslije akšama i sabaha po tri puta, - ovako navodi sahih hadis. Mustehab je poslije sabaha i akšama nakon navedenih zikrova proučiti deset puta:
" LÂ ILÂHE ILLALLÂHU VAHDEHÛ LÂ ŠERÎKELEH, LEHUL MULKU VE LEHUL HAMDU JUHJI VE JUMÎTU VE HUVE ÂLÂ KULI ŠEJ'IN KADÎR", ovo je utvrđeno od Poslanika s.a.v.s.

Ko klanja kao imam, okreće se licem prema ljudima poslije istigfara (3) i riječi Allahumme entesselamu ve minke..., potom čini pomenuti zikr kako nas upućuju tome brojni hadisi, od njih i hadis h. Aiše r.a. kog bilježi Muslim. Svi ovi zikrovi su sunnet i nisu obavezni (fard)

Mustehab je svakom muslimanu i muslimanki da paze da su kod kuće 12 (dvanaest) rekata, a to su: četiri prije podne, dva poslije, dva poslije akšama, dva poslije jacije i dva prije sabah namaza jer ih je Resul s.a.v.s. pazio i redovno klanjao nazvavši ih ("ERREVATIB").

Navodi Muslim od Ummi Habibe r.a. da je Resul s.a.v.s. kazao: "KO KLANJA DVANAEST (12) REKJATA U TOKU DANA I NOĆI

DOBROVOLJNO, SAGRADIĆE MU ALLAH DŽ.Š. KUĆU U DŽENNETU". Imam Tirmizi prokomentarisao je ovaj hadis onako kako smo gore naveli. Na putu Poslanik s.a.v.s. bi ostavljao sunnete podne, ikindije, akšama i jacije, a klanjao je sunnet sabaha i vitr. A nama je Poslanik s.a.v.s. najljepši uzor: "VI U ALLAHOVOM POSLANIKU IMATE DIVAN UZOR ZA ONOGA KOJI SE NADA ALLAHOVOJ MILOSTI I NAGRADI NA ONOM SVIJETU, I KOJI ČESTO ALLAHA SPOMINJE" (El-Ahzab: 21 ajet), a riječi Resula s.a.v.s. su: "KLANJAJTE KAKO MENE VIDITE DA KLANJAM" Allah podržava do ispravnosti. Salavat i selam na Poslanika s.a.v.s. i njegovu porodicu, ashabe i tabiine i one koji ih slijede po dobru do kijameta.

OBAVEZA KLANJANJA NAMAZA U DŽEMATU

Od Abdullaha bin Abdullaha bin Baza onima do kojih dopre od muslimana, Allah ih uputio Njegovom zadovoljstvu i usmjerio njih a i mene putu onih koji Ga se boje i od Njega strahuju.

-Esselamu alejkum ve rahmetullahi ve berekatuhu-

Saznajem da mnogi ljudi zapostavljaju klanjanje namaza u džematu nalazeći dokaz dijela "uleme" koja o ovom pitanju daje olakšanje, Otuda mi obaveza da objasnim ovu jako bitnu i opasnu pojavu. Ne mogu muslimani da umanjuju i usitnjavaju ono što su Allah i Njegov Poslanik s.a.v.s. označili kao veliko.

Često je spominjanje namaza u Allahovoj Knjizi, a namaz kao obaveza uzdignut je na izrazito mjesto. Navedeno nam je da ga čuvamo i obavljamo u džematu.

Govori Allah dž.š. za zapostavljanje i lijenost pri obavljanju da su to svojstva munafika, Veli Allah Tebareke ve Teala (Bekare: 238): "REDOVNO NAMAZ OBAVLJATE, A POSEBNO IKINDIJU I PRED ALLAHOM PONIZNO STOJTE."

Kako ćeš znati čuvanje namaza od strane roba i veličanje namaza od njega kad izostaje od klanjanja zajedno sa braćom i zapostavlja samu bit namaza a kaže Allah dž.š. (Bekare:43) "NAMAZ OBAVLJAJTE I ZEKJAT DAJITE I ZAJEDNO SA ONIMA KOJI KLANJAJU I VI KLANJAJTE".

Ovaj ajet govori o obavezi obavljanja namaza u džematu i učestvovanju zajedno sa onima koji ga obavljaju u obavljanju. Da se hoće u ovom ajetu samo obavljanje namaza, ne bi stajalo

namjerno i jasno na kraju ajeta ("Obavljajte ga sa onima zajedno koji ga obavljaju"). O samoj naredbi namaza govori početak ajeta Nisa: 102 ("KADA BUDEŠ MEĐU NJIMA I KLANJATE NAMAZ, NEKA JEDNI KLANJAJU S TOBOM I NEKA UZMU ORUŽJE SVOJE I DOK BUDETE KLANJALI NEKA DRUGI BUDU IZA VAS, A NEKA ONDA DOĐU KOJI NISU KLANJALI, NEKA KLANJAJU S TOBOM, ALI NEKA DRŽE ORUŽJE SVOJE I NEKA BUDU OPREZNI.")

Da ima iko kome je odobreno izostavljanje zajedničkog namaza po logici stvari prvi bi na to polagali pravo oni u redovima okrenutim neprijatelju zbog svake vjerovatnoće da se ne njih okomi neprijatelj. Ali pošto ni njima nema te olakšice, više je nego jasno da je obavljanje namaza u džematu od najbitnije dužnosti i da nikako nema dozvole da iza toga izostane.

U sahihu Buharije i Muslima od Ebu Hurejre r.a. od Poslanika navodi se da je kazao:

"Zaokuplja me misao da naredim namaz, da se učini ikamet, te da odredim čovjeka da klanja ljudima kako bi pošao sa ljudima koji bi ponijeli bremenu drva i zapalili kuće ljudima koji ne prisustvuju zajedničkom namazu".

U sahihu Muslima od Abdullaha ibn Mesuda r.a. kaže: "Da bi nas vidio, nije iza namaza izostajao niko osim munafika čiji je nifak poznat ili bolesnik, a bolesni su prisustvovali zajedničkom namazu vodeći ih dvojica do namaza", i kaže Poslanik s.a.v.s. nas je učinio sunnetima upute, a od sunneta upute je namaz u džamiji u kojoj se uči ezan.

A u istoj zbirci od istog ravija kaže: "Koga čini srećnim da sretne Allaha sutra, kao musliman neka čuva ove namaze (pet dnevnih op.p.) kad god se pozove na njih jer Allah je propisao svome Poslaniku s.a.v.s. sunnete upute, a takvi namazi (u džematu) su od sunnet upute. Ako ih budete klanjali u kućama kao što ih klanja onaj koji izostane iza džemata pa klanja u kući ostaviće sunnet svoga Poslanika s.a.v.s., a ako ostavite sunnete Poslanika s.a.v.s. zalutat će te. Koji god čovjek učini teharet (očisti se pred namaz) i upotpuni teharet, potom se uputi ka nekoj od džamija Allah će mu upisati za svaki korak koji učini dobro djelo, podići mu stepen i izbrisati loše djelo. Od nas nije izostajao iz zajedničkog namaza niko sem munafika čije licemjerstvo je znano. Čovjek je uziman i vođen među dvojicom dok stane u saff".

U sahihu Muslima od Ebu Hurejra r.a. stoji da je slijepac rekao: "Allahov Poslaniče ja nemam vodiča koji bi me otpratio do

džamije, pa imam li ja kakvo olakšanje da klanjam u kući?",- a veli mu Resul s.a.v.s.: "Da li čuješ poziv na namaz (ezan) ?"- reče: "Da",- kaže: "Obavezan si".

Hadisi koji upućuju na obavezu namaza u džematu u Allahovim kućama gdje je Allah dozvolio da se uzvisuje i spominje Njegovo ime su brojni.

Svaki mumin ima obavezu da o ovom vodi neobičnu brigu i za tim se valjano stara. Naređivati i upozoravati takav namaz sinovima, ukućanima, komšijama i svoj braći muslimanima izvršavajući zapovjeđeno od Allaha i Resula s.a.v.s. u biti a čuvajući se zabranjenog od Allaha i Resula s.a.v.s.

Na taj način ćemo se udaljiti od nalikovanja munaficima i nećemo imati njihove osobine, a od njih je i lijenost prema namazu.

Kaže Uzvišeni: (Nisa: 142/3) "LICEMJERI ALLAHA VARAJU, A ALLAH NJIH VARA, KADA USTAJU NA NAMAZ USTAJU LIJENO, DA BI IH LJUDI VIDJELI, A ALLAHA SE NE SJEĆAJU OSIM NE-ZNATNO, NEODLUČNI SU KOME DA SE PRIKLONE, DA LI OVIMA ILI ONIMA, A ONAJ KOGA ALLAH OSTAVI U ZABLUDI, TI IM NEĆEŠ PUTA NAĆI".

Zapostavljanje namaza u džematu najveći je razlog za ostavljanje namaza u cjelini. Nije nam nepoznato da ostavljanje namaza znači kufr, zabludu i izlazak iz okrilja Islama.

O tome kaže Poslanik s.a.v.s. "Između čovjeka i kufra i širka je ostavljanje namaza", a bilježi Muslim od Džabira i kaže: "Ugovor između nas i njih je namaz, pa ko ga ostavi on je kjafir (nevjernik)". Ajeti i hadisi koji veličaju namaz, obavezu čuvanja namaza, obavljanja na način kako je propisao Allah, koji upozoravaju na opasnost ostavljanja namaza su brojni i poznati.

Svaki musliman dužan je da ih čuva i obavlja kad nastupe vremena za njih. Da ih obavlja na propisani način. Da ih obavlja sa braćom u džematu u Allahovim kućama pokoravajući se Allahu i Poslaniku s.a.v.s. plašeći se srdžbe Allahove i Njegove bolne kazne.

Nakon što je istina pokazana i dokazi donešeni, niko nema načina da prelazi preko istine zbog riječi ovoga ili onog jer kaže Allah: (Nisa: 59 i veli Nur: 63) "O VJERNICI, POKORAVAJTE SE ALLAHU I POSLANIKU ONIMA KOJI VAM "NAREĐUJU", A AKO SE U NEČEMU NE SLAŽETE, OBRATITE SE ALLAHU I POSLANIKU, AKO U ALLAHA I SUDNJI DAN VJERUJETE, TO VAM JE BOLJE I LJEPŠE TUMAČENJE". " NE ČINITE

POSLANIKOV POZIV KAO POZIV KOJI VI JEDNI DRUGIMA UPUĆUJETE. ALLAH ZNA SIGURNO ONE MEĐU VAMA KOJI SE KRADOM IZVLAČE, NEKA SE PRIPAZE ONI KOJI SUPROTNO NAREĐENJU NJEGOVU POSTUPAJU, DA IH ISKUŠENJE KAKVO NE STIGNE ILI DA IH PATNJA BOLNA NE SNAĐE".

Nije skriveno šta ima od koristi brojnih u zajedničkom namazu. A od najočitijih je poznavanje i pomaganje u dobru i bogobojaznosti sa pozivanjem na istinu i sabur. Među koristima je: ohrabrivanje na ibadet onih koji izostaju, podučavanje onih koji ne znaju, odbacivanje munafika, udaljavanje od njihova puta, podržavanje Allahovog puta i pokazivanje Allahovih znakova među ljudima, pozivanje ka Allahu i još brojne druge koristi. Uputio nas je Allah a i vas na ono u čemu je Allahovo zadovoljstvo i dobro dunjaluka i ahireta i zaštitio nas sviju od zla naših duša i naših djela, sačuvao nas poistovjećivanja i nalikovanja na kjafire ili munafike. Vesselamu alejke... blagoslovio Allah našeg Poslanika s.a.v.s. i pored njega i ashabe.

ABDEST, GUSUL, NAMAZ
الوضوء و الغسل و الصلاة

Hvala Allahu Gospodaru svjetova i salavat i selam na zadnjeg Poslanika i vođu bogobojaznih, velikana svih ljudi, Muhammeda s.a.v.s., njegovu porodicu i ashabe.

Kaže rob Allahov, siromašni, potrebni Alaha dž.š., Muhammed ibn Salih Usejmin, u maloj knjižici o abdestu, gusulu i namazu kako dolazi u Kur'anu i Sunnetu.

ABDEST
الوضوء

Abdest je obavezno čišćenje poslije pojava: male i velike nužde, puštanja vjetra, dubokog sna i jedenja devinog mesa.

Način abdestenja:

1. Zanijetiti abdest srcem bez izgovaranja nijeta, jer Poslanik s.a.v.s. nije izgovarao nijet riječima pri abdestu niti namazu niti i jednom od ibadeta, pošto Allah dž.š. zna šta nam je u srcu, te nema potrebe da ga obavještavamo.
2. Izgovoriti Bismillah.
3. Oprati šake tri puta.
4. Izaprati usta i nos tri puta vodom.
5. Oprati lice tri puta od uha do uha i od korijena kose do vrha brade.
6. Oprati tri puta ruke od vrhova prstiju do (sa) laktova desnu pa lijevu.
7. Potrti (mesh) glavu vlažnom rukom jedan put počevši sprijeda nazad i obratno.
8. Potrti uši jednim kažiprstom unutrašnjost i palcem vanjski dio.
9. Oprati noge tri puta od vrhova prstiju do (sa) članaka desnu pa lijevu.

GUSUL
الغسل

Gusul je obavezno čišćenje od velike nečistoće kao džunupluk i hajz.

Način gusula:

1. Zanijetiti gusul u srcu bez niječenja riječima.
2. Reči Bismillah.
3. Uzeti potpuni abdest.
4. Posuti vodu na glavu tri puta.
5. Oprati ostale dijelove tijela.

TEJEMUM

التيمم

Obavezno čišćenje zemljom umjesto abdesta ili gusula ako nemamo vode ili štetno upotrijebiti.

Način uzimanja tejmuma: Zanijetiti umjesto čega uzimamo tejmum (umjesto abdesta ili gusula), zatim udariti po zemlji ili onom što se računa zemljom, potom potrti lice i šake.

RADNJE PREZRENE U NAMAZU (MEKRUH)

المكروه

1. Mekruh je pokretanje glave i pogleda u namazu dok je dizanje pogleda u nebo haram.
2. Mekruh je u namazu igrati se ili pokretati bez nužde.
3. Mekruh je pri namazu da bude nešto što će nam odvlačiti pažnju.
4. Mekruh je na namazu stavljati ruke na kukove.

STVARI KOJE KVARE NAMAZ

النواقض

1. Namaz će biti pokvaren govorom, makar bio neznatan.
2. Namaz će biti pokvaren okretanjem cijelog tijela od Kible.
3. Namaz kvari ispuštanje vjetra kao i druge pojave poslije kojih treba abdest ili gusul.
4. Namaz kvare učestali pokreti bez potrebe.
5. Kvari namaz smijeh, makar neznatan.
6. Kvari namaz ako se učini jedan ili više ruku'a, sedžda, stajanje, sjedenje namjerno.
7. Namaz se kvari namjernim preticanjem imama.

PRAVILA OKO SEHVI SEDŽDE U NAMAZU

سجود السهو

1. Kada se zaboravi u namazu pa se doda ruku, sedžda, kijam, sjedenje, tad se preda selam, zatim učine dvije sedžde radi zaborava (sehv) i opet predamo selam.

Primjer: Kad klanjajući podne ustanemo na peti rekjat (koga nema) pa se sjetimo ili nam bude napomenuto vraćamo se bez tekbira, sjedamo i završimo tešehud, predajemo selam, učinimo dvije sedžde i opet predamo selam. Tako ćemo postupiti ako ne znamo za dodati dio u namazu, sve dok ne završimo namaz, znači učinićemo dvije sedžde pa predati selam.

2. Ako se preda selam prije kraja namaza (u zaboravu) zatim se prisjetimo ili nas neko podsjeti u kratkom vremenu kako bi smo nadovezali kraj na već klanjano od namaza, tada ćemo završiti preostalo od namaza, predati selam, obaviti dvije sedžde pa opet predati selam.

Primjer: Ako klanjamo podne zaboravimo da smo predali selam na trećem rekjatu ,zatim se sjetimo ili nam neko napomene, ustat ćemo obaviti četvrti rekjat, predati selam, potom učiniti dvije sedžde i predati selam. Ako se ne sjetimo kroz duže vremena, onda ćemo ponoviti namaz isponova.

3. Kada izostavimo prvi tešehud ili drugi od vadžiba u namazu (u zaboravu) obavimo dvije sedžde prije selama. Ako se sjetimo prije nego napustimo mjesto tešehuda tada ga obavimo. A ako se sjetimo nakon što odemo sa mjesta na kome smo nešto trebali obaviti prije nego što stignemo na navedeni dio namaza opet to obavimo.

Primjer: Ako zaboravimo prvi tešehud pa ustanemo na treći rekjat kada se ispravimo na kijamu, nećemo se vraćati nego ćemo obaviti dvije sedžde (sehv) prije selama. Dok, ako smo sjeli na tešehudu a ne učinimo tešehud te počnemo ustajati. Kad se sjetimo prije nego budemo bliže stajanju od sjedenja, učinit ćemo tešehud i namaz je ispravan.

Također, ako ustane a nije sjeo na tešehudu pa se sjeti prije nego se ispravi na kijam, sjeda, obavlja tešehud i završava namaz. Međutim , ulema navodi da se sedžda obavlja i radi dizanja ko ga učini kao nepotrebnog u namazu. Allah najbolje zna.

4.Kada se pojavi sumnja u namaz da li smo klanjali dva ili četiri rekjata, a nismo sigurni ni za jedan ni drugi, temeljimo na najmanjem ali učinimo dvije sedžde (sehv) prije selama.

Primjer: Kada se klanja podne pa sumnjamo na drugom rekjatu da li je to drugi ili treći rekjat nismo sigurni ni jedno ni drugo, uzimamo da je drugi, završavamo namaz i učinimo dvije sedžde (sehv) prije selama i predamo selam.

5. Kada klanjamo namaz pa sumnjamo da li je drugi ili treći rekjat ako ustanovimo sa ubjeđenjem da je drugi ili treći temeljimo na onaj u koji smo ubjeđeni, svejedno da li bio drugi ili treći s tim da ćemo obaviti dvije sehvi sedžde poslije selama i predati selam.

Primjer: Kada klanjamo podne, pa na drugom rekjatu posumnjamo da li je drugi ili treći pa ustanovimo da je treći klanjamo ga kao treći, završavamo namaz, predamo selam pa obavimo dvije sehvi sedžde i predamo selam. Ako bude sumnje poslije namaza, ne obraćamo na nju pažnju sve dok ne budemo sigurni.

Ako čovjek mnogo i često sumnja, ne treba da predaje važnost sumnjama jer on je podložan (vesvesi) šejtanovu priviđenju (napadu). A Allah najbolje zna i neka je salavat i selam na našeg Poslanika s.a.v.s. i njegove ashabe i porodicu.

KAKO BOLESNIK UZIMA TAHARET

طهارة المريض

1. Obavezno je bolesniku da se abdesti od male, a gusul (kupa) od velike nečistoće.

2. Ako ne može da se čisti vodom, zbog slabosti ili bojazni da mu se bolest poveća ili bojazni da će otežati ozdravljenje, tada će uzeti tejemum.

3. Uzimanje tejemuma je tako što će udariti rukama po čistoj zemlji jedan put, zatim potrti njima lice i šake jednu drugom.

4. Ako sam ne može da uzima abdest ili tejemum i pri jednom i drugom pomoći će mu ili raditi potpuno drugi čovjek.

5. Ako na nekim dijelovima koji se peru bude rana, oprat ćemo je vodom. Ako pranje bude škodilo, potrat ćemo vlažnom rukom (mesh), a ako bude škodilo, učinićemo tejemum po tom dijelu.

6. Ako na nekom dijelu bude zavoj ili gips potare se meshom mjesto pranja pri čemu ne treba tejemum, obzirom da mesh nije pranje.

7. Dozvoljeno je uzimanje tejemuma na zidu ili sličnoj stvari čistoj i ako sadrži prašinu, a ako bude zid premazan nečim što nije od zemlje, kao boja, ne može se uzimat tejemum, osim ako je po njemu napadala prašina.

8. Kada nismo u stanju da uzmemo tejemum od zemlju ili zid ili nešto slično što ima prašinu, valjano je uzeti posudu ili krpu u koju ćemo staviti zemlju na kojoj ćemo uzeti tejemum.

9. Kada se čovjek tejemumom pripremi za namaz pa ostane pri tom stanju čist do slijedećeg namaza, klanjat će sa tejemumom jer ostao je pri taharetu i nije mu se desilo ništa što bi mu pokvarilo tejemum.

10. Ako bolesnik može odstraniti sa tijela nečistoće obavezan je, a ako nije u stanju, klanjat će u stanju u kakvom je i neće ponavljati namaz.

11. Obaveza je bolesniku da klanja u čistoj odjeći, a ako je uprlja treba je oprati ili zamjeniti čistom, a ako nije ni to u mogućnosti, klanjat će namaz u stanju u kakvom se našao i ne treba ponavljati namaz.

12. Dužan je bolesnik klanjati na čistom mjestu, a ako se onečisti dužan ga je očistiti, zamijeniti ili na njega prostrti čisto platno, a ako ništa od toga ne može, klanjat će tako. Namaz mu je valjan i ne treba ga ponavljati.

13. Ne dozvoljava se bolesniku da odlaže obavljanje namaza iza njegova vremena zbog toga što ne može da se potpuno očisti. Učinit će čišćenje onako kako to on može, ako bi u odjeći ili mjestu gdje klanja postojala nečistoća koju on nije u stanju otkloniti.

KAKO ĆE KLANJATI BOLESNIK

صلاة المريض

1. Bolesnik treba klanjati namaz stojeći makar zbog slabosti pri tom se naslanjao na zid ili štap.

2. Ako nije u mogućnosti da stoji, klanjat će sjedeći, najbolje da sjedi "turski" na kijamu i ruku'u.

3. Ako bolesnik nije u mogućnosti da klanja sjedeći klanjat će ležeći okrenut Kibli i na desnom boku, a ako ne može tako, klanjat će ma gdje bio okrenut, namaz mu je valjan, neće ga ponavljati.

4. Ako ne može klanjati ležeći na boku, klanjat će okrenutih nogu Kibli pri čemu je najbolje da malo podigne glavu prema Kibli. Ako ne može usmjeriti ruke ka Kibli, klanjat će kako može i neće ponavljati namaz.

5. Dužan je bolesnik da obavi ruku i sedždu u namazu. Ako to ne može poget će se pri rukuu i sedždi tako da će mu sedžda biti niža od rukua. Ako može obaviti ruku' a ne može sedždu, obaviće rukuu a pogeti će se na sedždu i obrnuto.

6. Ako čovjek ne može poginjati glavu u znak rukua ili sedžde pokazivat će očima pa će ih sklopiti malo u znak rukua, a više u znak sedžde. Dok pokazivanje prstom kao što rade neki bolesnici nije ispravno i nema mu podloge u Kur'anu i sunnetu niti učenjaci podržavaju taj čin.

7. Ako ne može poginjati glavu niti pokazivati pogledom, obavljat će namaz srcem. Donosit će tekbire i učiti a nijetiće ruku, sedžuda, kijam, kuúd[1] srcem jer svakom čovjeku pripada ono što on nijeti.

8. Bolesnik je obavezan da svaki namaz obavlja u njegovo vrijeme i da se oko toga trudi, ako mu je obavljanje namaza u njihovo vrijeme teško, tada može spojiti podne sa ikindijom i akšam sa jacijom, bilo da to učini u vrijeme prvog ili drugog namaza, npr. klanjanje ikindije sa podne u podnevskom vremenu ili podne i ikindije u ikindijskom, tako je i akšam i jaciju moguće obavljati u akšamsko ili jacijsko vrijeme, to ovisno o tome šta je lakše bolesniku. Sabah se ne spaja ni sa jednim namazom, bilo prije ili kasnije.

9. Ako bolesnik bude putnik, radi liječenja u drugo mjesto, kratit će namaze od četiri na dva rekijata i to tako sve dok se vrati u svoje mjesto bez obzira koliko trajalo liječenje.

Napisao siromah i potrebnik za Allahovom milošću,

Muhammed Salih el Usejmin

تم بحمد الله

1) Ruku'u - poginjanje u namazu; sudžud - sedžda; kijam - stajanje u namazu;
kuuúd - sjedenje na tešehudu.

SADRŽAJ

الفهرس

UVOD **3**

PREDGOVOR **5**

PRVI DIO: Ibadat (obredoslovlje) 5
DRUGI DIO: Muamelat (međusobni postupci) 6
TREĆI DIO: Munakehat (bračno pravo) 6
ČETVRTI DIO: Ukubat (kazneno pravo) 6
PETI DIO: Murafeat (tužilaštvo) 7
ŠESTI DIO: Vojni pohodi 7

UVOD **10**

PODJELA FIKHA **12**

CILJEVI ŠERIATA 12
IZVORI ŠERIATA 13
FIKHSKI PROPISI 13
OSNOVNA FIKHSKA PRAVILA **14**
PRVO PRAVILO 14
DRUGO PRAVILO 14
TREĆE PRAVILO 14
ČETVRTO PRAVILO 14
PETO PRAVILO 15
ŠESTO PRAVILO 15
IZVORI ISLAMSKOG ZAKONODAVSTVA **15**

OBREDOSLOVLJE **16**

ČISTOĆA **16**
VODA I NJENE VRSTE 16
O NEČISTOĆAMA 17
VRSTE NEČISTOĆA 17
OTKLANJANJE NEČISTOĆE 18
PONAŠANJE PRILIKOM OBAVLJANJA NUŽDE
I ČIŠĆENJE POSLIJE NUŽDE 18
ISLAMSKA PRIRODNOST **20**
ABDEST **21**
RUKNOVI ABDESTA 21
SUNNETI ABDESTA 21
ŠTA KVARI ABDEST **22**
ABDEST KVARI 22
KADA JE OBAVEZNO UZIMANJE ABDESTA 23
KADA JE MUSTEHAB UZETI ABDEST 24
NAPOMENE 24

MESH PO MESTVAMA **24**
VJERSKO KUPANJE 25

NAČIN UZIMANJA GUSULA
SHODNO POSLANIKOVOJ PRAKSI 26
KADA JE PREPORUČENO OKUPATI SE 26
SASTAVNI DIJELOVI GUSULA 27
TEJEMUM 27
NAČIN UZIMANJA TEJEMUMA 27
ŠTA KVARI TEJEMUM 28
MESH PO ZAVOJU I RANI 28
HAJZ I NIFAS 28
ŠTA SE NE SMIJE ČINITI U TOKU HAJZA I NIFASA 29
ISTIHAZA 29
SAHIBI UZUR 30
NAMAZ ONOG KO NE MOŽE NAĆI NI VODE NI ZEMLJE 31
NAMAZ 31
DEFINICIJA I ZNAČAJ NAMAZA 32
NAMASKA VREMENA 32
EZAN I IKAMET 34
NOVOTARIJE PRI EZANU 35
UVJETI ZA VALJANOST NAMAZA 36
FARZOVI NAMAZA 37
SUNETI NAMAZA 38
SEHVI SEDŽDA 42
SEDŽDEI TILAVET 42
ZIKR, DOVA I DONOŠENJE SALAVATA NA ALLAHOVOG POSLANIKA S.A.V.S. 45
ŠTA KVARI NAMAZ 47
NAMAZ KVARI 47
ŠTA JE DOZVOLJENO KLANJAČU 47
NAKLANJAVANJE NAMAZA 48
NAMASKI MEKRUHI 48
KLANJAČU JE MEKRUH 48
MJESTA NA KOJIMA JE ZABRANJENO KLANJATI 49
STAVLJANJE PERDE 49
DŽEMAT 49
NAMAZ U STRAHU 52
NAMAZ MUSAFIRA 53
1. SKRAĆIVANJE NAMAZA 53
SPAJANJE NAMAZA 54
DOBROVOLJNI NAMAZ 54
1. SUNNETI PET DNEVNIH NAMAZA: 55
2. VITR NAMAZ 55
3. NOĆNI NAMAZ 56
4. DUHA-NAMAZ 56
5. ISTIHARA 57
6. NAMAZ PRILIKOM POMRAČENJA SUNCA 57
7. NAMAZ PRILIKOM POMRAČENJA MJESECA 58

8. NAMAZ ZA KIŠU 58
9. TEHIJJETUL-MESDŽID 58
DŽUMA NAMAZ **59**
BAJRAM-NAMAZI **61**
DŽENAZE-NAMAZ **62**
NAČIN KUPANJA 63
IZRAŽAVANJE SAUČEŠĆA 67
POSJETA GROBLJU 68
ZEKAT **71**
ZEKAT NA NOVAC 71
ZEKAT NA TRGOVAČKU ROBU 72
ZEKAT NA POLJOPRIVREDNE PROIZVODE 72
ZEKAT NA STOKU 73
NISAB KOD DEVA 73
NISAB KOD GOVEDA 74
NISAB NA SITNU STOKU 74
ADABI SAKUPLJAČA ZEKATA 75
KOME SE DAJE ZEKAT 75
SADEKATUL-FITR 77
JOŠ NEKI PROPISI O ZEKATU 77
DOBROVOLJNO DIJELJENJE **78**
VRSTE SADAKE 78
POST **80**
RAMAZANSKI POST 80
SASTAVNI DIJELOVI POSTA 80
DOZVOLJENO JE DA NE POSTE 81
MEKRUH JE DA SE OMRSI 81
POST ĆE BITI POKVAREN 82
PREKID POSTA GREŠKOM 82
ŠTA JE DOZVOLJENO POSTAČU 83
DOBROVOLJNI POST 83
ADABI POSTA 84
NAPAŠTANJE RAMAZANA 84
LEJLETUL-KADR 85
ITIKAF **85**
HADŽDŽ I UMRA **87**
RUKNOVI HAĐŽDŽA 87
OBLAČENJE IHRAMA 87
SUNNETI IHRAMA 88
DRUGI RUKN: TAVAF 89
SUNNETI TAVAFA 89
TREĆI RUKN: SA'J 90
SUNNETI SA'JA 90
ČETVRTI RUKN: STAJANJE NA AREFATU 91
VADŽIBI STAJANJA NA AREFATU 91
SUNNETI I ADABI STAJANJA NA AREFATU: 91

NAPOMENE 92
UMRA 94
POSJETA DŽAMIJI 94
KURBAN I AKIKA 95
KURBAN 95
UVIJETI KURBANA 95
AKIKA 96
KLANJE I LOV 96
LOV 97
HRANA I PIĆE 99
HRANA 99
ODJEĆA, NAKIT I SLIKANJE 101
NATJECANJE 102
IGRANJE TAVLE I ŠAHA 103
ZAVJET 104
MEĐUSOBNI POSTUPCI LJUDI 106
KUPOPRODAJA 106
ZABRANJENE KUPOPRODAJE 107
ODREĐIVANJE CIJENA 109
MONOPOL 109
OPOZIV KUPOPRODAJE 110
PLAĆANJE UNAPRIJED 110
KAMATA I ZAMJENA NOVCA 111
KAMATA 111
ZAMJENA NOVCA 112
UDRUŽIVANJE U POSLU 112
1. UDRUŽIVANJE NOVCA - AKCIONARSTVO 112
2. UDRUŽIVANJE RADA 113
3. UDRUŽIVANJE UGLEDA 113
4. UDRUŽIVANJE U OVLAŠTENJIMA 114
5. UDRUŽIVANJE RADI OSIGURANJA 114
PRAVO PREČE KUPOVINE 114
KREDITIRANJE - DIONIČARSTVO 115
UVJETI ZA VALJANOST KREDITIRANJA - DIONIČARSTVA 115
DAVANJE POD ZAKUP, OBRAĐIVANJE ZEMLJE, NAPOLIČARSTVO 115
DAVANJE POD ZAKUP 115
OBRAĐIVANJE ZEMLJIŠTA 116
NAPOLIČARSTVO 116
IZNAJMLJIVANJE (ZAKUP) 116
NAGRAĐIVANJE 117
PRENOS DUGA - DOZNAKA 117
ZALOG 118
"LUKATA - NAĐENA STVAR" 118
OPUNOMOĆIVANJE 119
OPUNOMOĆENJE ĆE BITI NEVAŽEĆE 119

IZMIRENJE NAGODBA 120
VRSTE IZMIRENJA 120
OŽIVLJAVANJE PUSTOG ZEMLJIŠTA 120
DODJELJIVANJE ZEMLJIŠTA 121
ZAJAM 121
UVJETI ZAJMA 122
POSUĐIVANJE STVARI 122
OTIMANJE 123
POKLON 123
SKRBNIŠTVO I STEČAJ 124
OSTAVLJANJE NA ČUVANJE 124
PRIZNANJE 125
VAKUF 126
OPORUKA 126
UVJETI OPORUKE 128
NASLJEDNO PRAVO 128
NASLJEDNICI 129
NAJBLIŽE ASABE PO REDOSLJEDU 129
ONI ČIJI JE UDIO U NASLIJEĐU
STROGO ODREĐEN (ASHABUL FURUD) 129
ZAKLANJANJE (HADŽB) U NASLIJEĐU 130
PRELAZAK IZ STATUSA
ODREĐENOG DIJELA U STATUS ASABE 131
POSEBNA STANJA 131
PROPORCIONALNA PODJELA 131
ZAJEDNIČKO PITANJE 132
DODACI 132
BRAČNO PRAVO 134
SKLAPANJE BRAKA 134
PROPISI BRAKA 134
OSNOVNI ČINIOCI BRAKA 134
BRAČNE ZAPREKE 134
DRUGI ČINILAC BRAKA je suprug za koga se uvjetuje 135
TREĆI ČINILAC BRAKA je zastupnik 135
UVJETI SKRBNIKA 135
ČETVRTI ČINILAC BRAKA oblik 135
PETI ČINILAC BRAKA 135
VJENČANI DAR 136
SUNNETI BRAKA 136
PRAVA BRAČNIH DRUGOVA 137
PRAVA ŽENE PREMA MUŽU 137
PRAVA MUŽA U ODNOSU NA ŽENU 138
POPRAVNE MJERE PREMA ŽENI 138
MUŽU JE ZABRANJENO (HARAM) 138
ADABI OPĆENJA SA ŽENOM 138
NEISPRAVNI BRAKOVI 139
ŽENE KOJE SU PRIVREMENO ZABRANJENE 140

RAZVOD BRAKA 140
VRSTE TALAKA 140
ZAKLETVA 142
ZIHÂR 142
PROKLINJANJE 142
IŠČEKIVANJE 143
VRSTE IDDETA 143
IZDRŽAVANJE 144
VRIJEDNOST IZDRŽAVANJA (KOLIČINA) 144
OSLOBAĐANJE OD IZDRŽAVANJA 145
RAZVOD BRAKA NA ZAHTJEV ŽENE 145
PRAVO IZBORA I RASTAVE 145
KRIVIČNO I KAZNENO PRAVO 147
ZLOČINI 147
KAZNE 149
1. KAZNA ZA BLUD - ZINALUK 149
2. KAZNA ZA POTVORU 149
3. KAZNA ZA KONZUMIRANJE ALKOHOLA 150
4. KAZNA ZA KRAĐU 150
5. KAZNA ZA RAZBOJNIŠTVO 150
6.KAZNA ZA OTPADNIŠTVO 150
ŠTA SPADA U OTPADNIŠTVO - RIDDET 151
SUDSKE KAZNE 151
SUĐENJE, SVJEDOČENJE I PODIZANJE OPTUŽNICE 153
SUĐENJE 153
UVJETI KOJE KADIJA MORA ISPUNJAVATI SU 153
ADABI (NAČIN PONAŠANJA) KADIJE 153
KADIJA DONOSI PRESUDU NA OSNOVU 154
NAČIN SUĐENJA 154
SVJEDOČENJE 155
ZAKLETVA 156
POSTOJE TRI VRSTE ZAKLETVE: 156
VOJNI POHODI I DŽIHAD 157
NAČIN (ADABI) PONAŠANJA U DŽIHADU 157
POVEZIVANJE ISLAMSKIH VOJSKI 158
RATNI PLIJEN 158
PROPISI O PLIJENU 158
RATNI ZAROBLJENICI 159
ROPSTVO I ROB 159
IZVORI POROBLJAVANJA 159
STAV ISLAMA O POROBLJAVANJU 160
ISLAMSKI SISTEM OSLOBAĐANJA OD ROPSTVA 161
KAKO JE KLANJAO POSLANIK S.A.V.S. 163
OBAVEZA KLANJANJA NAMAZA U DŽEMATU 168

ABDEST,GUSUL,NAMAZ **172**
ABDEST 172
GUSUL 172
TEJEMUM 173
RADNJE PREZRENE U NAMAZU (MEKRUH) 173
STVARI KOJE KVARE NAMAZ 173
PRAVILA OKO SEHVI SEDŽDE U NAMAZU 174
KAKO BOLESNIK UZIMA TAHARET 175
KAKO ĆE KLANJATI BOLESNIK 176
SADRŽAJ **178**

BRAČO IMAMI I STUDENTI

DOSTAVLJAMO VAM ZBIRKU FIKHSKIH PROPISA ZASNOVANU NA KUR'ANU I VJERODOSTOJNIM HADISIMA, SA OSLONCEM U ALLAHOVIM RIJEČIMA: "AKO SE OKO NEČEGA NE SLAŽETE, OBRATITE SE ALLAHU I NJEGOVOM POSLANIKU" (En-Nisa', 59.)

OVO JE BIO PUT ASHABA I ONIH POSLIJE NJIH, LJUDI ZLATNIH GENERACIJA, KOJIMA JE ALLAH DAO MOGUĆNOST DA OSVOJE ISTOK I ZAPAD, A DA NE DOĐE DO RAZMIMOILAŽENJA, OSIM U MALOM BROJU MES'ELA I TO ZBOG DRUGAČIJEG RAZUMIJEVANJA TEKSTOVA ILI PAK NEZNANJA O NEKIM TEKSTOVIMA. KAD SU DOŠLI IMAMI ČETIRI MEZHEBA SLIJEDILI SU SUNNET SVOJIH PREDHODNIKA, S TIM ŠTO SU NEKI OD NJIH BILI BLIŽE SUNNETU ZBOG BOLJEG POZNAVANJA HADISA. ONI SU ULAGALI SAV TRUD DA UPOZNAJU LJUDE S VJEROM I ZABRANJIVALI SU DA BUDU SLIJEĐENI OD DRUGIH. GOVORILI SU: "NEMA PRAVO GOVORITI NIKO NAŠIM RIJEČIMA BEZ POZNAVANJA NAŠIH DOKAZA." I JOŠ SU REKLI: "AKO JE HADIS VJERODOSTOJAN, TO JE NAŠ MEZHEB, A AKO NAĐETE HADIS DA SE SUPROTSTAVLJA NAŠEM MIŠLJENJU, OSTAVITE NAŠE MIŠLJENJE."

ZATIM SU LJUDI POŠLI SLIJEPO SLIJEDITI SVOJE UČENJAKE. TAKO MOŽEMO VIDJETI DA SVAKI DŽEMAT IMA SVOJ MEZHEB KOJEG BRANI PO SVAKU CIJENU, UZ TO GA JOŠ SMATRA NAJVRIJEDNIJIM, PA DRŽI SVOG IMAMA ZA NAJMUDRIJEG PRAVNIKA. OVAKVIM, SLIJEPIM SLIJEĐENJEM MEZHEBA UMMET JE IZGUBIO HIDAJET KUR'ANA I SUNNETA.

ŠERIJAT SU ZAMIJENILE RIJEČI ŠERIJATSKIH PRAVNIKA, A RIJEČI ŠERIJATSKIH PRAVNIKA SU POSTALE ŠERIJAT. I KO GOD IZLAZI IZ OKVIRA MIŠLJENJA ŠERIJATSKIH PRAVNIKA SMATRAJU GA NOVOTAROM ILI KAŽU DA DONOSI NEKU DRUGU (NOVU) VJERU.

OVAKVIM SLIJEĐENJEM (TAKLIDOM) I GUBLJENJEM KUR'ANSKE I SUNNETSKE UPUTE NAS UMMET JE UPAO U VELIKU NEDAĆU I ZLO. TAD SE PROBUDI NEVJERNIČKA EVROPA I NAĐE OVAJ RAZJEDINJENI UMMET SLABIM I ZAOSTALIM.

PA, VRTIMO SE ALLAHOVOJ KNJIZI I SUNNETU NAŠEG POSLANIKA S.A.V.S. TE SUNNETU HULEFAI-R-RAŠIDINA, KAKO SU POSTUPALI RANI, POBOŽNI UČENJACI. ISTINU JE GOVORIO MALIK KAD JE REKAO: "NE MOŽE BITI STVAR U OVOM UMMETU U REDU, OSIM AKO RADIMO KAO ŠTO SU RADILI PRVACI UMMETA."